

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Metka Rebolj

**Vzpostavljanje regularnih oboroženih sil »propadlih
držav«- primer Afganistana**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Metka Rebolj

Mentor: doc. dr. Maja Garb

**Vzpostavljanje regularnih oboroženih sil »propadlih
držav«- primer Afganistana**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Mentorici doc. dr. Maji Garb se zahvaljujem za napotke, potrpežljivost, usmeritve in strokovno podporo pri pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi svojemu fantu Matjažu in vsem svojim, ki ste me vzpodbujali tako v času študija kot tudi v času pisanja dela.

VZPOSTAVLJANJE REGULARNIH OBOROŽENIH SIL »PROPADLIH DRŽAV« - PRIMER AFGANISTANA

Afganistanska nacionalna vojska (ANA) je produkt postkonfliktne obnove varnostnega sektorja in je nujno potrebna za vzpostavitev ponovnega miru, varnosti in stabilnosti v državi, ki je trpela večletno vojno. Ker pa Afganistan sam ne more obnoviti vojske in ostalih varnostnih aparatov, mu pri tem pomaga mednarodna skupnost, predvsem v smislu finančne pomoči in pomoči v obliki inštruktorskih skupin, ki vzpostavljajo in urijo ANA. Kljub velikemu vložku mednarodnih sil kot so NATO, OZN in ZDA, pa je napredek počasen, saj je pri obnovi potrebno upoštevati varnostno stanje v državi in druge dejavnike, ki vplivajo na nastajanje in učinkovitost nove vojske. Slednja se sooča s problemi, kot so pridobivanje novega in izobraženega kadra, korupcijo, pomanjkanjem opreme in oborožitve, z logističnimi in vzdrževalnimi težavami in z (ne)usposobljenostjo sil. Ta tako še vedno ni zadostna, da bi ANA prevzela odgovornost za varnost v državi, katero vzdržujejo mednarodne sile in od katerih postaja vse bolj odvisna. Zato ANA predstavlja bolj pomožno silo mednarodnih v boju proti terorizmu kot pa glavno in nacionalno oboroženo silo, kar pa dolgoročno gledano ne pomeni nič dobrega.

Ključne besede: oborožene sile, »propadle države«, postkonfliktna obnova, Afganistan

REBUILDING FAILED STATES REGULAR ARMED FORCES – THE CASE OF AFGHANISTAN

Afghanistan National Army (ANA) is a final product of security sector post-conflict reform, which is an urgent need for assuring peace, security and stability in a country that has suffered a lot from many conflicts and a longterm war. Because Afghanistan is not capable of rebuilding its own army and other security apparatus, it depends on international community, mostly financial help and help of transitional military teams, which build and train new ANA. Despite a lot of input from international forces, such as those of NATO, UN and USA, the progress is very slow. During the reform it has to be taken into consideration security status in a country and other factors that influence on the building and effectiveness of new army. Latter encounters with problems such as recruiting new, effective and educated personnel, corruption, shortage of equipment and weapons, with logistical and maintenance problems and with forces readiness. This is still not good enough for taking over the responsibility for security, which now assures international forces. ANA is becoming more and more dependant on their help and it represents more an auxiliary force of international forces in fighting against terrorism, than the main national armed force of a country.

Key words: armed forces, failed states, post-conflict reform, Afghanistan

KAZALO

UVOD	9
1 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR	10
1.1 Predmet in cilji preučevanja.....	10
1.2 Hipoteze.....	10
1.3 Uporabljena metodologija.....	11
1.4 Struktura diplomskega dela	11
1.5 Opredelitev temeljnih pojmov.....	12
1.5.1 Oborožene sile.....	12
1.5.2 »Propadle države«.....	13
1.5.3 Postkonfliktna obnova.....	14
2 POSTKONFLIKTNA OBNOVA AFGANISTANSKIH OBOROŽENIH SIL	17
2.1 Zgodovinsko ozadje	17
2.2 Temelji in struktura postkonfliktne obnove varnostnega sektorja.....	19
2.2.1 Prispevek Organizacije združenih narodov	22
2.3 Mednarodne varnostne sile ISAF in Združene države Amerike	23
2.3.1 Skupine za obnovo provinc - PRT	25
2.3.2 Skupine za usposabljanje - ETT	26
2.3.3 Mentorsko povezovalne operativne skupine - OMLT	28
2.4 Vzpostavljanje oboroženih sil	29
2.4.1 Afganistanske vojaške sile - AMF	31
2.4.2 Afganistanske stražarske sile - AGF	32
2.5 Afganistanska nacionalna vojska - ANA	33
2.5.1 Pridobivanje in ohranjanje kadra.....	37
2.5.2 Značilnosti afganistanskega vojaka.....	46
2.5.3 Število pripadnikov in struktura ANA	47
2.5.4 Podčastniški in častniški zbor	51
2.5.5 Oborožitev in oprema.....	53
2.5.6 Usposabljanje	55
2.5.7 Usposobljenost in delovanje.....	57

2.6 Afganistanske letalske sile - AAF	61
2.7 Prihodnost afganistanskih oboroženih sil.....	63
3 PRISPEVEK REPUBLIKE SLOVENIJE	64
4 SKLEP	66
5 LITERATURA	68
PRILOGE	77
Priloga A: Karta Afganistana.....	77
Priloga B: Kronologija obnove varnostnega sektorja.....	78
Priloga C: 1-25 letna plačilna lestvica.....	79
Priloga D: Karta Afganistana s prikazom varnostnih incidentov v letu 2007	79
Priloga E: Intervju s pripadnikom Slovenske vojske.....	80
 KAZALO GRAFIKONOV	
Grafikon 2.1: Rast števila pripadnikov ANA v letih 2002-2008	39
Grafikon 2.2: Število ocenjenih enot in poveljstev ANA po sistemu CM, marec 2008	58
 KAZALO ORGANIGRAMA	
Organigram 2.1: Struktura bojnih sil Afganistanske nacionalne vojske, z legendo	50
 KAZALO SLIK	
Slika 2.1: Razdeljenost ANA po pokrajinah	49
Slika 2.2: Sistem ciklične pripravljenosti.....	60
 KAZALO TABEL	
Tabela 2.1: Število ameriških dolarjev financiranih s strani ZDA za ANA, v letih 2002-2008	30
Tabela 2.2: Opis ključnih faz razvoja ANA.....	36
Tabela 2.3: Etnična zastopanost v ANA leta 2004 (%).....	43
Tabela 2.4: Etnična reprezentativnost po činih v letu 2005 (%)	44

SEZNAM KRATIC

AAF	Afghanistan Air Forces (Afganistanske letalske sile)
AGF	Afghanistan Guard Forces (Afganistanske stražarske sile)
AMF	Afghanistan Military Forces (Afganistanske vojaške sile)
ANA	Afghanistan National Army (Afganistanska nacionalna vojska)
ANAC	Afghanistan National Air Corps (Afganistanski letalski korpus)
ANATC	Afghanistan National Army Training Center (Center za usposabljanje afganistanske nacionalne vojske)
ANP	Afghanistan National Police (Afganistanska nacionalna policija)
AVS	Afganistanske varnostne sile
AWOL	Absent Without Leave (Odsotnost brez dopusta)
BWT	Basic Warrior Training (Osnovno vojaško usposabljanje)
CIA	Central Intelligence Agency (Centralna obveščevalna agencija)
CIMIC	Civil Military Cooperation (Civilno-vojaško sodelovanje)
CM	Capability Milestone (Lestvica zmogljivosti)
COIN	Counterinsurgency operations (Proti-uporniške operacije)
CRS	Cyclical Readiness System (Sistem ciklične pripravljenosti)
CSTC-A	Combined Security Transition Command Afghanistan (Združeno poveljstvo za varnostno tranzicijo v Afganistanu)
DDR	Disarmament, Demobilization and Reintegration (Razoroževanje, demobilizacija in reintegracija)
DIAG	Disbandment of Illegal Armed Groups (Razpustitev nelegalnih oboroženih skupin)
ETT	Embedded Training Teams (Skupine za usposabljanje)
IED	Improvised Explosive Devices (Improvizirana eksplozivna sredstva)
ISAF	International Security Assistance Force (Mednarodne sile za varnostno podporo)
ISI	Inter Services Intelligence (Pakistanska vojaška in tajna služba)
JCMB	Joint Coordination and Monitoring Board (Združeni koordinacijski in mentorski odbor)
KMTC	Kabul Military Training Centre (Center za usposabljanje v Kabulu)

MEDIVAC	Medical Evacuation (Medicinska evakuacija)
NA	Northern Alliance (Severno zavezništvo)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
NAVC	National Army Volunteer Centre (Nacionalni center za pridobivanje kadra)
NMAA	National Military Academy of Afghanistan (Nacionalna vojaška akademija)
OEF	Operation Enduring Freedom (Operacija Trajna svoboda)
OMLT	Operational Mentor and Liaison Teams (Mentorsko povezovalne operativne skupine)
OZN	Organizacija združenih narodov
PRT	Provincial Reconstruction Teams (Skupine za obnovo provinc)
RC	Regional Command (Pokrajinsko poveljstvo)
SV	Slovenska vojska
SZ	Sovjetska zveza
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan (Podporna misija OZN v Afganistanu)
VS	Varnostni svet OZN
ZDA	Združene države Amerike

UVOD

Kadar je država ali skupina držav udeleženih v konfliktu, ki se stopnjuje v državljansko ali meddržavno vojno, to pomeni, da ta za seboj pusti propad sistema, katerega del so tudi neučinkovite varnostne in obrambne sile. Slednje s stanjem v katerem so, ne morejo opravljati svoje temeljne naloge; to je obramba države pred zunanjimi in notranjimi nasprotniki. Tako je popolnoma jasno, da je država ob koncu vojne odvisna predvsem od pomoči in podpore mednarodne skupnosti. Ta podpora pa se ne zrcali le v humanitarni in gospodarski pomoči, pač pa tudi v pomoči v obliki tujih oboroženih sil, ki skušajo vzpostaviti mir in stabilnost v državi ter pomagajo pri obnovi varnostnega sektorja.

Dandanes je takšnih »propadlih držav« po svetu kar nekaj, med njimi je tudi srednjeazijski Afganistan, ki se že več desetletij (neuspešno) bojuje z notranjimi konflikti in uporniki. Dolgoletna okupacija s strani Sovjetske zveze, neprestani spopadi notranje sprtih strani in terorizem ter napad Združenih držav Amerike, so pustili državo popolnoma porušeno. Zato je pomoč mednarodne skupnosti pri doseganju stabilnosti in varnosti še kako pomembna, saj na podlagi tega pripomorejo k učinkoviti postkonfliktni obnovi države. Pri tej sta najpomembnejši politična in gospodarska obnova, njun predpogoj pa je vzpostavitev učinkovitih varnostnih sil, ki zagotavljajo vsesplošno varnost brez katere nadaljnja obnova ni mogoča. Vloga tujih oboroženih sil je ob koncu vojne in na začetku obnove ključna, saj s svojo prisotnostjo stabilizirajo okolje in postavijo temelje za reformo varnostnega sektorja, ki vključuje tudi oborožene sile. Tuje mednarodne sile v Afganistanu že od začetka obnove vzpostavljajo varnostni sektor, z velikim poudarkom na izgradnji nove nacionalne vojske, ki bo sposobna prevzeti odgovornost za varnost v državi in s tem omogočila umik tujih sil.

Da pa ta proces oz. cilj ni tako enostaven priča dejstvo, da so po toliko letih obnove afganistanske oborožene sile še daleč od popolne samostojnosti. To je posledica preteklosti, izzivov, tveganj in nestabilnosti oz. neprisotnosti miru, ki še vedno pestijo afganistansko družbo. Napredek pri razvoju oboroženih sil onemogočajo tudi politični, etnični, socialni, finančni, gospodarski in drugi dejavniki, ki jih bom predstavila v diplomskem delu. Tako se bo delo osredotočilo predvsem na iskanje tistih ključnih značilnosti, ki ovirajo učinkovit razvoj nove afganistanske vojske.

1 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

1.1 Predmet in cilji preučevanja

V diplomskem delu se bom posvetila preučevanju povojne oz. postkonfliktne obnove v »propadlih državah«, pri čemer bo poudarek predvsem na obnovi varnostnega sektorja, ki vključuje tudi oborožene sile. Obravnavala bom zgolj eno »propadlo državo«, in sicer Afganistan. Tako bom analizirala vzpostavljanje afganistanskih regularnih oboroženih sil, kar pomeni, da se bom osredotočila na samo obnovo, oblikovanje, usposabljanje in vzdrževanje le-teh. Skušala bom poiskati tiste probleme in izzive, ki otežujejo »rast« nove vojske.

Cilji diplomskega dela so:

- obrazložitev pojma postkonfliktne obnove in »propadlih držav«,
- opredelitev pomena obnove varnostnega sektorja v postkonfliktni obnovi,
- analiza postkonfliktne reforme oboroženih sil v Afganistanu,
- pregled temeljnih značilnosti in dejavnikov, ki vplivajo na obnovo oboroženih sil,
- predstavitev lastnosti in karakteristik novih afganistanskih oboroženih sil in
- predstavitev vloge in pomena Slovenske vojske pri obnovi afganistanskih oboroženih sil.

1.2 Hipoteze

Za izhodišče analize sem postavila naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Vojna oz. oboroženi spopad in povojna politična ureditev udeleženih držav so vzrok za počasno in oteženo postkonfliktno obnovo, ki je v veliki meri še vedno odvisna od mednarodne pomoči.

Hipoteza 2: Zagotavljanje varnosti, ki je bistvenega pomena pri postkonfliktni obnovi, predstavlja enega izmed ključnih problemov, s katerim se sooča Afganistan.

Hipoteza 3: Vzpostavitev domačih varnostnih institucij je odvisna od mednarodne pomoči, v veliki meri pa tudi od pripravljenosti afganistanske vlade in njenih državljanov za sodelovanje.

Hipoteza 4: Stopnja pripravljenosti in usposobljenosti afganistanske vojske še ni dovolj visoka, da bi ta lahko prevzela odgovornost za varnost in tako delovala samostojno, kar pa bi tudi omogočilo umik tujih oboroženih sil.

1.3 Uporabljena metodologija

Pri izdelavi diplomskega dela sem kot osnovno metodo uporabila zbiranje virov (preko interneta, v Knjižnično informacijskem centru Ministrstva za obrambo in v Osrednji družboslovni knjižnici J. Goričarja na Fakulteti za družbene vede). Za preučevanje obravnavane teme pa sem uporabila:

- analizo in interpretacijo primarnih virov (poročil, zakonov, uredb itd.),
- analizo in interpretacijo sekundarnih virov (strokovnih člankov, internetnih virov itd.),
- deskriptivno metodo (pri definiranju temeljnih pojmov in opisu oboroženih sil ter njihovih značilnosti),
- zgodovinsko-razvojno analizo (pri prikazu novejši zgodovine države in kratke zgodovine njene vojske),
- intervju s pripadnikom Slovenske vojske (SV), ki se je udeležil operacije vzpostavljanja afganistanske vojske (za boljšo predstavbo in neposreden vpogled v stanje nove vojske).

1.4 Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo je strukturirano tako, da po uvodu sledi metodološko-hipotetični okvir z predstavitvijo temeljnih pojmov, ki so večkrat omenjeni v delu.

V drugem poglavju se delo osredotoči na postkonfliktno obnovo obrambnega sektorja v Afganistanu. Najprej je za lažje razumevanje predstavljena kratka zgodovina države z opisom ozadja konflikta. Nato sledi predstavitev temeljev in strukture postkonfliktne obnove. Pri tem ne smemo pozabiti na vlogo mednarodne skupnosti in držav, ki prispevajo svoje sile (oborožene in civilne) k boljši in hitrejši stabilizaciji ter obnovi. Nadalje sledi podpoglavje s poudarkom na vzpostavljanju novih oboroženih sil, kjer so sprva predstavljene predhodne sile današnjih.

V nadaljevanju se delo osredotoči na nove oborožene sile, kar pomeni predstavitev njihove preteklosti in novih začetkov, ter predvsem problemov in izzivov s katerimi se dandanes srečujejo. Vojska je predstavljena v podpoglavjih po delih, obliki in dejavnikih, ki vplivajo na razvoj le-teh. Ta poglavja vključujejo predstavitev problemov pridobivanja in ohranjanja kadra, značilnosti afganistanskega vojaka, strukturo sil in število enot, stanje častniškega in podčastniškega zbora, oborožitev in opremo, ki si jo lastijo, usposabljanje sil, stanje usposobljenosti in pripravljenosti ter predstavitev letalske zvrsti vojske. V sklop drugega poglavja spada tudi razmišljanje o prihodnosti afganistanske vojske.

V tretjem poglavju sledi predstavitev vloge SV pri vzpostavljanju afganistanskih oboroženih sil. Delo se zaključi v sklepu z verifikacijo hipotez in naštetu uporabljeno literaturo. Sledijo še priloge, ki pomagajo pri boljši razlagi pomena in vloge sil.

1.5 Opredelitev temeljnih pojmov

1.5.1 Oborožene sile

Oborožene sile (ang. armed forces) so specializirana oborožena organizacija države, ki je pripravljena in organizirana za vodenje oboroženega boja. Do sredine 19. stoletja so oborožene sile poimenovali s terminom armada. Predstavljajo glavni inštrument pri varovanju neodvisnosti in teritorialne celovitosti države, obstoječega političnega in ekonomskega sistema oz. izvajanje državne politike v vojni. V največjem številu držav so sestavljene iz operativnega dela in teritorialnih sil. Oborožene sile načeloma razdelimo na 3 zvrsti: kopenska vojska, vojaška mornarica in vojno letalstvo. V skladu z vojaškim mednarodnim pravom pa oborožene sile, poleg omenjenih zvrsti, obsegajo tudi policijske enote, enote teritorialne obrambe, obalno stražo in ostale prostovoljne vojaške formacije (Vojna enciklopedija 1974, 448-449). Termin oborožene sile se nanaša na organizirane skupine, ki so vpletene v upravljalno uporabo oboroženega nasilja, za kar je potrebna učinkovita organizacija z značilnostmi birokratske države (International Military and Defense Encyklopedia 1993, 190).

»V ožjem pomenu besedne zveze so oborožene sile trajno delujoča vojaška organizacija, imenovana tudi vojaška sila, vojska ali armada. V širšem pomenu besede pa ta pojem v praksi vključuje tudi obmejne enote, obalno stražo, obveščevalne in varnostne službe, oborožene

milice (ki se formirajo po ozemeljskem, strankarskem ali kakem drugem načelu), narodno gardo, orožništvo (žandarmerijo), karabinjerje, policijo in druge sile za vzdrževanje notranjega reda v državi, kakor tudi državljanke, ki se ob napadu samoorganizirajo, da bi se z orožjem v roki uprli napadalcem, neredko pa vključuje tudi najemnike oziroma prostovoljce» (Žabkar 2003, 131). V diplomskem delu je uporabljen termin oboroženih sil v ožjem pomenu besede, saj se obravnava le vojsko in ne ostalih institucij varnostnega sektorja.

1.5.2 »Propadle države«

Nefunkcionalne države oz. »propadle države« (ang. failed states) so sinonim za države, kjer izvršilni organi (predvsem vlada) ne funkcionirajo in prihaja do anarhije, velikih migracij, gospodarskega kaosa in masovnega nasilja. Ti problemi se navadno prenesejo tudi na sosednje države, pogosto pa jih prištevamo med humanitarne probleme. Primeri držav: Somalija, Sierra Leone, Ruanda, Afganistan. Takšne države lahko predstavljajo tudi velik nacionalnovarnostni problem (Raščan 2005, 110-111).

Odnosi v »propadli državi« so konfliktni in zelo napeti, saj se ta spopada z znotraj sprtimi stranmi, kar pomeni, da v državi vre državljanska vojna, ki ima navadno izvor v etničnih, verskih, jezikovnih ali v drugih sporih. V nasprotju z močnimi državami, propadle države nimajo nadzora nad svojim teritorijem in posledično tudi ne nad njegovimi mejami. Tako se stopnja »propadlosti« države lahko meri z geografskim teritorijem, ki ga le-ta še nadzira. Eden izmed kazalcev na »propadlo državo« je tudi rast kriminalitete in politične korupcije, saj vlada ne more učinkovito izvrševati zakonov. Zanj je značilen tudi propad večine javnih institucij, od šolstva, policije do sodstva, medtem ko so oborožene sile verjetno edina institucija, ki nekako še delujejo. Žal pa so tudi te večinoma visoko politizirane in skorumpirane ter oropane videza moči, katerega so nekoč prikazovale (Rotberg 2003, 1-10).

Združenje za mir (Found for Peace) letno objavi t.i. »failed states indeks«, v katerem razvrsti narode glede na 12 dejavnikov, ki naj bi predpostavljali obstoj »propadle države«. Ti faktorji oz. dejavniki so: demografski pritiski, gibanje beguncev, migracije, neenako ekonomsko stanje med različnimi družbenimi skupinami, gospodarska rast ali padeč, organizirani kriminal in delegitimizacija države, kršenje človekovih pravic, varnostni aparat, ki deluje kot »država v državi«, vzpon elit, poslabšanje delovanja javnih služb in intervencija drugih držav.

Tako je 7 najvišje uvrščenih »propadlih držav« v letu 2008: Somalija, Sudan, Zimbabve, Čad, Irak, Demokratična Republika Kongo in Afganistan (The Found for Peace 2009).

»Propadle države« so države v stanju državljanske vojne, v katerih vlada več ne obstaja. Red, vladavina prava ter osnovne javne službe niso več prisotne. Takšne države ne morejo skrbeti za svoje državljane brez trajne zunanje podpore. Pojavile so se po koncu hladne vojne, med njih pa sodijo multietnične države, predvsem iz podsaharske Afrike (Baylis in Smith 2005, 561, 772). Multietnična država pa je tudi Afganistan, zato se ta po vseh navedenih definicijah uvršča med ene najbolj nefunkcionalnih držav sveta.

1.5.3 Postkonfliktna obnova

Postkonfliktna obnova (ang. post-conflict reform) je dogajanje po konfliktu, oziroma čas v katerem se oblikujejo ugodne razmere za odvijanje mirovnega procesa ter obnovitvene dejavnosti v državi. Država, v kateri so potekali (oboroženi) konflikti, utrpi posledice na vseh področjih, katerim pa sama dostikrat ni kos in ji zato v veliki meri odvisna od tuje pomoči. Eden izmed obsežnejših ter zelo odmevnih primerov je bil Marshallov načrt¹ iz leta 1947 (Vojna enciklopedija 1973, 314). Tu je šlo v veliki meri za finančno pomoč, »vendar ni dovolj, da obnova poteka samo na ekonomskem področju, potrebni sta tudi socialna in politična obnova« (Garb 2005, 171). Slednjo se pogosto obravnava kot najpomembnejšo, vendar pa se ne sme pozabiti pomena t.i. »psihosocialnega zdravljenja družbe v okviru socialne obnove« (ibid.). Tako so socialna, politična in ekonomska obnova glavni sestavni deli postkonfliktne obnove.

Glede na tipologijo Organizacije severnoatlantskega sporazuma² (North Atlantic Treaty Organization- NATO) lahko postkonfliktno obnovo uvrstimo med operacije za izgradnjo miru (ang. peace building), ki »obsegajo dejavnosti podpore politični, ekonomski, socialni, vojaški in varnostni rekonstrukciji ter razvoju na kriznem območju« (Pipenbaher 2005, 20).

¹ Ameriški zunanji minister George C. Marshall je leta 1947 ponudil povojni Evropi 20 milijard ameriških dolarjev pomoči, vendar pod pogojem, da države stopijo skupaj in sodelujejo med seboj. Sovjetska zveza in njeni zavezniki so pomoč odklonili. Načrt pa je prinesel koristi tudi ameriškemu gospodarstvu, saj naj bi evropske države kupovale na ameriškem trgu in se je tako izkazal za uspešnega, poleg tega pa je postavil Evropo »na noge« in hkrati ustavil širitev komunizma (U.S. Department of State 2005).

² NATO je kolektivna obrambna institucija, obstoj takih institucij pa je skladen z načeli Ustanovne listine Organizacije združenih narodov. Ta listina namreč v svojem 51. členu opredeljuje pravico držav do ukrepov za kolektivno in individualno samoobrambo v primeru oboroženega napada (Vegič 2005, 83). Ravno to pravico so v napadih na Afganistan leta 2001 izkoristile ZDA.

Kumar (1997, 2-3) za večino obnovitvenih procesov po koncu oboroženih spopadov uporablja pojem rehabilitacije, ki pomeni »opredeljevanje in preusmerjanje odnosov med politično oblastjo in državljani, oblikovanje odnosov med različnimi etničnimi in (drugimi) družbenimi skupinami, ustvarjanje civilne družbe v najširšem smislu, pospeševanje psihosocialnega »zdravljenja« in pomiritve ter reformiranja ekonomske politike in institucij, ki podpirajo podjetništvo in iniciativo posameznikov«.

Rehabilitacija potemtakem obsega reforme in obnovo, katero sestavljajo trije elementi: obnova (restavracija), strukturalna reforma ter vzpostavljanje institucij, zlasti z vidika zagotavljanja večje učinkovitosti. Tako je moč uporabiti več različnih pojmov (rehabilitacija, rekonstrukcija, ang. rebuilding), katerim je skupno, da se »nanašajo na ponovno izgradnjo političnih, ekonomskih in socialnih struktur. Pri obnovi je pomembno, da le-ta poteka tako na mednarodni, nacionalni in lokalni ravni oz. na ravni posameznih skupnosti, družbenih skupin, kot tudi na ravni posameznikov. Institucije, skupine ter posamezniki so tako hkrati prejemniki pomoči pri obnovi ter akterji obnovitvenega procesa« (Garb 2002, 132-133).

Procesi, ki vodijo k rekonstrukciji postkonfliktnih držav vključujejo iniciative reformiranja varnostnega sektorja. Sam koncept reforme varnostnega sektorja je relativno nov in široko definiran ter tako vključuje najrazličnejše elemente, ki so odvisni predvsem od konteksta, v katerem se reforma izvaja. Temeljni cilj reforme je okrepiti sposobnost in učinkovitost celotnega varnostnega sektorja, kot tudi njegovih individualnih delov, da bi le-ti zagotavljali odgovorne, nepristranske, učinkovite ter na spoštovanju človekovih pravic temelječe storitve. Postkonfliktna obnova že več kot desetletje predstavlja nepogrešljiv element v procesu izgradnje države, saj je prvi pogoj za pridobitev suverenosti in monopola nad legitimno uporabo fizične sile (United Nations Development Programme 2003, 5).

Del postkonfliktne obnove je tako tudi obnova varnostnega sektorja, Sedra (2005, 4) pa znotraj le-te loči 4 razsežnosti:

- politična razsežnost: zajema razvoj mehanizmov za upravljanje z varnostnim sektorjem, predvsem razvoj demokratične vlade, ki bi zagotavljala civilen nadzor nad sektorjem;
- institucionalna razsežnost: pomeni reformo in izboljšanje zmožnosti znotraj institucij v samem sektorju (ministrstvo za notranje zadeve, ministrstvo za

obrambo, oborožene sile, obveščevalne službe, policija in sodstvo) in proces profesionalizacije s ciljem ustvariti operativno učinkovite oborožene sile, nacionalizirati birokratske odločitve, zmanjšati korupcijo in uvesti mednarodne standarde;

- ekonomska razsežnost: vključuje jasno določen proračun za potrebe varnostnega sektorja, s tem pa se zagotavlja ekonomska stabilnost sektorja in posledično dolgoročna samostojnost;
- družbena razsežnost obnove varnostnega sektorja ima eno ključnih vlog, saj povrne zaupanje javnosti v varnostni sektor in s tem omogoča njegovo delovanje.

Žal pa smo v postkonfliktnih družbah pogosto priča poizkusom elite, da bi uporabile državne varnostne strukture sebi v prid ter s tem dosegle uresničevanje svojih interesov. Takšen scenarij priliva olje na obstoječe nasilje, dodatno podžiga konflikte ter končno spodkopava učinek operacij za izgradnjo miru in rekonstrukcijskih procesov. Postkonfliktne države se pri obnovi varnostnega in tudi ostalih sektorjev velikokrat soočajo s problemom pomanjkanja sredstev, s tem pa so varnostne in sodne institucije podvržene korupcijskim vplivom. Vse to zmanjšuje zaupanje javnosti v te institucije in odpira pot novim sovražnostim. Lahko bi rekli, da je uspeh vzpostavljanja celotnega državnega aparata v veliki meri odvisen od učinkovitosti varnostnega sektorja. Ker (od konfliktov) uničene države utrpijo veliko materialno in družbeno škodo, notranja mobilizacija virov ne zadošča za obnovo (Garb 2005, 171). Zato so te države velikokrat odvisne od mednarodne pomoči, s tem pa posredno dovoljujejo tujim oblastem, da diktirajo njihov proces postkonfliktne obnove. V nadaljevanju bomo opazili, da Afganistan v tem ni izjema, pač pa je tipičen primer teh problemov in z njimi povezanih posledic.

2 POSTKONFLIKTNA OBNOVA AFGANISTANSKIH OBOROŽENIH SIL

»Obnova varnostnega sektorja je ključen predpogoj za ponovno ustanovitev afganistanskega naroda, kakršnega današnje generacije želijo zapustiti prihodnjim.«

Predsednik Hamid Karzai,

30. julij 2003, Kabul, Afganistan (Sedra 2003, 8)

2.1 Zgodovinsko ozadje

Afganistan³ je že od svojega nastanka⁴ (1747) podvržen nenehnim nemirom, krizam in oboroženim spopadom. Država je igrala vlogo nekakšnega blažilca med britanskim in ruskim imperijem, dokler ni po 3. britansko-afganistanski vojni leta 1919 postala samostojna (CIA World Factbook 2008). V času vlade kralja Mohammada Zahirja Saha (1933 - 1973) se je Afganistan ob tuji pomoči dokaj uspešno razvijal, ob tem pa je spretno krmaril med zahtevami in interesi zahodnih držav ter Sovjetske zveze (SZ). V začetku 70. let prejšnjega stoletja so se začela notranja nasprotja zaostrovati, zlasti po državnem udaru leta 1973, ki ga je izvedel predsednik vlade Mohammad Duad Khan in ustanovil republiko. Z novim državnim udarom leta 1978 je ob podpori SZ oblast prevzela maloštevilna komunistična partija, njeni notranjepolitični načrti⁵ pa so izzvali vstajo islamskih tradicionalistov⁶ po vsej državi. (Natek in Natek 1999, 214-215).

³ Afganistan leži v osrednji Aziji, severno in zahodno od Pakistana, vzhodno od Irana in južno od Tadžikistana, Uzbekistana ter Turkmenistana (CIA World Factbook 2008). Slika v prilogi A prikazuje karto Afganistana.

⁴ Ahmad Shah Durrani je zedinil paštunska ljudstva in leta 1747 oblikoval Afganistan (CIA World Factbook 2008).

⁵ Načrti so se nanašali na posodobitve, zemljiško reformo, odpravo nepismenosti in enakopravnost žensk (Natek in Natek 1999, 214- 215).

⁶ Islamski fundamentalizem je pogosto uporabljen izraz za muslimanska gibanja, katerih cilj je vzpostavitev Islamske države, ki bi vključevala Islam kot uradno religijo in zakone temelječe na islamskih svetih tekstih. Moderno islamsko gibanje je avtoritarno, anti-demokratično, sekularno in protestno nastrojeno, predvsem pa agresivno in militantno. Taka je splošna, zelo široka percepcija islamskega fundamentalizma, ki pa obsega veliko raznolikih gibanj. Vsa ta gibanja so predana Islamu in smatrajo načela, ki so zapisana v Koranu za nezmotljiva. Samo manjši del teh verskih gorečnejšev pa se zateka k uporabi nasilja. Nadalje, različna islamska fundamentalistična gibanja ne priznavajo drug drugega kot pravih islamistov in so tudi ideološko tako zelo raznolika, da bi le s težavo delovala skupaj (Pape 2005, 105- 112).

Ob koncu sedemdesetih je tako v Afganistanu vladal prosovjetski režim, kateremu je grozila islamska revolucija. Proti njegovi vladavini so se dvignile oborožene skupine mudžehedinov,⁷ ki jih je podpiral tudi Pakistan, saj naj bi komunisti v dveh letih pobili 100.000 civilistov. Zato je leta 1979 SZ vdrla v Afganistan, da bi ohranila in utrdila svoj režim. Državljanška vojna je trajala deset let, v tem času pa so se okrepile tudi vezi z zahodom, predvsem med Združenimi državami Amerike (ZDA) in konzervativnimi pripadniki islama, saj so le-ti predstavljali borce proti komunizmu. Sodelovanje med Centralno obveščevalno agencijo (Central Intelligence Agency- CIA) ter Pakistansko vojaško in tajno službo ISI (Inter Services Intelligence) je izoblikovalo vojsko plačancev, sestavljeno iz islamskih prostovoljcev, ki so hiteli na pomoč mudžehedinom. Med njimi je bil tudi vodja teroristične organizacije Al Kaida, Osama bin Laden, ki je sprva le zbiral sredstva in pomoč za mudžahedine in begunce, kasneje pa ustanovil več taborišč za urjenje prostovoljcev. Vseh teh SZ ni mogla zatreti, zato je bila prisiljena zapustiti Afganistan (Fouda in Fielding 2003, 41- 42).

Po sovjetskem umiku so se med samimi mudžehedini leta 1989 začeli spopadi in kmalu je Mullah Omar ustanovil oboroženo gibanje, ki je postalo znano pod imenom Talibani. Sestavljali so ga povečini študentje, ki so prihajali iz verskih šol (afg. »madras«), kjer so se učili islamskih resnic. Med vojno so te šole postale odličen temelj za rekrutiranje mudžehedinskih bojevnikov, ki so nato postali del talibskega gibanja. Talibani so prihajali večinoma iz podeželskega dela države in bili pripadniki paštunskih⁸ plemen. V državi so uspeli vzpostaviti red, stabilizirati gospodarstvo in zmanjšati število bojujočih se skupin. Prejemali so logistično in humanitarno pomoč od Saudske Arabije in Pakistanske ISI. Do leta 1996 so Talibani nadzirali kar dve tretjini ozemlja in uspeli poraziti večino skupin, ki so podpirale pro-sovjetsko vlado. Poraženci so se združili in ustanovili Severno zavezništvo⁹ (Northern Alliance- NA) (ibid.). NA je imelo pri svojem boju proti talibanskemu režimu finančno in vojaško podporo iz Iraka, Rusije in Indije, vendar pa je kljub temu še naprej izgubljalo ozemlje. Tako so Talibani vse do ameriškega napada leta 2001, nadzorovali kar 75% Afganistana, vključno z vsemi večjimi mesti 33 provinc (Katzman 2008, 6).

⁷Mudžehedin (arab. mujahideen), kar dobesedno pomeni islamski borec, je oseba, ki se zaveže k džihadu oz. sveti vojni (Dictionary of Military terms 2004, 162).

⁸ Afganistan je etnično zelo raznolik, saj je med 32.7 milijoni prebivalcev (leta 2008) več kot 8 različnih etničnih skupin. Med njimi sta največji Paštunska s 42% in Tadžiška s 27%, sledijo jima skupine Hazarov 9%, Uzbekov 9%, Aimakov 4%, Turkmenov 3% in Baluchov 2% (CIA World Factbook 2008).

⁹ Frakcije vojaških diktatorjev Afganistana so se združile v Proti-talibansko nacionalno islamsko združeno fronto za rešitev Afganistana, bolj znano pod imenom Severno zavezništvo (Byman 2005, 193).

Talibani so zaradi pomoči Al Kaidi in zagovarjanja strogih islamskih načel, kmalu izgubili tako domačo kot tudi mednarodno podporo. Al Kaidin odnos s Talibani je bil v bistvu recipročen, saj so slednji Al Kaidi nudili zavetišče v zameno za usposabljanje, logistično podporo in ideološko vodstvo s strani bin Ladna, ki je Talibanom med drugim priskrbel tudi več milijonov dolarjev letno. Večina Al Kaidinih vojaških taborišč v Afganistanu je bilo osredotočenih na usposabljanje bojnikov, z namenom poraziti NA, manj pa so bili osredotočeni na teroristične napade (Byman 2005, 209).

Manj kot mesec dni po Al Kaidinih terorističnih napadih (11. septembra 2001) na ZDA se je v Afganistanu, v skladu z neodtujljivo pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe pred grožnjami mednarodnemu miru in varnosti (51. člen Ustanovne listine Organizacije združenih narodov- OZN), začela operacija Trajna svoboda (Operation Enduring Freedom-OEF)¹⁰, ki so jo podprle mnoge države po svetu. Do napada je pripeljala neizpolnjena zahteva ZDA po predaji Osame bin Ladna s strani Talibanov in želja po preprečitvi nadaljnjih terorističnih napadov na ZDA ter njene zaveznike (O'Hanlon v Furman 2005, 19). Talibanski režim je bil v Afganistanu sicer po pričakovanjih hitro zlomljen (vendar ne dokončno), z njim pa tudi država, ki je bila po dolgoletnih notranjih nemirih in oboroženih konfliktih praktično uničena.

2.2 Temelji in struktura postkonfliktne obnove varnostnega sektorja

Bonski sporazum¹¹, podpisan 5. decembra 2001 v Bonnu¹² (Nemčija), predstavlja nekakšen zemljevid transformacije Afganistana, njen vrhunec pa so parlamentarne volitve, ki so se odvijale septembra 2005. Čeprav je bonski politični proces pomenil velik korak na poti demokratizacije, pa so stroški in izzivi povezani z reformno agendo ogromni. Skozi njegovo implementacijo je vlada predsednika Hamida Karzaija uspela razširiti svojo avtoriteto na večino območij v državi in zmanjšati gospodovalen vpliv »poglavarjev« (ang. warlords)¹³ na

¹⁰ Operacija se je začela 7. oktobra 2001, ko so ameriške zračne in specialne sile v sodelovanju z NA ter paštunskimi proti-terorističnimi silami napadle Talibane in Al Kaido. 9. decembra 2001 se je talibanski režim porušil, ko so le ti izgubili večja mesta (Kabul, Qandahar, Mazar-e-Sharif) (Katzman 2008, 7).

¹¹ Sporazum je nastal po pogovorih v Bonnu, njegov uradni naziv je: Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions (Garb 2005, 171). Varnostni svet OZN ga je odobril z Resolucijo 1385 (Katzman 2008, 7-8).

¹² Za kronologijo obnove varnostnega sektorja glej prilogo B.

¹³ Sedra (2003, 2) loči dve glavni obliki »poglavarjev«, in sicer t.i. »popolni kvarilci« (ang. total spoilers) in »delni kvarilci« (ang. partial spoilers). Slednji so najpogostejši in predstavljajo posameznike integrirane v sam politični sistem, kjer lahko delujejo s pravo kombinacijo izzivanja. V nasprotju pa so »total spoilers« bolj

področju nacionalne politike. *De facto* veto, katerega so se posluževali v letih 2001- 2003, je bil v veliki meri odstranjen, vendar pa je politika na lokalni ravni še vedno militarizirana in frakcionistična. Pokrajinski voditelji oz. poveljniki še vedno predstavljajo vodilno ekonomsko in politično silo na podeželju, čeprav naj bi se spričo bonskega procesa, ki ga podpira mednarodna razvojna in vojaška pomoč, centralna vlada uspešno soočala z dinamiko lokalne oblasti (Sedra 2005, 10).

Vsebina bonskega sporazuma določa, da »morajo mudžahedini, afganistanske oborožene sile ter vse oborožene skupine v državi preiti pod poveljstvo in nadzorčasne vlade in se reorganizirati v nove afganistanske varnostne in oborožene sile« (Garb 2005, 171). Od mednarodne skupnosti se s strani udeležencev v sporazumu zahteva pomoč novim afganistanskim oblastem pri vzpostavljanju in usposabljanju oboroženih in varnostnih sil, pri tem pa je potrebno vključiti tudi mudžahedine (ibid.). Med drugim, sporazum vsebuje tudi naslednje: ustanovitevčasne oz. prehodne vlade pod vodstvom Hamida Karzaija, pooblastilo in imenovanje mednarodnih varnostnih sil za podporo varnosti (International Security Assistance Force- ISAF) z namenom zagotovitve varnosti v Kabulu, umik sil NA iz Kabula in potrebo po medsebojnem sodelovanju mednarodne skupnosti v boju zoper droge, kriminal in terorizem ter uporaba stare ustave iz leta 1964, dokler se osnuje nova¹⁴ (Katzman 2008, 7-8).

Države in mednarodne ustanove, ki sodelujejo pri obnovi Afganistana so leto dni po prvi konferenci v Petersbergu pri Bonnu sklenile drugo mednarodno konferenco za mir in stabilnost Afganistana. Afganistanski predsednik Hamid Karzai je tam prvič predstavil načrt za vzpostavitev afganistanske vojske, s katero naj bi po njegovih besedah vzpostavili nadzor nad celotno državo. V deklaraciji, ki so jo sprejeli ob koncu konference so udeleženci med drugim zapisali, da odločno podpirajo odločitev afganistanske vlade za vzpostavitev nacionalne vojske (24 ur.com 2002). Hkrati pa so se zavezali k podpori izvedbe procesa razoroževanja, demobilizacije in reintegracije, vzpostavitve multietničnih policijskih enot in pravnega sistema, razvijanja neodvisnih medijev in kulture spoštovanja človekovih pravic (Furman 2005, 24).

problematični, saj izrecno nasprotujejo vladi. Tako je nadzor nad takimi »poglavarji« še najbolj učinkovit z uporabo sile.

¹⁴ Novembra 2003 je ustavodajna skupščina imenovana Loya Jinga sprejela novo ustavo (Katzman 2008, 7-8).

Načrt obnove celotnega afganistanskega varnostnega sektorja je bil oblikovan v Ženevi aprila 2002 in je v svojem jedru donatorski proces. Sestavlja ga pet stebrov, njihovo odgovornost prevzemajo pa posamezne države, in sicer reforma vojske (pri tej so vodilna država ZDA¹⁵), reforma policije (vodilna država Nemčija), reforma pravosodja (vodilna država Italija), boj proti drogam (vodilna država Velika Britanija) ter razorožitev, demobilizacija in reintegracija (Disarmament, Demobilization and Reintegration- DDR) nekdanjih bojevnikov (vodilna država Japonska). Napredek na teh področjih je bil manjši in počasnejši od pričakovanega, k čemur so v veliki meri pripomogli naslednji faktorji: nepopustljivost, nedostopnost ministrstva za obrambo, sovražne varnostne razmere v državi, vmešavanje regionalnih držav, počasen tempo rekonstrukcije in »dostave« pomoči ter naraščajoče nezadovoljstvo paštunskega prebivalstva (Sedra 2003, 11). To pa ni presenetljivo, saj Garb (2007, 21) že v definiciji postkonfliktne obnove poudarja, da so zaradi potreb družbe in različnih geografskih, političnih, socialnih in ekonomskih okoliščin tudi sami procesi obnove različni. Tako se v njih pojavljajo deloma različne težave, vendar pa analize obnovitvenih aktivnosti pogosto pokažejo, da so nekatere težave skupne kot npr.: »(materialna) dediščina oborožitvenega spopada, propadle politične, ekonomske in socialne strukture, pomanjkanje varnosti, koordinacija aktivnosti akterjev postkonfliktne obnove, pogojevanje pomoči, prevlada lastnih interesov akterjev, vprašanje količine in kakovosti, sindrom odvisnosti, prehod na lokalno lastništvo in razmerje med pomočjo ter spoštovanjem lokalnih posebnosti« (ibid.).

Januarja in februarja 2006 je v Londonu potekala konferenca na kateri so sprejeli nov razvojni načrt imenovan Afghanistan Compact. Dogovor določa tri prednostna področja v obdobju petih let (2006- 2011): varnost in vladanje, vladavina prava in spoštovanje človekovih pravic ter gospodarski in družbeni razvoj. Afghanistan Compact na področju varnosti še naprej potrjuje nujno prisotnost sil ISAF in OEF. Po tem načrtu naj bi že leta 2010 obstajala nacionalna, profesionalna in etnično uravnotežena vojska (Afghanistan Compact 2006, 1-6).

Velik začetni vložek donatorjev¹⁶ je bil za spopadanje z afganistanskimi varnostnimi problemi sila potreben, saj so stroški za novo vzpostavitev državnih institucij nepredstavljivi. Potrebe po finančnih sredstvih za izvajanje reforme v obdobju 2004- 2010 so bile ocenjene na najmanj

¹⁵ V času Korejske vojne leta 1950, so ZDA pomagale vzpostaviti 700.000 številčno vojsko, v Grški državljanski vojni leta 1940 pa so ravno tako vzpostavile grške varnostne sile s 182.000 vojaki v le dveh letih. Vendar pa te vojske niso bile tako sofisticirane kot današnje in tudi niso potrebovale popolnoma nove opreme in oborožitve. (Neumann 2008). Tako so ZDA sklepale, da bo vzpostavljanje novih oboroženih sil v Afganistanu preprosta naloga, kar pa se je kasneje izkazalo za napačno.

¹⁶ Postkonfliktna obnova zahteva velika finančna sredstva, postkonfliktne države pa so po navadi države z zelo nizkimi dohodki, zato morajo sredstva prispevati zunanji donatorji (Garb 2007, 20).

2,4 milijarde ameriških dolarjev, ti pa so porabljeni predvsem za plače zaposlenih v vojski in policiji (Securing Afghanistan's Future 2004, 83). Vendar pa se je že kmalu pokazalo, da bodo stroški obnove še veliko večji (glej stran 30).

Reforma varnostnega sektorja je torej del postkonfliktne obnove in ključen predpogoj za obnovo na vseh ostalih sektorjih. Poleg vzpostavitve varnostnega sektorja je cilj reforme tudi oblikovanje varnega okolja. Vendar pa je za to potrebno vzpostaviti demokratični nadzor nad vsemi varnostnimi silami, zagotoviti racionalno in učinkovito razdelitev virov znotraj varnostnega sektorja, usposobiti varnostne sile za soočanje s trenutnimi grožnjami in vzpostaviti ustrezno stopnjo varnosti ter jasno opredeliti naloge in pristojnosti različnih varnostnih struktur (Securing Afghanistan's Future v Garb 2005, 172).

2.2.1 Prispevek Organizacije združenih narodov

Organizacija združenih narodov se je zelo aktivno vključila v stabilizacijo Afganistana, ne le na področju varnosti, pač pa tudi z diplomatsko in obnovitveno pomočjo. Prispevke OZN usklajuje in vodi Podporna misija OZN v Afganistanu (United Nations Assistance Mission in Afghanistan- UNAMA), njen mandat je marca 2008 Varnostni svet (VS) OZN z Resolucijo 1806 podaljšal za eno leto in razširil njene pristojnosti. UNAMA sodeluje z Združenim odborom za koordinacijo in nadzor (Joint Coordination and Monitoring Board- JCBM), ki je zadolžen za obnovo Afganistana. To pomeni, da koordinira delo mednarodnih donatorjev in krepi sodelovanje med mednarodnimi varnostnimi silami ISAF ter afganistansko vlado (Katzman 2008, 11).

Pri reformi varnostnega sektorja in predvsem pri vzpostavljanju nove vojske je zelo pomemben program razorožitve, demobilizacije in reintegracije, njegovo bistvo je razorožiti in demobilizirati odvečno vojaško osebje ter ga ponovno vključiti oz. reintegrirati v družbeno življenje (Furman 2005, 58). Program DDR je bil do 30. junija 2006 del poslanstva UNAMA, vodila pa ga je Japonska, pri čemer so ji pomagale Velika Britanija, Kanada in ZDA. V začetku se je pričakovalo, da se bo razorožilo okoli 100.000 bivših bojevnikov, vendar se je številka kasneje zmanjšala. Na koncu je od 63.380 demobiliziranih, 55.800 sprejelo reintegracijske ponudbe, ki jih je zagotavljal program (npr. ustanovitev majhnega podjetja). Žal pa ima po mnenju OZN najmanj 25 % le-teh dolgoročno obstojne službe (Katzman 2008, 13-14).

Rezoroževanje in demobilizacija naj bi se uspešno izvajala, medtem ko večji problem predstavlja predvsem reintegracija demobiliziranih vojakov, saj le ti nimajo zagotovitve o ustrezni zaposlitvi. Brez učinkovite reintegracije pa obstaja velika verjetnost, da se bodo bivši vojaki začeli ukvarjati z nelegalnimi posli, obstaja pa tudi možnost vzpona nelegalnih oboroženih skupin (Furman 2005, 58). Potemtakem vsekakor ni čudno, da nekatere študije kritizirajo DDR program, da ne zmore zagotoviti uspešno razorožitev bojevnikov. Del programa sta tudi zbiranje in uničevanje orožja, vendar pa izračuni kažejo, da so zbrana le slabo kakovostna orožja¹⁷. Veliko število tega pa naj bi ostalo v rokah NA (Katzman 2008, 13-14).

Od junija 2005 najprej se UNAMA osredotoča na nov program z namenom razpustitve ilegalnih oboroženih skupin imenovan DIAG (Disbandment of Illegal Armed Groups). Sedra (2005, 9-10) piše, da naj bi bilo v začetku programa DIAG okoli 1.870 ilegalnih oboroženih skupin, kar šteje okoli 129.000 mož. Do leta 2008 pa naj bi razpustili le 161 ilegalnih skupin (Katzman 2008, 39). Milice in lokalni poglavarji se še vedno velika varnostna grožnja, s katero se mora soočati tudi nova vojska namesto, da bi se osredotočila le na proti-vladne uporniške skupine, kot so Talibani. Zato tudi DIAG program ni učinkovit, saj milice še vedno delujejo neodvisno od afganistanske vlade in nadzorujejo lastno ozemlje, za njegovo širitev oz. ohranitev pa pogosto uporabljajo tudi nasilje. Tuje oborožene sile se ne vmešavajo v njihovo delovanje kljub temu, da to spodkopava in onemogoča ustanavljanje nove vojske. Tako se do konca leta 2008 pod DIAG programom število nedovoljenih milic še ni opazno zmanjšalo (Jane's Information Group 2009).

2.3 Mednarodne varnostne sile ISAF in Združene države Amerike

V okviru bonskega sporazuma, ki je potekal pod pokroviteljstvom OZN, je VS oblikoval mandat za vzpostavitev mednarodnih mirovni enot, ki bi do vzpostavitve lastnih varnostnih sil zagotavljale red in varnost v Afganistanu oz. glavnem mestu Kabul. Decembra 2001 je VS z Resolucijo 1386 oblikoval podlago za ustanovitev mednarodnih sil za varnostno podporo v Afganistanu oz. ISAF. Njihova naloga je zagotavljanje pomoči prehodni vladi pri obnovi in razvoju varnostnih in obrambnih struktur, ustvarjanje stabilnih razmer v okolju oz. zagotavljanje varnosti, pomoč pri obnovi Afganistana ter pri vzpostavljanju in urjenju

¹⁷ V programu DDR se je zbralo 57.630 srednje in lahkega orožja ter 12.250 kosov težkega orožja (Katzman 2008, 39).

afganistanskih nacionalnih sil. Po treh kontingentih ISAF-a sta poveljujoči državi¹⁸ Nizozemska in Nemčija prišle do spoznanja, da »nenehno menjavanje poveljstev in prilagajanje misije novim zamislim pri zagotavljanju varnosti v glavnem mestu Kabul zelo vpliva na neučinkovitost mednarodnih varnostnih sil ISAF« (Vuk 2004, 6).

To spoznanje in sama potreba po krepitvi podpore afganistanskim oblastem sta privedli do pobude, da vodenje in izvajanje operacije ISAF, kot operacije kriznega odzivanja, prevzame NATO. Slednji je 11. avgusta 2003 prevzel vodenje in začel postopen proces geografske širitve aktivnosti tudi na preostale dele Afganistana¹⁹, ne le na Kabul. Zagotovitev varnosti zunaj območja glavnega mesta je za ISAF predstavljalo enega izmed največjih izzivov, težavo in tudi s tem povezano tveganje. Poleg tega pa je ISAF²⁰ za NATO prva operacija, ki poteka izven evro-atlantskega območja, kar izziv le še poveča (Grošelj 2007, 136-137).

5. oktobra 2006 se je za NATO zgodila še ena pomembna prelomnica, saj je ISAF prevzel poveljstvo mednarodnih oboroženih sil v vzhodnem Afganistanu, ki so ga pred tem vodile ZDA. Na politični ravni ISAF tesno sodeluje z afganistansko oblastjo, drugimi operacijami in agencijami OZN, misijo UNAMA ter ostalimi mednarodnimi in nevladnimi organizacijami, ukvarja pa se tudi z vodenjem projektov civilno-vojaškega sodelovanja²¹ (Civil Military Cooperation- CIMIC) (Furman 2005, 55).

S ciljem izboljšati obnovo je NATO skupaj z Afganistanom leta 2006 razvil program sodelovanja (NATO-Afghan Programme of Cooperation), ki se osredotoča predvsem na obrambno reformo, gradnjo obrambnih institucij in vojaški vidik obnove varnostnega sektorja. Eden od produktov tega sodelovanja pa bo tudi pet letni obrambno strateški načrt, ki bo osnova za odločitve o bodoči strukturi, velikosti in nalogah afganistanskih obrambnih sil (Afghanistan Briefing 2008, 5-6).

¹⁸ Na začetku misij so ISAF silam na podlagi 6 mesečne rotacije poveljevale posamezne zaveznice, najprej Velika Britanija, nato Turčija in na koncu naveza Nemčija in Nizozemska (Afghanistan Briefing 2008, 12).

¹⁹ Najprej se je ISAF širil na sever, leta 2005 na zahod in leta 2006 še na bolj problematična vzhod in jug (Afghanistan Briefing 2008, 12).

²⁰ ISAF je strukturiran v poveljstvo, katero je locirano v Kabulu, naprej je razdeljen na letalske sile (Air Task Force), pokrajinska poveljstva (Regional Commands), podporne baze in na skupine za obnovo provinc (NATO 2008b).

²¹ Projekti CIMIC skrbijo za zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb, kot npr.: preskrba s pitno vodo, električno energijo in ustreznimi bivalnimi pogoji. Izboljšujejo tudi obstoječo infrastrukturo, izobraževalne ter zdravstvene ustanove (Furman 2005, 55).

Po mnenju poveljnika sil ISAF generala Davida D. McKiernana bi se morale enote ISAF v prihodnje številčno povečati²². Razloga za to sta partnerstvo z afganistanskimi varnostnimi silami in proti-uporniške operacije (counterinsurgency- COIN²³). McKiernan pravi, da je potrebno več mednarodnih sil za usposabljanje, mentorstvo in partnerstvo, kar lahko pospeši rast afganistanske vojske in policije. Tako je septembra 2008 bivši ameriški predsednik George Bush ml. naznanil, da bo kmalu v Afganistan poslana dodatna bojna enota²⁴. Podobne poteze pa se pričakujejo tudi od ostalih držav članic NATO (Mikelj 2009, 22). Vendar pa ima NATO s tem velike težave, saj prispevek članic ni zadosten za učinkovito širitev varnostnega območja in nadzora, brez tega pa ni mogoče pričakovati napredka pri obnovi države.

ISAF je imel aprila 2008 okoli 47.000 sil²⁵ iz 40 držav, njegov mandat pa je bil 22. septembra 2008 z Resolucijo VS OZN 1833 podaljšan za nadaljnjih 12 mesecev. Ločeno od ISAF so v Afganistanu še sile ZDA, ki izvajajo že omenjeno OEF, ta pa vključuje predvsem COIN operacije (Afghanistan Briefing 2008, 12). ZDA imajo pri obnovi Afganistana, predvsem njegovega varnostnega sektorja, zelo pomembno vlogo, saj poleg COIN operacij, s katerimi so začele iztrebljati terorizem, v sodelovanju z ISAF silami vzpostavljajo in urijo afganistanske varnostne sile.

2.3.1 Skupine za obnovo provinc - PRT

Varnostni svet OZN je oktobra 2003 sprejel Resolucijo o širitvi mandata ISAF izven območja Kabula, kar naj bi pozitivno vplivalo na utrjevanje afganistanske oblasti. Podlago za širitev so predstavljale Skupine za obnovo provinc (Provincial Reconstruction Teams- PRT²⁶). Slednje naj bi krepile civilno-vojaške odnose v regiji, pomagale afganistanski vladi pri razvoju stabilnih in varnih razmer, konsolidaciji oblasti, vzpostavljale dobre odnose z

²² Število pripadnikov tujih oboroženih sil, ki usposabljuje afganistanske varnostne sile, torej vojsko in policijo, je skupaj okoli 9.000 (Katzman 2008, 39).

²³ COIN-counterinsurgency oz. operacije proti upornikom izvaja tudi ISAF in je v ta namen oblikoval tudi COIN strategijo, katero sestavljajo naslednji elementi: oblikovati, odstraniti, obdržati in graditi. Kar pomeni, da oblikujejo varno okolje, iz katerega odstranijo upornike. Varno okolje obdržijo s trajno prisotnostjo afganistanskih varnostnih sil in nato vzpostavijo pogoje za gradnjo in širitev stabilne vlade ter razvoja (Mikelj 2009, 21).

²⁴ Predlagana je bila tudi ustanovitev posebne ameriške sile za Afganistan, kar je velik korak naprej k izboljšanju enotnosti naporov in učinkovitosti v Afganistanu, saj poenostavlja poveljevanje in kontrolo, določa le enega ameriškega poveljnika za konvencionalne sile v tej državi in tako ustvarja sinergijo med različnima mandatoma ISAF in OEF (Mikelj 2009, 22).

²⁵ Drugi viri pišejo, da je bilo leta 2008 pod ISAF-om 44.000 sil, od tega naj bi ZDA prispevale 14.300, leta 2009 pa naj bi število povečale še za 15.000 (Katzman 2008, 39).

²⁶ Marca 2008 je pod ISAF-om delovalo 26 PRT, katere vodi 14 različnih NATO članic, skupaj pa v skupinah sodeluje 30 držav (Afghanistan Briefing 2008, 10).

lokalnimi oblastmi ter sodelovale pri reformi varnostnega sektorja. Sestava PRT je odvisna od specifičnega okolja oz. od province v kateri se nahaja, saj se le-te med seboj kulturno in civilizacijsko zelo razlikujejo. Na njihovo delovanje pa vplivajo tudi varnostne razmere, prisotnost drugih mednarodnih organizacij ter sodelovanje in podpora lokalnih oblasti. PRT tvori vojaški in civilni del. Prvi opravlja naloge vzdrževanja miru, varnosti in zaščite civilnega prebivalstva ter nudi podporo DDR programu. Drugi, civilni pa je namenjen obnovi območja predvsem z lastnimi finančnimi in materialnimi viri in pospeševanju razvoja demokratičnih institucij (Vuk 2004, 7).

Tako PRT pomagajo pri številnih projektih obnove, posredujejo med sprtimi stranmi, pripomorejo k razorožitvi afganistanskih milic, pomagajo pri namestitvi nacionalnih policijskih sil in afganistanske vojske ter na splošno pomagajo izboljšati varnostno okolje prek stikov z lokalnimi oblastmi in lokalnim prebivalstvom. PRT so se izkazale kot najbolj primerne za učinkovito združevanje vojaških in civilnih dejavnikov ter pri zapleteni nalogi zagotavljanja zunanje pomoči za izgradnjo države (Carp 2006).

Pojavljajo pa se nekateri dvomi v zvezi z mandatom in sredstvi teh skupin, saj se te želijo aktivneje angažirati v proces rekonstrukcije in zagotavljanja varnosti, njihova prvotna vloga pri tem pa je bolj vloga pogajalcev in opazovalcev kot pa dejavnih akterjev. Barker in O'Brien (2003, 21) tako predlagata, da bi bilo potrebno obstoječe skupine prestrukturirati in s tem omogočiti njihovo osredotočenost na reformo varnostnega sektorja ter celo spremeniti njihov naziv²⁷, ki bi bolje odražal in razjasnil njihovo vlogo. Poleg tega bi bilo potrebno zagotoviti še dodatna sredstva, da bi učinkovito izvajali naloge pri reformi varnostnega sektorja.

2.3.2 Skupine za usposabljanje - ETT

ZDA so ob postkonfliktni obnovi Afganistana prevzele obnovo vojske in bile tako prve, ki so tja poslale Skupine za usposabljanje oz. Embedded Training Teams (ETT). Na novo vzpostavljane in usposabljanje oboroženih sil, kot dela afganistanskih varnostnih sil (AVS), je ena glavnih nalog ETT, zato je pomembno, da so le-te čimbolj integrirane v proces usposabljanja. Nove afganistanske vojake usposabljujejo v Centru za vojaško usposabljanje v

²⁷ Baker in O'Brien (2003, 21) predlagata, da bi se PRT preimenovali v Skupine za varnost oz. stabilizacijo v provincah (Provincial Security/ Stabilization Teams).

Kabulu (Kabul Military Training Centre- KMTC) in kot mentorji in učitelji znotraj samih bataljonov oz. afg. »kandakov« (Woolley 2007, 6).

Prvotni načrt je bil, da ETT v bataljonih delujejo dve leti, vendar so se kasneje odločili, da se misija ETT lahko tudi podaljša, če bataljon ni ocenjen za samostojno delovanje (Giustozzi 2007, 55-56). Byrom (2008, 195), ki je deloval v ETT omenja, da te 10- 12 številčne skupine delujejo v parih, po en častnik in en podčastnik. Podčastnik se osredotoča na vodenje in delovanje podčastnikov, častnik pa na delo častnikov.

ETT kot delu ameriških sil poveljujejo Združene koalicijske sile Phoenix (Coalition Joint Task Force Phoenix). Razdeljeni so v 4 skupine:

- skupina za pomoč pri usposabljanju oz. Training Assistance Group, ki skrbi za razvoj doktrine in usposabljanja v KMTC. Sestavljajo jo pripadniki ameriške Nacionalne Garde. Njihovo delo je tik ob samih KMTC uslužbencih, s čimer zagotavljajo in skrbijo, da nova vojska dosega standarde, da se uspešno izvaja doktrina in ohranja visoka stopnja profesionalizma. Ob tem se morajo zavedati pomena kulturnih navad in tradicije Afganistana, ki jih morajo upoštevati tudi v sklopu usposabljanja in izvajanja vojaških operacij;
- skupina, ki usposablja vojaško osebje na ravni korpusa oz. Central Corps Assistance Group;
- skupine, ki skrbijo za usposabljanje poveljstev in ostalih enot brigade ter bataljonov (Brigade Training Teams). Te dnevno delajo skupaj z afganistansko vojsko kar pomeni, da jih tudi spremljajo na vojaških operacijah zunaj baze;
- ter skupine, ki delujejo na najnižji ravni, torej z afganistanskimi »kandaki« oz. bataljoni in skrbijo predvsem za njihovo seznanitev z novo opremo (Mobile Training Teams) (Global Security 2008).

Marca 2008 je bilo skupaj 2.391 pripadnikov ETT, na področju vojske jih je delovalo le 1.062, ostali pa so zaradi potreb zagotavljali podporo afganistanski policiji, preko Skupin za usposabljanje policije (Police Mentor Teams). Kajti znani je, da se policija spopada še z večjimi težavami kot vojska (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 17). Vojski tako zaradi preusmeritve na usposabljanje policije, primanjkuje kar 2.300 inštruktorjev in zato so novembra 2008 ameriški poveljniki v Afganistanu zaprosili za

dodatnih 3.300 sil. Nove sile bodo verjetno lažje dosegljive, saj namerava v letu 2009 ameriška vojska zmanjšati število sil v Iraku in le-te preusmerili v Afganistan (Tyson 2008).

2.3.3 Mentorsko povezovalne operativne skupine - OMLT

Mentorsko povezovalne operativne skupine oz. Operational Mentor and Liaison Teams (OMLT) so ključen prispevek ISAF misije k izgradnji nove afganistanske vojske. Integrirane so znotraj samih bataljonov, v katerih delujejo na ravni čete, brigad in poveljstev korpusov. OMLT poleg mentorstva in usposabljanja vojske zagotavljajo tudi povezavo med vojsko in ISAF silami, koordinirajo načrtovanje operacij in omogočajo, da enote dobijo zadostno podporo. Tiste OMLT, ki delujejo v poveljstvih korpusov, ne odhajajo na vojaške operacije z afganistansko vojsko, medtem ko skupine, ki delujejo na ravni brigade in bataljonov, redno odhajajo na operacije po celotnem Afganistanu skupaj s svojo enoto afganistanske vojske²⁸ (NATO in Afghanistan 2007).

Vsako skupino OMLT sestavlja od 12- 19 oseb, odvisno od vojaške enote, kateri so dodeljeni. Misija skupine traja minimalno vsaj 6 mesecev z namenom izgraditve dobrega odnosa in zaupanja med afganistansko vojsko in OMLT ter s tem povečanja učinka mentorstva. Preden pa je skupina odposlana v Afganistan, gre skozi 3 stopenjski proces usposabljanja (v domovini, NATO usposabljanje tik pred odhodom in usposabljanje v Afganistanu) (ibid.).

OMLT imajo iste naloge kot ameriške ETT, ki so predvsem zagotavljanje učinkovite podpore in mentorstvo vojski na vseh področjih njenega delovanja. To pomeni, da pomagajo voditi enoto in zagotavljajo neposreden dostop do ameriških in NATO- ISAF sredstev, s čimer naj bi se izboljšala operativna učinkovitost afganistanskih enot. Pomagajo jim tudi pri razvoju učnih programov, logistiki in administrativnih zadevah ter pri samem načrtovanju in izvajanju vojaških operacij. OMLT in ETT delujejo skupaj in ocenjujejo usposobljenost afganistanskih enot. Vojska naj bi se tako seznanila z lastnim stanjem moči, slabostmi in priložnostim za izboljšanje (United States Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Forces 2008, 16).

²⁸ ANA in tuje oborožene sile na operacijah sodelujejo tako, da je afganistanska enota za en nivo višja od mednarodne, kar pomeni, da je npr. ob vodu ANA oddelek tujih sil (Chan 2007, 19).

V ameriškem razvojnem načrtu AVS (ibid., 34) je predvideno, da bo nova vojska še kar nekaj let potrebovala te skupine, saj so enote precej odvisne od njih. Inštruktorji enotam dajejo zagotovila, da so varni, da bodo dobili strelivo in opremo ter, da bodo evakuirani v primeru, če bodo ranjeni. Med državami, ki prispevajo enote v/za OMLT so: Češka, Hrvaška, Francija, Italija, Kanada, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Slovenija, Španija, Švedska in Velika Britanija, medtem ko ZDA prispevajo sile v obliki ETT.

Leta 2008 je v Afganistanu delovalo 36 OMLT, v prihodnje pa jih bo potrebno še več saj načrtujejo, da bi te skupine prevzele usposabljanje vojske, ameriške sile z ETT pa bi se lahko osredotočile le na vzpostavljanje policije, ki je veliko bolj v zaostanku (Factsheet OMLT Programme 2008, 1). O potrebi po povečanju števila inštruktorjev pričajo tudi številke, saj v afganistanski vojski deluje le 40% potrebnih ameriških in NATO inštruktorjev; to pomeni, da ima Afganistan le okoli 2.500 tujih inštruktorjev, potrebovali pa bi jih še najmanj dvakrat toliko. Za primerjavo ima Irak kar 6.000 tujih inštruktorjev, ki urijo njihove oborožene sile (O'Hanlon 2008), vendar pa ima slednji tudi veliko večjo vojsko.

2.4 Vzpostavljanje oboroženih sil

Samostojne in usposobljene afganistanske varnostne sile, ki sestavljajo afganistansko vojsko in policijo (Afghanistan National Police- ANP), so predpogoj za postopno zmanjševanje navzočnosti sil ZDA in NATO (Katzman 2008, 33). Ravno te vzpostavljajo novo Afganistansko nacionalno vojsko oz. Afghanistan National Army (ANA) in reformirajo ministrstvo za obrambo. Slednjega predvsem na področju kadrovanja, medtem ko se pri vojski ukvarjajo s samim rekrutiranjem in usposabljanjem (Sedra 2005, 6).

Ker je varnost v državi predpogoj za doseganje gospodarskega in socialnega razvoja, so AVS ključni element pri doseganju stabilnosti in varnosti v Afganistanu. Združeno poveljstvo za varnost in tranzicijo oz. Combined Security Transition Command- Afghanistan (CSTC-A)²⁹ ima nalogo v sodelovanju z novo afganistansko vlado in mednarodno skupnostjo načrtovati, oblikovati in izvajati strukturne, organizacijske, institucionalne in upravne reforme

²⁹ Aprila 2006 se je Pisarna za varnostno sodelovanje (Office of Security Cooperation) preoblikovala v CSTC-A in je od tedaj podrejena Centralnemu poveljstvu ZDA (Central Command- CENTCOM). CSTC-A je skupna služba koalicijskih držav z vojaškim osebjem iz držav, kot so: Albanija, Francija, Kanada, Nemčija, Poljska, Romunija, Velika Britanija in ZDA. Te prispevajo tudi civilne pogodbene strokovnjake, svetovalce, mentorje in inštruktorje. CSTC-A vodi Task Force Phoenix, ki je organ odgovoren za vzpostavljanje in usposabljanje AVS (CSTC-A Mission 2007).

varnostnega sektorja. Za opremljanje, usposabljanje in vzdrževanje sil se financira iz Sklada afganistanskih varnostnih sil (Afghan Security Forces Fund). Tako so v letu 2008 porabili že 2,7 milijarde ameriških dolarjev, od tega 1,711 milijarde za vojsko (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 14).

Ker Afganistan nima dovolj lastnih sredstev, da bi sam vzdrževal svojo vojsko, postaja vse bolj finančno odvisen od ZDA³⁰, ki skoraj v celoti financirajo novo vojsko (glej tabelo 2.1). To pa vključuje denar za plače, logistiko, usposabljanje, obnovo rekrutacijskih pisarn, obnovo bolnišnic, vodenje pokrajinskih poveljstev in glavnega korpusa v Kabulu ter denar za afganistanske letalske sile (Suhrke 2006, 25). Posledično se vojska zaradi financiranja razvija hitreje kot druge državne institucije in druge institucije znotraj varnostnega sektorja. Privilegiran položaj razvoja vojske pa poveča možnost neenakega institucionalnega razvoja v dolgoročnem smislu, kar lahko pomeni razvoj vojske do te mere, da vlada državi. Neenakost se opazi predvsem v nadpovprečno večjih izdatkih za obrambo kot pa za druge sektorje. Medtem, ko se vojska razvija in usposablja, so druge institucije izredno šibke in neučinkovite (npr. sodstvo) (ibid., 26). Vendar pa je primaren razvoj vojske potreben za zagotovitev varnosti, s čimer se omogoča tudi razvoj drugih sektorjev. Kot trdi Jalali (2002, 82) je velikost afganistanske vojske v veliki meri odvisna od razpoložljivih sredstev in ker je varnost temeljnega pomena za izgradnjo politične stabilnosti ter obnovo afganistanskega gospodarstva, bi morala biti ravno vojska prioriteten del, kamor bi se preusmerjalo razpoložljiva sredstva.

Tabela 2.1: Število ameriških dolarjev financiranih s strani ZDA za ANA, v letih 2002-2008

ANA	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Milijoni	77	363	724	1.737	767	4.884	1.722

Vir: prirejeno po Campbell in Shapiro (2009, 15).

V nadaljevanju bom najprej predstavila afganistanske vojaške sile, ki so bile predhodnica nove afganistanske vojske. Poleg tega bom poudarila tudi problem oblikovanja afganistanskih letalskih sil.

³⁰ Suhrke (2006, 25-26) je mnenja, da finančna podpora, obnova in oblikovanje nove vojske po ameriški strategiji, daje ZDA možnost za oblikovanje potencialno nadomestne vojske v centralni Aziji. Vojska, ki je zgrajena, opremljena, usposobljena in financirana s strani ZDA je vsekakor posredno in neposredno podvržena ameriškim vplivom, od ideološkega formiranja do proračunskega nadzora ter oskrbe z rezervnimi deli.

2.4.1 Afganistanske vojaške sile - AMF

Giustozzi (2003, 24-25) je Afganistanske vojaške sile (Afghanistan Military Forces- AMF) poimenoval »prehodna vojska«, saj so bile oblikovane le začasno, preden je nastala ANA. AMF so bile strukturno zelo heterogene, saj so jih sestavljale nekdanje afganistanske sile (pripadniki NA) in pripadniki raznih milic³¹. Biti del prehodne vojske je prinašalo določene prednosti, med katerimi so bila tudi denarna sredstva in uradno priznani status pripadnikov AMF ter možnost izvajanja oblasti na lokalni ravni. Nekatere enote so dobile nalogo zbiranja orožja, ki ga imajo v lasti prebivalci ali pa naloge patroljiranja po okoliških območjih. Organizacijska struktura AMF naj bi se oblikovala med samim registriranjem in zbiranjem orožja pripadnikov AMF. Tako se je oblikovanje vojaških enot povežalo s številom zbranega orožja kar pomeni, da so z 400-600 zbranimi kosi orožja ustavili bataljon in tako dalje.

Enote AMF so bile dokaj slabo vzdrževane, kar je bila posledica majhne pozornosti, ki jim jo je namenila mednarodna skupnost³², razlog pa je bil tudi načrtovana razpustitev le teh. Ker ni bilo mednarodne podpore so bile AMF pod okriljem afganistanskega ministrstva za obrambo, ki jih je tudi financiralo. Denar je bil namenjen le za plačilo nastanitve, prehrane in popravilo vojašnic, pogosto pa se je stekal tudi v žepe pripadnikov častniškega zbora. Zaradi naštetega so bile njihove vojašnice slabo vzdrževane, usposabljanje je bilo le redko, disciplina je bila slaba, njihova transportna in komunikacijska infrastruktura sta bili zelo šibki, povrh pa so bili vojaki za svojo službo zelo slabo plačani (Garb 2005, 173). Giustozzi (2003, 25-26) tudi navaja, da so bile AMF zaradi vseh teh težav in pomanjkanja opreme ter učinkovitih vojakov, operativno in taktično zelo slabo mobilne. Tako je jasno, da niso mogle izvajati učinkovitih bojev proti upornikom. Kmalu se je postavilo vprašanje smisla obstoja takšne prehodne vojske, razen tega, da je bila nekakšno »parkirišče« za oborožene skupine, ki niso bile takoj demobilizirane. Nezmožnost obvladovanja talibanskih uporov na jugu in jugovzhodu države, ter pomanjkanje pozornosti s strani mednarodne skupnosti, je v določeni meri leta 2003 privedlo do varnostnega razkoraka med posameznimi deli države in omogočilo Talibanom povratek v nekoč izgubljen položaj (Securing Afghanistan's Future-DRAFT, Deaft Technical Annexes-National Army 2004, 6).

³¹ Na vstop milic v AMF je veliko vplivala tudi njihova politična dejavnost, tako se marsikatero milice niso mogle vključiti (Giustozzi 2003, 25).

³² Nobena izmed donatoric (ZDA, OZN in druge) niso bile navdušene nad oblikovanjem AMF in jih tako tudi niso hotele financirati. Po mnenju nekaterih naj bi obstajal namen »stradanja« AMF brez virov, da bi se le te spontano demobilizirale (Giustozzi 2003, 25-26).

Glede na srednjeročne načrte naj bi predvidoma v okviru programa DDR, AMF postopoma ukinjali, na njihovo mesto pa bi korak za korakom stopala nova ANA (Garb 2005,173). Do konca leta 2003, so AMF predstavljale daleč največjo komponento ministrstva za obrambo. Njihova aktivna vojaška moč je med 2002 in 2003 enakomerno upadala, vendar pa natančnih in zanesljivih podatkov ni na voljo. Ocene se gibljejo okrog 75.000 pripadnikov spomladi 2002, januarja 2004 pa okrog 45.000 pripadnikov. Upadanje števila vojakov je posledica načrtovanega zmanjšanja pripadnikov s strani ministrstva, hkrati pa je večje število vojakov zapustilo vojsko prostovoljno, predvsem zaradi že omenjenega nerednega plačila in težkih življenjskih razmer, s katerimi so se soočali. Ena izmed ključnih značilnosti AMF so bili patrimonialni odnosi poveljnikov do njihovih enot. Slednji so imeli absoluten nadzor nad vojaki, katerim so poveljevali, kar je odražalo splošno družbeno značilnost na eni strani ter pomanjkljivo birokratsko strukturo na drugi strani (Securing Afghanistan's Future-DRAFT, Deaft Technical Annexes-National Army 2004, 5-6). Tako je vdanost poglavarju prednjačila pred vdanostjo narodu in državi.

AMF so bile do leta 2005 počasi ukinjene preko programa DDR in tako jih danes ni več (Post Conflict Reforms 2005), njihovo mesto pa je zasedla ANA. Slednja naj bi se na novo vzpostavila, brez bivših pripadnikov milic. Vendar pa je zaradi začetnih težav s pridobivanjem kadra, kar nekaj pripadnikov AMF prešlo v afganistansko vojsko (Giustozzi 2003, 26-27). Tako niti ni popolnoma jasno ali so AMF že popolnoma demobilizirane in razorožene, saj so mnenja o tem različna, kljub temu pa glede na trenutni poudarek na ANA in vse manjšem omenjanju AMF lahko sklepam, da slednje že nekaj let ne obstajajo več.

2.4.2 Afganistanske stražarske sile - AGF

ZDA so leta 2004 začele oblikovati Afganistanske stražarske sile (Afghanistan Guard Force-AGF) ZDA, da bi le-te zapolnile prazen prostor medtem ko se je nova vojska še razvijala in ko še ni bilo sil, ki bi varovale velika skladišča. AGF naj bi sestavljalo 5.000 do 6.000 nekdanjih pripadnikov AMF, leta 2008 je imela 3.500 sil, od tega 265 častnikov in 3.235 vojakov. Ne varujejo le skladišč orožja in streliva, pač pa tudi objekte in posesti v lasti ministrstva za obrambo. Usposabljanje častnikov traja 2 tedna, usposabljanje vojakov pa le en teden in zajema področja kot so delo z orožjem, varnostni postopki in administrativne zadeve. Le časniki AGF imajo orožje (puško Kalašnikov in 9 mm pištolo), ki so ga zasegli preko

DDR programa. AGF je le začasen ukrep, dokler ANA ne doseže ciljne številke in sama prevzame odgovornost za varovanje objektov (Sedra 2008, 149).

2.5 Afganistanska nacionalna vojska - ANA

»Lahko pomagamo pri usposabljanju vojske, pri opremljanju, lahko pomagamo tudi pri izgradnji vojaških objektov, vendar le afganistanski narod lahko oblikuje dušo vojske.«

General Karl Eikenberry³³

16. januar 2007, Kabul, Afganistan (Chan 2007, 1)

Leta 2002 je Jalali (2002, 29) zapisal, da je prvi korak k izgradnji nacionalne vojske razširitev temeljev vlade, ki bodo podpirali politično stabilnost, krepili zaupanje javnosti in vsesplošno varnost v državi. Takšna vlada bo tudi zmožna usmerjati ponovno izgradnjo nacionalno usmerjene, etnično uravnotežene, moralno disciplinirane, profesionalno usposobljene in operativno skladne afganistanske vojske ter bo prisilila lokalne, neodvisne milice³⁴ k razorožitvi in razpustitvi. Naslednji pogoj za vzpostavitev zanesljive vojaške strukture je rekonstrukcija afganistanskega gospodarstva, ki bo ponujalo možnosti zaposlitve bivšim bojevnikom, ti pa ne bodo ponovno integrirani v novo vojsko. Nova afganistanska vojska³⁵ naj bi podpirala centralno vlado, kar med drugim prinaša tudi boj proti uporniškimi milicami, razoroževanje ilegalnih oboroženih skupin ter podporo ostalim varnostnim silam v državi.

Jalali (2002, 79-85) tudi navaja, da je največji izziv oblikovati vojsko, ki bo zvesta svojemu narodu in ne plemenom oz. njihovim poglavarjem. Po njegovem mnenju mora biti nova vojska etnično uravnotežena (v multietnični državi mora vojska združevati vse etnične skupine v enakem številu), oblikovana z jasno določeno strukturo, številom in nalogami

³³ General Karl Eikenberry je nekdanji poveljujoči Združenega poveljstva za Afganistan (Combined Forces Command- Afganistan) (Chan 2007, 1).

³⁴ Obstoj zasebnih milic je v Afganistanu tradicija. Le-te so delovale in posredovale pri konfliktih med plemeni, ob zunanjih grožnjah, v primeru notranjih nemirov pa so se zbrale tudi v podporo centralni oblasti. Ob propadu centralne oblasti in državne vojske, so te sile omogočile preživetje države. Leta 2002 je v različnih zasebnih milicah sodelovalo skoraj milijon mož, aktivnih pa naj bi bilo le desetina ali petina. Del teh milic je bil vključen v AMF, s čimer so milice postale uradno priznane in prišle pod nadzor ministrstva za obrambo, vendar pa so še vedno ohranile tradicionalno navezanost na lokalne veljake (Garb 2005, 177). Čeprav milice predstavljajo oborožene sile v državi, pa zaradi osredotočenosti diplomskega dela na regularne vojaške strukture, tem ne bom posvečala veliko pozornosti, poleg tega pa te tudi niso del rednih regularnih oboroženih sil.

³⁵ Clarkova (2002) opozarja, da ustanavljanje vojske ni tako dobra ideja. Po njenem mnenju bi bilo bolje posvetiti več pozornosti notranji policiji in nadzoru meja, kar bi bilo učinkovitejše pri spopadanju s korupcijo in preprodajo mamil in orožja. ANA pa naj bi v najboljšem primeru služila kot povezovalno telo, ki bi združevalo vse Afganistance v vez, ki bi bila močnejša od plemenskih ali etničnih.

(namen vojske naj bo najprej predvsem proti-uporniški), nadzorovana (torej podrejena civilnemu nadzoru, kar pa bo velik izziv, saj so nekdanje milice še vedno tesno povezane s politiko), za njeno delovanje pa se mora zaključiti proces DDR.

V Petersbergu pri Bonnu je 2. decembra 2002, predsednik prehodne vlade Karzai predstavil ustanovitev nove ANA. Proces izgradnje nove vojske vključuje njeno rekrutiranje, usposabljanje in opremljanje. ANA naj bi bila s 70.000 pripadniki³⁶ razdeljena v 4 večja poveljstva, z glavnim v Kabulu. Rekrutiranje novih pripadnikov temelji na prostovoljni osnovi³⁷ in vključuje vse družbene in etnične skupine (Rebuilding Afghanistan 2002, 1-3). Strateška naloga ANA in ministrstva za obrambo je obraniti in odvrniti agresijo proti državi, podpirati in braniti afganistansko ustavo, premagati uporništvo³⁸ in terorizem ter podpirati obnovo in reintegracijo Afganistana v regijsko in mednarodno skupnost (Afghanistan Security 2008, 7). Manjša in profesionalna vojska naj bi bila tako namenjena predvsem bojevanju proti upornikom in ne proti drugi redni tuji vojski. Zaradi tega naj bi bila tudi organizirana v mešanico lahko pehotnih in motoriziranih enot (Giustozzi 2003, 27).

Padec talibanskega režima je ponudil priložnost za (zopet) nov začetek in tako so ZDA že decembra 2001, še preden se je oblikovala prehodna vlada, začele z načrtovanjem nove vojske. Mednarodni akterji so imeli različne poglede o oblikovanju in obliki nove vojske, največjo besedo pri tem so imele (in jo še imajo) ZDA, ki pa po mnenju Giustozzija (2007, 47) niso znale točno določiti vlogo nove vojske. Tako je ANA že od samega začetka razdvojena med dvema nasprotnima konceptoma njene vloge, in sicer med vlogo delovanja »pomožne« sile večjih mednarodnih sil in med vlogo centralne oz. nacionalne vojske, ki

³⁶ Razprava o velikosti nove vojske je trajala več mesecev, saj so afganistanski politiki zagovarjali ustanovitev velike 200-250 tisoč številčne vojske, medtem ko so Velika Britanija in ZDA hotele veliko manjšo in bolj profesionalno vojsko s 60-70 tisoč pripadniki. Če bi bila izbrana prva opcija bi AMF služile kot osnova novi vojski (Giustozzi 2003, 27). Od teh 70 tisoč, naj bi bilo 64 tisoč bojnih sil, 3 tisoč osebja ministrstva in 3 tisoč pripadnikov letalskih sil (Giustozzi 2007, 57).

³⁷ Rekrutiranje je že v preteklosti predstavljalo veliko težavo, šibak nadzor vlade nad državljanji in pomanjkanje sredstev sta onemogočila učinkovito obvezno ali prostovoljno služenje v vojski. Leta 1941 so zopet uvedli splošno vojaško obveznost, ki pa je bila izjemno nepriljubljena in ni nikoli dejansko delovala, saj je veliko obveznikov raje pobegnilo v tujino. Tako vojaška obveznost v trenutnih razmerah, zaradi slabih izkušenj iz preteklosti in političnih kot tudi ekonomskih razlogov ne more obstajati. Politično, postkonfliktna prehodna vlada ni dovolj močna, da bi uveljavila tak sistem, ekonomsko pa država nima dovolj sredstev, da bi vzdrževala tako veliko vojsko. Poleg tega vojska z naborniki, ki služijo le kratek čas ne more biti učinkovita, saj naborniki ne postanejo izurjeni v vojaških veščinah, ne pridobijo dovolj izkušenj in ne razvijejo ustrezne medsebojne kohezije, kar je nujno potrebno za delovanje enot v situacijah kot so spopadi z uporniki (Jalali 2002, 74-80).

³⁸ Uporniki v Afganistanu so rahlo povezana mreža skupin z različnimi cilji in razpršenimi motivi. Cilji se razprostirajo od odstranitve vlade do slabitve lokalne oblasti z namenom olajšati cilje kriminala. Motivi zajemajo ekstremistične ideologije, pomanjkanje alternativne zaposlitve, strah, zgodovinsko nasprotovanje tuji navzočnosti in kulturni imunosti na desetletja spopadov (Mikelj 2009, 21).

predstavlja celoten afganistanski narod ter je zmožna ohranjati monopol nad silo in služiti svojim notranjim ter zunanjim ciljem. Posledično ima ta negotovost o njeni vlogi velik vpliv na sposobnost delovanja kot učinkovita proti-uporniške sila.

Dokument o zagotavljanju afganistanske prihodnosti oz. *Securing Afghanistan Future* (2004, 88-89) iz leta 2004, je predvideval tri-stopenjski razvojni načrt ANA od leta 2004 do 2015. V tem času naj bi se (kratkoročni načrt 2004 - 2006) AMF počasi ukinjale z DDR programom, novi pripadniki ANA pa naj bi začeli z usposabljanjem. Oblikovale naj bi se tudi letalske sile, ki bodo zagotavljale in omogočale učinkovitejše delovanje vojske. Kadrovsko zmanjšanje bo doletelo ministrstvo za obrambo, kjer bodo do leta 2006 zmanjšali število zaposlenih za 30 tisoč³⁹. Poleg tega je v načrtu predvideno, da bo vojski potrebno zagotoviti moderno, mobilno in natančno artilerijsko in drugo orožje za proti-uporniške operacije. V letih 2007- 2010 (srednjeročni načrt) se predvideva dokončno razpustitev AMF in oblikovanje vojske s 40.000 pripadniki. Ministrstvo za obrambo pa naj bi z vsemi obveznostmi in stroški do leta 2010 prevzelo nadzor nad ANA. Do leta 2015 (dolgoročni načrt 2011 - 2015) naj bi se obseg ANA povečal na 60.000 do 70.000 pripadnikov, čeprav še ni povsem jasno ali bo to končen obseg sil. Trenutno v srednjeročnem delu načrt le delno uspeva, saj so AMF že razpustili, vendar pa ministrstvo še vedno ni prevzelo popolne odgovornosti za sile, ki so predvsem odvisne od tuje pomoči. Poleg tega se je naknadno cilj končnega števila sil povečal na kar 134 tisoč pripadnikov, kar naj bi ANA dosegla do leta 2013 (*Afghanistan Security 2008*, 21).

Štiri leta kasneje je zaradi sprememb situacije in nezmožnosti doseganja načrta CSTC-A oblikovalo novejši načrt razvoja AVS (*Campaign Plan for Developing of Afghan Military and Police Forces*), ki vsebuje tudi razpored operacij s posebnim poudarkom na razvoju in izvajanju vojaških operacij v letu 2008. Tako je to nekakšen vojaški načrt, ki predpostavlja doseganje operativnih in vojaških ciljev ter kriterije usposobljenosti. Načrt imenuje tudi 3 ključne faze razvoja ANA in ANP (*Afghanistan Security 2008*, 17). Faze razvoja ANA s časovnimi omejitvami, so predstavljene v tabeli 2.2. Tu pa ni povsem jasno ali kriteriji temeljijo na strukturi s 70.000 pripadniki ali več, v tem primeru je vsekakor potrebno kriterije prilagoditi. Vendar pa je v primerjavi s razvojnimi načrtom iz leta 2004, ta načrt nečeloma bolj realen in uresničljiv.

³⁹ Do leta 2005 so odpustili 22.800 oseb, katerim so ponudili možnost vključitve v novo vojsko, vendar se jih je po opravljenih preizkusih vključilo le 8.800 (*Giustozzi 2007*, 59).

Tabela 2.2: Opis ključnih faz razvoja ANA

FAZA	OPIS	ČASOVNA OMEJITEV
FAZA 1: ANA (dejavnost) se razširi po terenu	Popolnjenost oboroženih sil s končanim individualnim usposabljanjem ter do 85% (in več) opremljenostjo	Končana do sredine leta 2010
FAZA 2: razviti zmogljivosti ANA	Skupno načrtovanje, koordiniranje in izvajanje operacij afganistanskih in mednarodnih sil. Cilj ANA je doseči CM1 (glej poglavje 2.5.7)	Končana do konca leta 2011
FAZA 3: prehod k strateškemu partnerstvu	Prevzem odgovornosti afganistanske vlade za lastno varnost in stabilnost. Vendar pa bodo mednarodne sile še vedno prisotne na ozemlju Afganistana.	Nadaljuje se še po letu 2019

Vir: prirejeno po Afghanistan Security (2008, 17).

ANA je po mnenju poveljnika sil ISAF generala McKiernana zagotovo zgodba o uspehu, ki se mora še naprej razvijati in rasti. Kar nekaj enot že samostojno vodi in opravlja naloge. Zavezanost, bojni duh in zanesljivost vojakov v boju naj bi bila močna, pridobili pa so tudi zaupanje in podporo prebivalstva (Mikelj 2009, 22). Ameriški poveljniki v Afganistanu poročajo, da se civilno prebivalstvo počasi navaja na novo nacionalno vojsko in se veseli njenega prihoda saj vedo, da so zaščiteni (Garamore 2004). Asia Foundation je v raziskavi iz leta 2007 ugotovila, da kar 90% intervjuvanih Afganistancev vidi novo vojsko kot pošteno in močno, 89% pa jih verjame, da ANA pripomore k izboljšanju varnosti (Progress in Afghanistan 2008, 9). Vendar pa se nova vojska vseeno sooča z najrazličnejšimi težavami, ki zavirajo njeno rast k samostojnosti. Po mnenju poveljnika ISAF sta največji oviri za hitrejši razvoj samo pomanjkanje usposobljenih ljudi in korupcija (Mikelj 2009, 22). V nadaljevanju

bom predstavila razvoj ANA in opisala težave s katerimi se spopada ter dejavnike, ki vplivajo na to.

2.5.1 Pridobivanje in ohranjanje kadra

Pridobivanje in ohranjanje kadra je največji izziv nove afganistanske vojske, poleg tega pa je tudi njen »trn v peti«, saj ima ANA ravno na tam področju največ težav, in sicer: odhodi, dezertiranje, odsotnosti, neenaka etnična reprezentativnost, slabe plače, korupcija itd, kar bo nazorneje predstavljeno v nadaljevanju. Ker pa težave izhajajo predvsem iz posebnosti afganistanske družbe in so se z njimi soočale že prejšnje afganistanske vojske, je potrebno za boljše razumevanje le-teh najprej pogledali v preteklost oboroženih sil Afganistana.

Temeljno težavo je afganistanski vojski že v preteklosti povzročala primarna lojalnost vojakov plemenom oz. lokalnemu okolju in ne državi. Zgodovinski zapisi kažejo, da so afganistanske oblasti pri oblikovanju in vzdrževanju zanesljive ter učinkovite centralne vojske vedno znova naleteli na te težave. Prva redna vojska je bila ustanovljena leta 1747, ki pa je bila velikokrat reformirana in reorganizirana. Podobnih izkušenj so bile deležne tudi ostale vojske vse do danes. Ko so leta 1992 mudžehedini prevzeli Kabul, je pomanjkanje politične volje za ohranitev redne vojske pripeljalo do njenega razpada. Nato so Talibani oblikovali svojo lastno vojsko, ki pa se je razpustila po ameriški intervenciji konec leta 2001. Nепrestana razpadanja afganistanskih vojsk so bila tudi posledica mednarodne ali notranje krize, poleg tega pa so se te spopadale z resnimi strukturnimi težavami. Preprosti navadni vojaki, so kot že omenjeno, ostajali zvesti svojim plemenskim poglavarjem in svojim vasem ter so le redkokdaj pokazali zanimanje za bojevanje na strani vlade. Za razliko od njih je bil častniški zbor veliko bolj naklonjen podpiranju vlade. Žal pa so le-ti zagovarjali fizično kaznovanje vojakov, s katerim so vzdrževali disciplino v vojski. Nardin (2009) v času delovanja v enoti ANA ni opazil neposrednega fizičnega kaznovanja, je pa »zasledil močno verbalno komunikacijo častnikov nad vojaki«. Pravi, da je v primeru, ko so bili vojaki neupravičeno odsotni od pouka, častnik popolnoma »znorel« in jih je »nadril kot živali«⁴⁰. Vojska je bila etnično popolnoma neuravnotežena, saj so jo predstavljali predvsem Paštuni in Tadžiki, kjer so bili prvi predvsem častniki in drugi večinoma vojaki. Posledično slab odnos med vojaki in častniki je preprečeval, da bi se po celotni vojski razširila zvestoba narodu (Giustozzi 2007, 45-46).

⁴⁰ Za več glej prilogo E.

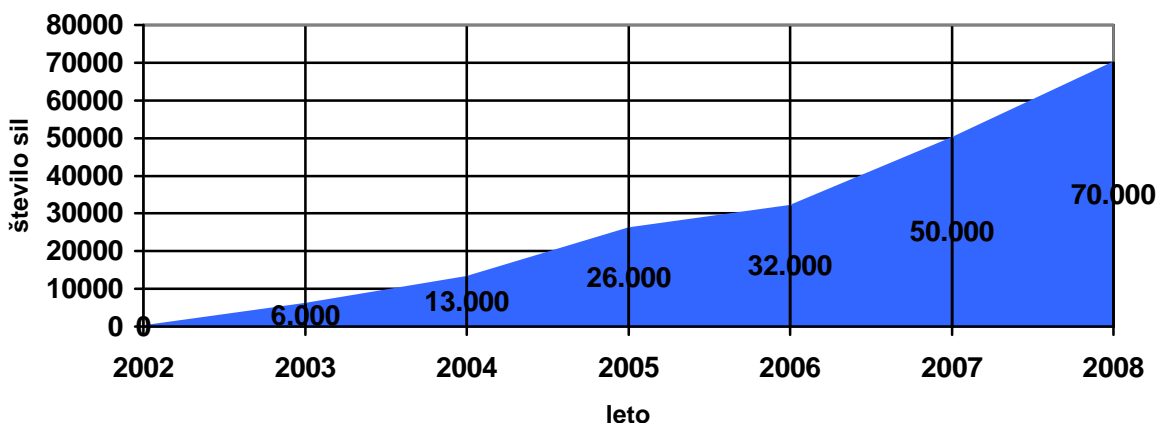
Kot že omenjeno, naj bi se ANA vzpostavila povsem na novo, vendar pa so kasneje zaradi težav s pridobivanjem kadra dovolili, da do 15% sil ANA predstavljajo AMF. Po nekaterih podatkih naj bi kar polovica pripadnikov nove vojske že imela vojaške izkušnje, kar pomeni, da so verjetno bili pripadniki milic (Giustozzi 2003, 27). Okoli 7 tisoč demobiliziranih pripadnikov AMF se je prijavilo v novo vojsko, sprejeli pa so jih le desetino (700) kar pomeni, da je končen delež AMF v ANA predstavljal le 2% (Giustozzi 2007, 59).

Na začetku je pridobivanje novega kadra potekalo počasi, razen enega bataljona usposobljenega v začetku leta 2002, se je pravo rekrutiranje in posledično usposabljanje vojakov začelo šele maja 2002. Američani so si zastavili precej ambiciozen cilj 12.000 usposobljenih vojakov do aprila 2003. Seveda ta ni bil dosežen, zato se je številka spustila na 9 tisoč do novembra 2003. Razloge, zakaj ANA ni dosegla pričakovanega številčnega stanja, lahko najdemo znotraj samega načina usposabljanja, saj je veliko novih rekrutov med tem odstopilo. Poleg tega pa tudi bataljoni že na začetku usposabljanja niso bili številčno popolnjeni (Giustozzi 2007, 48-49).

K boljši rekrutaciji so pripomogli novi Centri za pridobivanje kadra (National Army Volunteer Center- NAVC), ki so jih ZDA ustanovile v vseh provincah in s tem razširile rekrutacijske (z)možnosti. Centri delujejo od leta 2003, vodi jih osebje ANA, podrejeni pa so oblastem ZDA. Ti so veliko bolj učinkoviti od prejšnjih, katere so vodili častniki AMF. Slednji so rekrutirali nove pripadnike, vendar pa za to delo niso bili motivirani in nekateri so celo sabotirali samo rekrutacijo. Novi centri pa vendarle niso tako zelo uspešni, saj številčno ANA le počasi narašča⁴¹ in kot je razvidno iz grafikona 2.1 je porast rekrutiranja značila šele za leti 2007 in 2008. To pomeni, da vojska zaradi večjega priliva novih kandidatov med njimi lahko izvaja previdnejšo selekcijo in na usposabljanje pošilja le sposobnejše kandidate ter posledično zmanjša odstotek odhodov pred končanim usposabljanjem (Giustozzi 2007, 50-51).

⁴¹ Letni pristopni podatki iz prejšnjih let so: 2008: 32.135, 2007: 21.287, 2006: 11.845, 2005: 15.790 in 2004: 9.671 (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 18).

Grafikon 2.1: Rast števila pripadnikov ANA v letih 2002-2008

Opomba: številke se od vira do vira razlikujejo in ni nujno, da prikazujejo dejansko številčno stanje ANA, zato sem navedla vir, ki je podajal najbolj realne podatke.

Vir: prirejeno po Progress in Afghanistan (2008, 8).

Vsak posameznik, ki se želi pridružiti vojski (ali policiji) mora skozi 3 stopenjski pristopni proces:

1. korak: kandidat mora zagotoviti 12 osebnih fotografij in nacionalno osebno izkaznico, priporočljiva starost kandidatov je med 18-35 let;
2. korak: kandidat se sreča z uslužbencem Centra za pridobivanje kadra, ki mu predstavi delo in podpiše pogodbo. Nato opravi zdravniški in varnostni pregled, iz tega je razvidno njegovo zdravje in morebitni pretekli kazenski prekrški. Pomembni so tudi ostali osebni podatki, kot npr. izobrazba. Nato mora kandidat pridobiti podporo dveh porokov iz istega kraja, ki mu garantirata istovetnost podatkov in njegov dober namen. Vsi dokumenti so potrjeni in podpisani na ANA pokrajinskem poveljstvu;
3. korak: na koncu dokumentacijo pregleda še ministrstvo za obrambo in se odloči o sprejetju ali zavrnitvi kandidata. Za vstop v ANA mora kandidat še dodatno izpolniti obrazec o svoji preteklosti, ki ga preveri sektor za obveščevalne zadeve (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 17-19).

Večini pripadnikov, ki so se v začetku vključili v vojsko, je po treh letih pogodba že potekla, zato jo je potrebno obnoviti. Žal pa je le 50% vojakov podaljšalo pogodbo, pri podčastnikih je odstotek nekoliko višji, in sicer 56. Pripadniki podaljšajo pogodbo predvsem zaradi želje po

višji plači, boljšemu vodenju in po tem, da so locirani bližje doma (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 18).

Odhodi in dezertiranje

Specifičen problem v ANA predstavljajo odsotnosti brez dopusta oz. dovoljenja (Absent Without Leave- AWOL). Vojaki dobijo nekaj dni dopusta, da družini odnesejo svojo plačo⁴², vendar pa nemalokrat prekoračijo število prostih dni (Post Conflict Reforms 2005). Številke AWOL vključujejo tudi tiste, ki so bili ubiti⁴³ ali ranjeni med opravljanjem svoje dolžnosti. Poročila ministrstva za obrambo od novembra 2007 do februarja 2008 kažejo na 8-12% AWOL⁴⁴. Za učinkovito rast osebja pa se mora odstotek teh odsotnosti spustiti pod 8 (Afghanistan Security 2008, 22). Počasno zmanjševanje AWOL je predvsem posledica poznega povišanja plač, izboljšanja opreme, usposabljanja in nastanitve ter boljšega vodenja. Načrt predvideva, da se bo tudi v prihodnje stopnja AWOL nižala (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 18).

Stopnja AWOL ne pada hitreje tudi zato, ker ni ustreznega kaznovanja za tak prekršek, kar vojaki s pridom izkoriščajo. Edina grožnja je ta, da morajo plačati odsotne dneve, kar pa preprosto odštejejo od svoje plače. Posledično zaradi tega bataljoni nikoli niso številčno popolnjeni in so tako tudi neoperativni ter nemobilni, saj je njihova bojna moč slaba. Načeloma je bilo od polovice do ene tretjine pripadnikov bataljona na AWOL. Problem je v tem, da vojska lažje dovoli vojakom odsotnost brez dovoljenja kot pa, da jim strogo zapove naj se držijo discipline, ki je niso vajeni in bi v tem primeru zapustili svoje enote (Giustozzi 2007, 53-54). Kljub temu pa je lažje nadomestiti tiste, ki odidejo kot pa ves čas delovati v lažnih številkah, ki kažejo na neresnično pripravljenost, saj AWOL predstavlja veliko številčno luknjo v bataljonih. Nardin (2009) kot udeleženelec OMLT misije pravi, da so dnevno s poveljnikom čete pregledovali spiske in ugotavljali prisotnost vojakov, kjer so nemalokrat

⁴² Vojaki morajo plačo nositi domov, saj država še nima ustreznega razvitega bančniškega sistema, ki bi omogočil nakazovanje plač na bančni račun. CSTC-A skupaj z ministrstvom le počasi razvija ta možnost nakazovanja plač na bančne račune vojakov, kar naj bi zmanjšalo stopnjo AWOL (Afghanistan Security 2008, 22-23). AWOL se poveča predvsem v času verskih praznikov (Ramadan) in pozimi, ko vojaki raje ostanejo doma (Summary of Afghan National Army 2007, 7).

⁴³ Znano je tudi, da ni denarnih nadomestil oz. pokojnin za družine umrlega pripadnika. Neuradno umrli še vedno ostaja na plačilnem seznamu, kjer potem njegova družina dobiva plačo, kar pa v dolgoročnem smislu ni učinkovito (Jane's Information Group 2009).

⁴⁴ Leta 2006 je bila stopnja AWOL 33%, do leta 2008 pa je padla na 8%, kar je med drugim tudi rezultat predsednikove javne kampanje proti AWOL, katerega je ocenil kot zločin (Giustozzi 2008).

ugotovili, da je veliko vojakov neupravičeno odsotnih. Tako je bila enota v svojih najboljših časih popolnoma le do 70%. Pregledovanje spiskov je bilo vse, kar so lahko storili, nadzor se je povečal le pri deljenju plač, takrat večinoma ni nihče manjkal.

Ko se vojaki vračajo iz dopusta obstaja nevarnost, da so prestopili na stran upornikov ali pa se ti infiltrirajo v ANA. Prestop pomeni, da pripadniki vojske upornikom zagotavljajo informacije o operacijah in opremljenosti ali pa celo sodelujejo v njihovih napadih proti lastni vojski ali proti civilistom. Čeprav ne obstaja točen podatek o številu oz. odstotku takšnih primerov, pa je o teh kar nekaj zapisov⁴⁵. Poročilo ZDA ocenjuje, da do takih primerov prihaja bolj zaradi uporniškega ustrahovanja pripadnikov ANA v regijah, kjer so ti najbolj prisotni kot pa zaradi samega infiltriranja upornikov v vojsko. Tako poročilo zaključuje, da stopnja infiltriranosti upornikov v vojsko ni omembe vredna (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 21-22). Tudi Nardin (2009) v intervjuju pravi, da se temu posveča dovolj pozornosti, saj na tem področju ves čas delujejo obveščevalne dejavnosti.

Odsotnosti brez dopusta pa niso edini problem, kajti že od vsega začetka je raven odstopanja in dezertiranja visoka. Tako je bila stopnja dezertacij leta 2002 kar 20%, v letu 2003 pa še višja, in sicer 22%. Od tega najpogosteje dezertirajo vojaki, medtem ko podčastniki in častniki ne toliko. Tako visoka stopnja je bila zaskrbljujoča za vojsko, ministrstvo pa je poudarjalo, da so odhodi predvsem posledica začetne rekrutacije, ki je temeljila na pokrajinskih kvotah⁴⁶, katere so morali doseči pokrajinski veljaki. Zaradi naštetega in ker so novačenje opravljali častniki AMF, je na začetku prihajalo do odhodov, kajti veliko prvih prostovoljcev je bilo dejansko prijavljenih pod prisilo s strani njihovih poveljnikov. Poleg tega, da niso bili pravi prostovoljci, tudi niso bili dovolj vzdržljivi, da bi končali urjenje. Domneva se, da so ti vojaki dezertirali zato, ker so jih njihovi poglavarji poklicali nazaj, teh naj bi bilo kar 10%. Vendar, če bi bil to pravi razlog, bi posledično dezertiranje posebej določeno etnično skupino, kar pa je študija, ki so jo izvedli v Pisarni za vojaško sodelovanje (Coalition Office of Military Cooperation Afghanistan) ovrgla in poudarila, da so predvsem slabe plače in težavno sprejemanje novih vojaških pravil, glavna dva vzroka dezertiranja. Da

⁴⁵ Zabeležena sta dva primera streljanja afganistanskih vojakov na ameriške vojake, oba sta bila v času dopusta podvržena pritiskom upornikov. Vendar pa ocenjujejo, da sta bila ta dva primera bolj priložnostne narave, kot pa del natančno načrtovanega načrta (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 21-22). Tudi Nardin (2009) opisuje primer napada vojaka na ameriške in afganistanske sile, kjer je le-ta ranil 12 vojakov in jih nekaj celo ubil. Zato je bil vsak premik v bazo, kjer je bila nastanjena ANA v dvojicah. S seboj pa so pripadniki OMLT morali imeti tudi orožje in radijsko postajo.

⁴⁶ Da bi dosegli ravnotežje med vsemi provincami in etničnimi skupinami, so na začetku oblikovanja nove vojske določili, da mora biti osnova vojske popolnoma z rekruti iz vseh 33 provinc, iz vsake po 200 pripadnikov (Giustozzi 2003, 28).

dezertiranci niso bili politično motivirani, potrjuje tudi dejstvo, da je do leta 2006 le redko kateri vojak pribežal k Talibanom⁴⁷.

Poleg neučinkovite začetne rekrutacije in slabe plače, je delo v vojski daleč stran od družine drugi razlog za odhode in dezertiranje. Ko se je vojska vendarle soočila s tem problemom in dvignila plačo, so se stvari le začele izboljševati. To pa predvsem kaže na to, da je finančni dejavnik eden glavnih motivatorjev za vstop v vojsko⁴⁸. Raven dezertiranja se je po tem spustila na 13% (2006), kar pa je še vedno relativno veliko, glede na to, da je do tedaj ANA le malokrat sodelovala v pravih bojih. Ko je v bojih začela sodelovati, je število pobegov zopet naraslo⁴⁹ (Giustozzi 2007, 51-53).

Veliko je tudi primerov, ko vojaki zapustijo vojsko in odidejo v druge bolj plačane vojaške službe, kot so npr. posebne afganistanske enote za boj proti Al Kaidi, katere usposabljuje in financirajo ameriške specialne sile. Za te enote ni bilo predvideno, da bi bile podrejene ANA, popolnjevale pa so se predvsem iz milic lokalnih poglavarjev. Pripadniki teh enot so veliko bolj plačani kot pripadniki redne vojske (okrog 200 ameriških dolarjev), kar je v ANA povzročilo precej nezadovoljstva in posledično tudi odhodov iz teh enot (Giustozzi 2003, 27).

Etnična pripadnost

Naslednjo veliko težavo prinaša etnična sestava nove vojske, saj je ta v multietnični afganistanski družbi pravzaprav najznačilnejša integracijska institucija, cilj pa je ustanoviti vojsko, ki bo etnično heterogena in reprezentativna. Kljub temu, da so Paštuni najštevilčnejša etnična skupina v državi, pa so ti v vojski v podrejenem položaju glede na Tadžike, katerih je največ⁵⁰. Znano je, da veliko Paštunov hitreje opusti usposabljanje kot pripadniki drugih etničnih skupin. Vzroki tega fenomena, kot ga imenuje Giustozzi (2003, 29), niso popolnoma jasni, eden izmed možnih razlogov bi lahko bil jezik v katerem se izvaja usposabljanje, in

⁴⁷ Poleti 2006 so poročali, da Talibani ponujajo afganistanskim vojakom do trikrat večjo plačo, če se jim ti pridružijo. Vendar pa ni jasno, kakšen vpliv je imelo to na vojake, saj bi večina v tem primeru morala zapustiti svoje družine, kar pa za Afganistanca ni sprejemljivo. Ponudba je bila tako namenjena predvsem demoraliziranju ANA (Giustozzi 2007, 51-52).

⁴⁸ Da vojska kandidate privlači zaradi plače in drugih »ugodnosti«, potrjujejo tudi besede afganistanskega vojaka, ki pravi, da se je vojski pridružil zaradi dobre uniforme, škornjev in nogavic (Giustozzi 2007, 58).

⁴⁹ Znak omejene odgovornosti in nesamostojnosti ANA se vidi tudi v njenih bojnih (ne)zmožnostih. Ko je poleti 2003 vojska prvič začela sodelovati v bojnih operacijah je stopnja pobegov zopet narasla, čeprav je bilo začetnih žrtev malo. Število ubitih in ranjenih v bojih je začelo naraščati leta 2005, tedaj je bila stopnja izgub v 203. in 205. korpusu 15% letno (Giustozzi 2007, 54).

⁵⁰ Množična prisotnost Tadžikov v vojski je predvsem posledica začetne prisotnosti NA pri rekrutiranju (Afghanistan Security 2008, 21-24)

sicer v uradnem jeziku⁵¹ dari, ki je jezik Tadžikov in ne v paštunščini, ki ga govorijo Paštuni. Poleg tega se pojavljajo primeri šikaniranja in slabega ravnanja tadžiških častnikov s paštunskimi rekruti. Ravno v ta namen je bilo predlagano, da se oblikuje še najmanj en center za usposabljanje v paštunskih regijah, vendar je OZN ta predlog zavrnila z izgovorom, da le en center za usposabljanje v Kabulu zagotavlja oblikovanje resnično nacionalne vojske (ibid., 29). Problem odhajanja Paštunov so le delno rešili z boljšimi plačami in večjim sodelovanjem z ameriškimi silami. Imenovanje Paštuna za obrambnega ministra pa je posledično pripomoglo k zmanjšanju odhodov iz vojske (Afghanistan Security 2008, 22). V vojski se tako odseva dejanska politična (ne)reprezentativnost etničnih skupin v državi, kjer so ravno tako Tadžiki zastopani v večji meri kot Paštuni. Vendar pa je zanimivo, da Nardin (2009) v intervjuju ne opaža, da bi bila ANA oz. enote v katerih je deloval, etnično neuravnotežene. Verjetno je to zato, ker o tem ni imel podatkov.

Leta 2004 so Tadžiki predstavljali 41% ANA, da bi navidezno zmanjšali ta odstotek in da bi bil ta v skladu z odstotkom v populaciji, je ministrstvo za obrambo priredilo statistične podatke tako, da je veliko Tadžikov prekvalificiralo pod »druge«⁵², kar je razvidno iz 10% padca Tadžikov v ANA (glej tabelo 2.3). Medtem ko so Tadžiki množično prisotni predvsem na višjih položajih kot častniki in podčastniki, so Paštuni večinoma vojaki (glej tabelo 2.4) (Giustozzi 2007, 60).

Tabela 2.3: Etnična zastopanost v ANA leta 2004 (%)

Etnična skupina	Delež v populaciji (2005)	Dejanski delež	Delež ministrstva za obrambo (prirejen)
Paštuni	47	44	44
Tadžiki	25	45	31
Hazari	15	6	6
Uzbeki	8	3	3
Drugi	5	2	16

Vir: prirejeno po Giustozzi (2007, 61).

⁵¹ Različne etnične skupine govorijo različne jezike in dialekte. Paštunščina, dari, uzbekistanščina in urdujščina, so glavni štirje jeziki, vendar le redki inštruktorji mednarodnih sil govorijo te jezike, zato imajo v vseh enotah prevajalce (Garamore 2004).

⁵² Med »druge« so vključene manjše etnične skupine, kot so: Aimaki, Baluchi in Turkmeni.

Tabela 2.4: Etnična reprezentativnost po činih v letu 2005 (%)

Etnična skupina	Vojaki	Podčastniki	Častniki
Paštuni	52,7	35,8	32,0
Tadžiki	36,8	52,9	55,9
Hazari	5,1	7,2	6,5
Uzbeki	2,7	3,2	3,4
Drugi	2,7	0,9	2,2
SKUPAJ	100	100	100

Vir: prirejeno po Giustozzi (2007, 61).

Tudi leta 2008, štiri leta kasneje, Tadžiki še vedno prevladujejo na častniških položajih, po nekaterih meritvah predstavljajo kar 70% poveljnikov bataljonov. Zanimivo je to, da je bilo v prejšnjih afganistanskih vojskah ravno obratno; Paštuni so prevladovali na višjih vojaških položajih, Tadžiki pa so zapolnjevali predvsem nižje položaje (Giustozzi 2008).

Z novim sistemom novačenja preko NAVC so skušali zmanjšati etnično neuravnoteženost, saj je bila do tedaj rekrutacija v veliki meri osredotočena na območja, ki obdajajo prestolnico, v njen pa Tadžiki⁵³ predstavljajo mnogo večji delež prebivalstva kot v celotni državi (Securing Afghanistan's Future. National Army-Technical Annex 2004, 7). Danes vsak center mesečno lahko prispeva le 100 kandidatov, s čimer naj bi preprečili masiven priliv kandidatov le iz ene province ali skupine provinc. Takšno delovanje naj bi bilo učinkovito in prilivi so etnično bolj ravnotežni (Giustozzi 2007, 60). Žal pa so najskromnejši rezultati pri pridobivanju kadra ravno v pokrajinah s paštunskim prebivalstvom, kjer še vedno prevladujejo uporniška gibanja. Ta ustrahujejo in grozijo mladim Afganistancem ter njihovim družinam pred vključitvijo v ANA. Poleg tega ANA na bojišča odpošilja le pretežno tadžiške enote, da bi povečala kohezijo znotraj teh enot. Posledično se le malo Paštunov bojuje proti upornikom, tisti, ki se pa delujejo v tadžiških enotah in ne prihajajo iz iste regije ter imajo tako veliko problemov s prilagajanjem (npr. jezikom) (Giustozzi 2008). Do težav prihaja tudi v pretežno tadžiških enotah, predvsem kadar te delujejo na terenu. V stiku s paštunskim lokalnim prebivalstvom Tadžiki namreč nočejo govoriti v njihovem jeziku in so tako v slabem odnosu ne le z njimi pač pa tudi z lokalno policijo (Giustozzi 2007, 61).

⁵³ Tadžiki živijo večinoma na severovzhodu in severozahodu ter v mestih (Vuk 2004, 2).

Težave z oblikovanjem etnično mešane vojske je imela že pro-sovjetska afganistanska vojska v letih 1980, kjer je bila motivacija zelo slaba. Izkušnje iz vojne proti mudžihedinom kažejo, da so bile etnično ali pokrajinsko homogene enote veliko bolj motivirane in uspešnejše kot etnično heterogene enote (Giustozzi 2007, 62). Vendar pa bi tako oblikovane enote ANA v današnjem času pomenile tveganje za prevlado določene etnične skupine v vojski in s tem tudi možnost državnega udara ter prevzema oblasti.

Eden izmed ciljev ob oblikovanju nove vojske je bil tudi vzpostavitev t.i. profesionalne kohezivnosti, ki jo je mogoče doseči le z nekakšno »kemično« integracijo vojakov in ne le s preprostimi fizičnim sestavljanjem. Jalali (2002, 80) trdi, da bi samo takšna profesionalna kohezivna vojska lahko preseгла etnično, politično in regionalno zvestobo. Vendar pa je tovrstno kohezivnost možno doseči le na način, da vojaki ohranjajo voljo in čutijo predanost drug do drugega, do svoje enote, do nalog in ciljev, katerim sledijo. Za uresničitev le-tega pa je potrebno daljše obdobje skupnega usposabljanja, skupnega premagovanja ovir, skupnega življenja v enoti in ostalih skupnih izkušenj.

Plačilo in korupcija

Eden od razlogov, da se zdi Afganistancem služba v ANA nepravična, je tudi relativno nizko plačilo. Čeprav je za afganistanske razmere plača sicer solidna, pa ob službi v vojski ni mogoče imeti več različnih zaposlitev ali pa dodatno služiti z ostalimi dejavnostmi (tudi kriminalnimi). Po nekaterih podatkih naj bi bila leta 2003 plača vojaka okoli 70 ameriških dolarjev. Prej pa je bila še manjša, vendar so jo iz 50 dolarjev le dvignili, predvsem zato, da bi zmanjšali visok odstotek odhodov vojakov takoj po usposabljanju (Garb 2005, 175). Kasneje se je plača dvignila na 115 ameriških dolarjev, vendar je takšno plačilo za kmetovalca iz podeželja že zanimivo, za prebivalce urbanih območij, kot je npr. glavno mesto Kabul, kjer že voznik taksija zasluži 250 dolarjev na mesec, pa je plača prenizka in potemtakem služba v vojski nepriljubljena. Tako velikost plačila v vojski pritegne le prebivalce podeželskih vasi, kar pa pomeni, da v afganistanski javnosti še naprej ostaja mnenje o slabi in revni karieri v vojski (Post Conflict Reforms 2005). Vojaki ANA dobijo na mesec 150 ameriških dolarjev, medtem ko častniki okoli 750 dolarjev (Katzman 2008, 38-39). Tabela v prilogi C predstavlja plačilno lestvico zaposlenih v ANA glede na število let zaposlitve.

Vse večja korupcija med pripadniki ANA pa je tudi vzrok njihove nizke morale. ETT, ki sodelujejo pri usposabljanju, poročajo o govoricah, da je možno znotraj ministrstva za obrambo kupiti položaj častnika za 5.000 ameriških dolarjev. Velika večina častnikov naj bi bila tudi v sorodu oz. v poznanstvu z generali in politiki. Korupcija ni razširjena le med višjimi čini pač pa tudi med podčastniki in vojaki, kjer prihaja do kraja in prodaje vojaške opreme. Pojavili so se primeri o povezavi nekaterih pripadnikov ANA s trgovino z drogami (Giustozzi 2007, 54-55). Byrom (2008, 204) je bil kot inštruktor v ANA priča veliki masi podkupovanja, v ozadju pa je bila predvsem trgovina s prepovedano drogo.

2.5.2 Značilnosti afganistanskega vojaka

Kandidati, ki želijo vstopiti v novo vojsko imajo predvsem naslednje skupne značilnosti: nizki socialni status (nabor je najboljši v revnejših predelih države), slaba telesna pripravljenost oz. fizične sposobnosti (veliko število kandidatov ne opravi zdravstvenih pregledov, drugi pa odstopijo med samim urjenjem, ker naj bi bilo za njih fizično prezahtevno), nepismenost (kar 60% prvih rekrutov ni znalo pisati in brati, le tretjina pismenih rekrutov pa je znala brati latinico, v letu 2005 je odstotek nepismenih narasel na 71%), starost (kandidati le redko ustrezajo želeni starosti med 22-28 let, veliko jih je mlajših ali starejših) in nizka izobrazba (kar v začetku ni bil problem, saj so potrebovali kandidate za bojne enote, vendar pa se pojavi težava pri popolnjevanju komunikacijskih, logističnih, oklepni in artilerijskih enot, kjer obstaja potreba po izobraženem kadru). Vse to pomeni, da kljub napredku v povečanju kadra, problemov še ni konec, saj vse večjo težavo predstavlja pridobivanje sposobnih kandidatov z ustrežno izobrazbo (Giustozzi 2007, 58).

Naštete značilnosti se v času usposabljanja ne spremenijo dovolj, zato jih lahko pripišemo tudi stalnim pripadnikom ANA. Nardin (2009) v intervjuju navaja, da so afganistanski vojaki fizično povprečno pripravljene, vendar so zelo leni. Večinoma so »neizobraženi in seveda posledično nepismeni«. Probleme so imeli tako pri čisto osnovnih zadevah splošnega znanja, saj jih večina ne ve, da je Zemlja okrogla in ne znajo šteti. Težave se pojavijo tudi pri deljenju plače, saj jih nadrejeni zlahka ogoljufajo. Večina vojakov prihaja iz podeželja, kar pomeni, da so revni in se zelo hitro zadovoljijo z majhnim. Nardin (2009) je tudi poudaril, da vojaki neprestano »žicajo« za novo opremo (npr. uniforma), saj je oprema pridobljena od Američanov, že ponošena. Vendar te ne dobijo, saj se dogaja, da jo potem dajo domačim. Poleg tega radi kradejo bencin, zaradi česar so na bencinskih črpalkah v bazi poostrili nadzor.

Intervjuvanec je zasledil tudi homoseksualno vedenje med vojaki, saj se ti pogosto držijo za roke, kar pa je po njegovem mnenju predvsem posledica izolacije pred zunanjim svetom.

2.5.3 Število pripadnikov in struktura ANA

Obrambni sektor sestavlja osebje ministrstva, oborožene sile (kopensko vojsko in letalske sile) in drugo osebje v podpornih institucijah, od tega 70% osebja popolnjuje bojne enote vojske. Aprila 2008 naj bi bilo 58.000 vseh pripadnikov usposobljenih in dodeljenih ministrstvu, od tega v vojski deluje okoli 38.000 oseb (Afghanistan Security 2008, 19, 54). Več je razvidno iz tabele 2.5, upoštevati pa moramo, da je število usposobljenih in dodeljenih sil enotam višje od števila operativnih enot, predvsem zaradi vojakov, ki so zapustili ANA, AWOL, žrtev in dezertiranj, kjer so le-ti še vedno vključeni v število usposobljenih.

Tabela 2.5: Število zaposlenih v afganistanskem obrambnem sektorju, aprila 2008

KOMPONENTA	NAČRTOVANO ŠTEVILO	DEJANSKO ŠT. (usposobljene in dodeljene enotam)	PROCENT OD NAČRTOVANIH SIL (%)
Ministrstvo za obrambo in Generalštab	3.185	2.596	82
Podporne institucije (A)	2.001	1.679	84
Poveljstva za podporo (B)	16.169	13.511	84
Bojne enote	56.127	37.866	67
Letalske sile	3.000	2.141	71
SKUPAJ	80.482 (C)	57.793	72

Opombe:

A: Podporne institucije vključujejo: vojaške obveščevalne pokrajinske pisarne, komunikacijske podporne elemente, agencijo za pridobivanje kadra, upravo za namestitev sil, četo vojaške policije.

B: Poveljstva za podporo so predvsem podporne enote: poveljniška podpora brigada, poveljstvo logistike, poveljstvo za usposabljanje, poveljstvo za rekrutacijo in sanitetno poveljstvo.

C: Dodanih 482 sil naj bi predstavljalo AGF (ki se očitno z leti zmanjšujejo).

Vir: prirejeno po Afghanistan Security (2008, 19).

Po drugih virih je bilo skupno število ANA sredi leta 2008 okoli 75.000 usposobljenih, od tega 12.000 pripadnikov na usposabljanju. Do konca istega leta pa je bilo skupaj 86.000

pripadnikov. Tako se število ANA povečuje, s tem pa se povečuje tudi njena vloga pri stabilizaciji države. Tako postaja vse večji nacionalni simbol, ki združuje vse prebivalce Afganistana (Katzman 2008, 33-34).

Avgusta 2008 so afganistanska vlada in ZDA sprejele program nadaljnjega povečevanja ANA, s čimer bi počasi povečali prisotnost afganistanskih sil na bojišču in zmanjšali prisotnost mednarodnih sil. Število sil naj bi se v naslednjih petih letih povečalo dvakratno, kar pomeni, da bo leta 2013 ANA štela 134.000 pripadnikov⁵⁴. Nosilci stroškov povečanja sil, ki bodo znašali okoli 20 milijard ameriških dolarjev, bodo seveda ZDA (Katzman 2008, 33-34). To bo še bolj povečalo odvisnost Afganistana od te velesile in postavi se vprašanje, kdaj se bo ta »propadla država« lahko »osamosvojila«. Povečanje sil je tudi posledica varnostnega stanja v državi; vse več je napadov upornikov, proti katerim pa se je treba boriti z učinkovito vojsko. Struktura, ki je predstavljena v nadaljevanju, velja za 80 tisoč številčno vojsko, vendar pa se bo verjetno ob povečanju števila sil tudi struktura spremenila.

Odgovor na vprašanje, zakaj je potrebno oblikovati tako veliko ANA, je po mnenju O'Hanlona (2008) preprost, kajti drugih alternativ ni oz. so veliko slabše. V primeru, da bi namesto tega povečali število NATO sil v Afganistanu, bi se skupni stroški operacije dvignili visoko nad trenutne 4 milijarde ameriških dolarjev mesečno. Tretja možnost pa je preprosto vdati se in izgubiti vojno z uporništvom ter terorizmom.

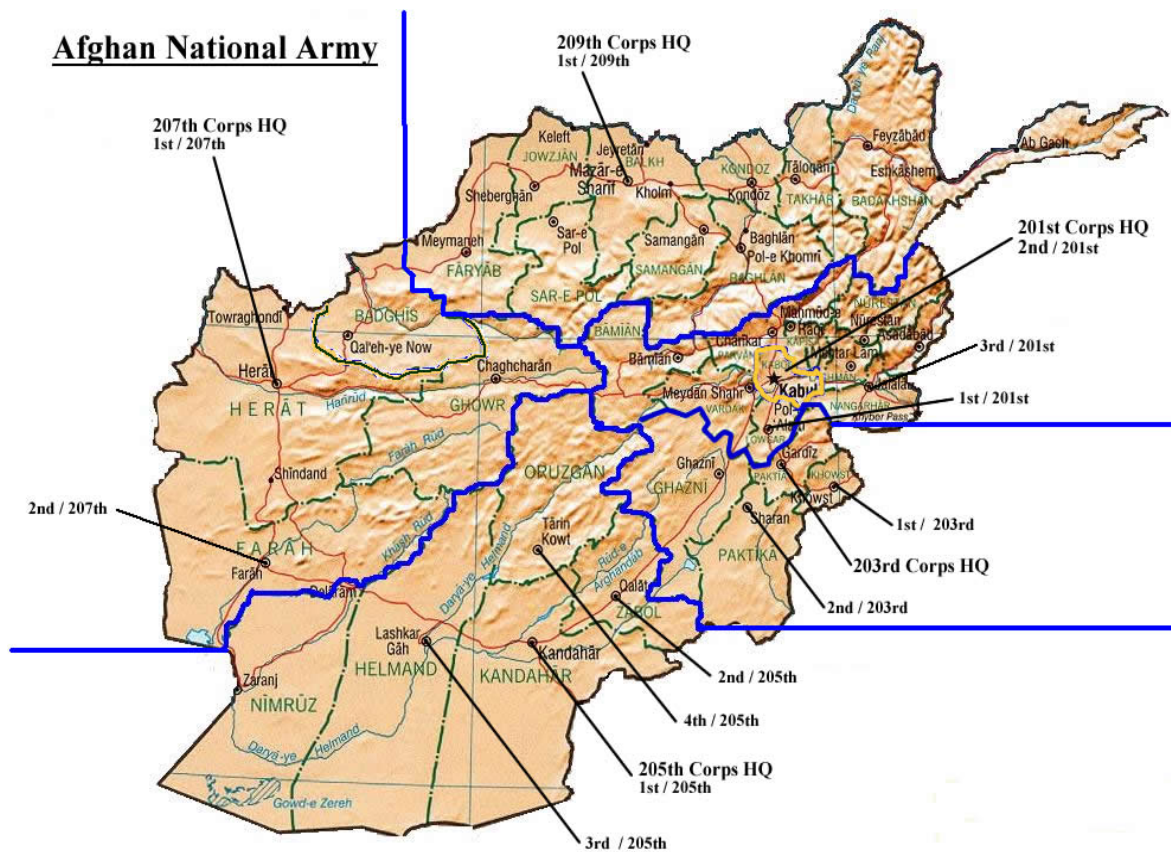
Afganistanska nacionalna vojska je podrejena afganistanskemu ministrstvu za obrambo in je razdeljena v 5 pokrajinskih in enega nastajajočega korpusa letalskih sil (glej sliko 2.1). Pokrajinski korpusi (Regional Command- RC) so razdeljeni v: 201. korpus, ki deluje v RC Center, 203. korpus v RC Vzhod, 205. korpus v RC Jug, 207. korpus v RC Zahod in 209. v RC Sever, s čimer se zagotavlja prisotnost vojske v vseh provincah države. Kljub temu, da načeloma korpusom sledijo divizije, pa ANA teh zaenkrat še nima⁵⁵ in zato je vsak korpus razdeljen v 3 brigade. Vsaka brigada pa je sestavljena iz treh pehotnih bataljonov, enega

⁵⁴ Nekateri kritiki se sprašujejo, kako bo tako velika vojska s tako velikimi stroški in problemi sploh lahko delovala, ko bodo mednarodne sile zapustile Afganistan. Vendar pa ameriški vojaški poveljniki trdijo, da Afganistan brez velike in močne vojske nima prihodnosti (Tyson 2008).

⁵⁵ Oblikovala se je le ena divizija, in sicer kot sila odgovorna za prevzem varnosti v Kabulu. T.i. divizija glavnega mesta (Capital Division) se je ustanovila leta 2008 in trenutno omogoča prenos pozornosti 201. korpusa iz glavnega mesta na vzhod države. Divizija ima nadzor nad edino oklepno enoto s sovjetskimi tanki, s katerimi lahko izvajajo COIN operacije. Žal pa ta enota prejema le malo finančne in logistične podpore s strani CSTC-A, saj ta ne vidi potrebe po težki oklepni sili v proti-uporniških operacijah. Druga oklepna, vendar motorizirana enota pa ostaja podrejena 3. brigadi 201. korpusa (Davis 2008a).

bataljona podpore bojevanja (combat support⁵⁶) in enega bataljona za zagotovitev delovanja (combat service support⁵⁷)(glej organigram 2.1). Cilj je oblikovanje lahkih pehotnih sil, saj naj bi vojska služila kot izrecno pehotna sila, ki deluje na strani mednarodnih sil, pod poveljstvom načelnika Generalštaba generala Bismullaha Khana. Končno število je 15 brigad, vključno z artilerijskimi, oklepnimi in specialnimi silami ter silami za bojno podporo, za zagotovitev bojnega delovanja, korpusom letalskih sil in samimi poveljstvi. Vse to pa naj bi dosegli s povečanjem števila pripadnikov vojske na že omenjenih 134 tisoč (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 16-17).

Slika 2.1: Razdeljenost ANA po pokrajinah

Vir: Radin (2008b).

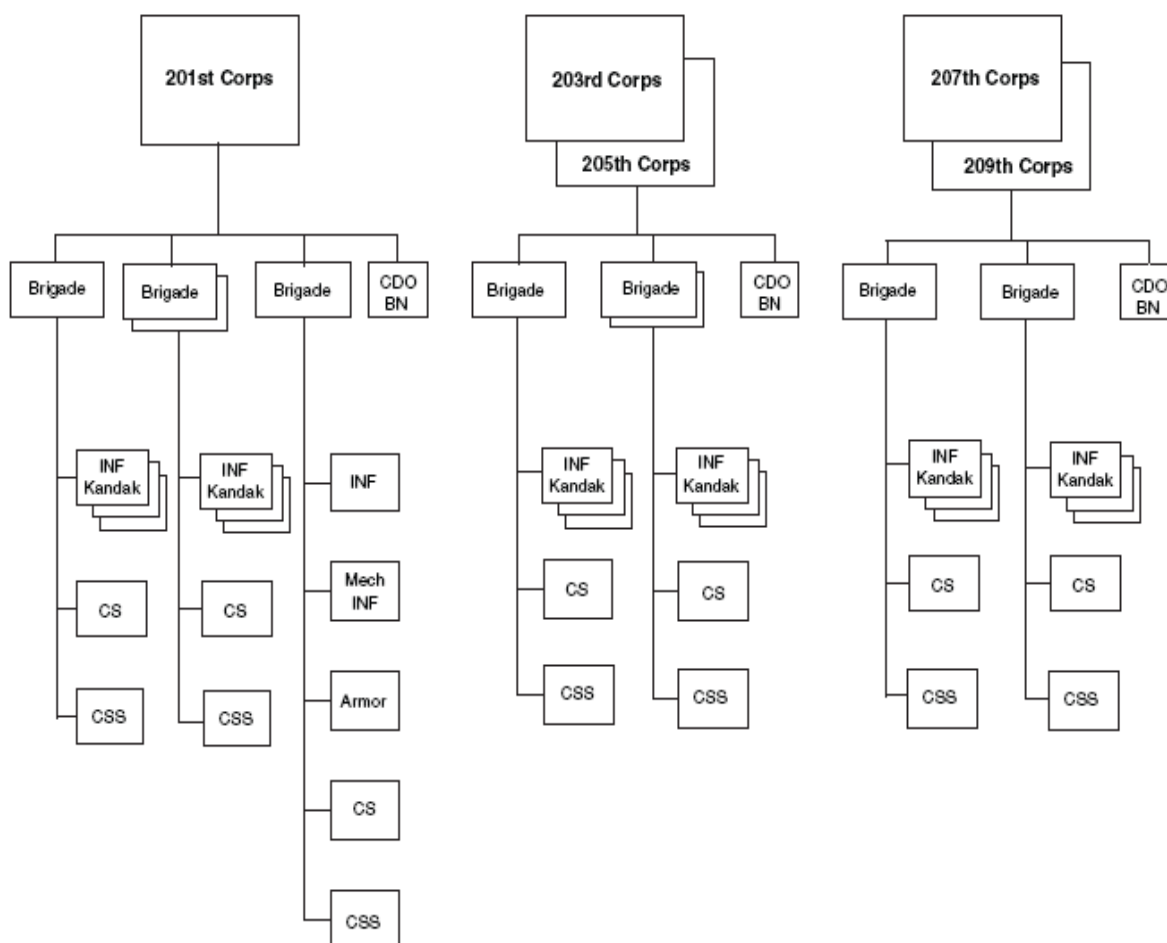
⁵⁶ V vojaškem terminološkem slovarju (Brinc in drugi 2006, 53) je navedeno, da je bojna podpora vsaka ognjena podpora in operativna pomoč bojnim enotam. V skripti o taktiki (Unger in drugi 2004, 42-57) pa je zapisano, da podpora bojevanja sestavljajo sile ognjene podpore, inženirske sile, obveščevalna dejavnost, varnostna podpora, radiološka, kemična in biološka bojna podpora ter psihološka podpora.

⁵⁷ Zagotovitev delovanja pomeni podpora bojnim silam, predvsem na področju administrativnih zadev (kadrovska podpora) in logistike. Obsega ukrepe in dejavnosti, ki jih izvajajo oborožene sile, da bi ustvarile čim boljše možnosti za izvajanje bojnega delovanja (Brinc in drugi 2006, 53). Poleg tega vključuje tudi del vojaške policije, informatike in vojaške zdravstvene službe (Unger in drugi 2004, 42).

Organigram 2.1: Struktura bojnih sil Afganistanske nacionalne vojske, z legendo

LEGENDA

CDO BN	bataljon komandosov
INF (Kandak)	pehotni bataljon
CS	bataljon podpore bojevanja
CSS	bataljon za zagotovitev delovanja
Mech INF	pehotno motoriziran bataljon
Armor	oklepni bataljon
Corps	korpus
Brigade	brigada

Vir: prirejeno po Afghanistan Security (2008, 55).

Oblikujejo se tudi bataljoni komandosov⁵⁸, ki so neposredno pod nadzorom pokrajinskih korpusov, kmalu pa se bo oblikovala tudi brigada komandosov. Komandosi se razvijajo v odlične sile, saj so že prikazali odlične rezultate z zmožnostjo taktičnega delovanja in izvajanja natančnih operacij. Komandosi 201. korpusa prispevajo k večjemu napreduku proti avtonomnemu izvajanju četnih operacij. Izvedli so že 6 manjših vojaških operacij (predvsem COIN) skupaj z ISAF specialnimi silami (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 22).

2.5.4 Podčastniški in častniški zbor

Vsaka profesionalna vojska mora imeti višji kader, ki je odgovoren za njeno delovanje. Ravno častniki in podčastniki kot nadrejeni vojakom, predstavljajo temelj vodenja in poveljevanja v vojski. Podčastnik ali častnik pa ne more biti kar vsak, zato mora biti posameznik ustrezno izobražen in usposobljen. Usposabljanje podčastnikov nadzoruje Velika Britanija, častnikov pa Francija. Podčastniško usposabljanje je razdeljeno v 3 kategorije, in sicer:

- 1. temeljno usposabljanje podčastnikov, katero izvajajo starejši afganistanski podčastniki,
- 2. usposabljanje podčastnikov, ki ga vodi Velika Britanija in
- 3. tečaj voditeljev oz. Combat Leaders Course, katerega se lahko udeležijo tako podčastniki kot častniki (Global Security 2008).

Kandidate za podčastnike navadno izberejo častniki med vojaki in nato še dodatno britanski inštruktorji. V ANA je kar nekaj podčastnikov, ki imajo izkušnje z delom častnika v redni vojski, predvsem iz obdobja komunizma, tako se marsikateri podčastniki pritožujejo nad činom, ki so ga dobili v novi vojski, saj seveda ni enak prejšnjemu (Giustozzi 2003, 30). Častniki, ki so služili v nekdanji pro-sovjetski vojski so se lahko pridružili ANA in danes predstavljajo tretjino vseh častnikov. Ta »privilegij« povzroča slabe odnose in trenja med novimi profesionalnimi častniki, ki so bili izučeni v novi vojski in starejšimi častniki iz komunističnega režima (Giustozzi 2007, 59).

Za izučevanje in usposabljanje častnikov kopenske vojske in letalskih sil so ustanovili Afganistansko nacionalno akademijo (National Military Academy of Afghanistan- NMAA),

⁵⁸ Sile komandosov, ki obstajajo od leta 2006 sestavlja okoli 3.900 pripadnikov in delujejo v šestih bataljonih, vsak v posamezni provinci in en dodaten za naloge ministrstva. Pripadniki so se udeležili dvanajst tedenskega specialističnega usposabljanja v tujini, predvsem v Jordaniji (Post Conflict Reforms 2005).

ki deluje v novo oblikovanem Centru za usposabljanje ANA v Kabulu (Afghanistan National Army Training Centre- ANATC). Na akademiji poteka štiriletni študij, kjer diplomirajo častniki iz različnih rodov. Prvi častniki so končali šolanje leta 2006. Izobraževanje na NMAA vodijo ameriški in turški inštruktorji, francoski inštruktorji pa vodijo poveljniško in generalštabno usposabljanje častnikov za delovanje na brigadni ter korpusni ravni. Ustanavlja se tudi Univerza nacionalne obrambe (National Defence University), kamor bodo preselili vsa izobraževanja častnikov (Afghanistan Ministry of Defence 2007).

Skupna ocena usposobljenosti častnikov afganistanske vojske, od bataljonske do korpusne ravni, je pozitivna in častniki delujejo v smeri izboljšanja profesionalizma. Velik problem častnikov je predvsem njihova izobrazba, kajti stopnja nacionalne nepismenosti je še vedno visoka (leta 2008 kar 50%), častniki pa morajo imeti vsaj osnovne bralne in pisalne sposobnosti. Izobraževalne ravni častnikov se počasi le izboljšujejo, saj morajo znati delovati ne le na taktični, pač pa tudi na operativni in strateški ravni. Tako počasi začenjajo uporabljati vojaški odločevalski (ang. decision-making) proces in zagotavljajo informacije ter osnutke odločitev svojim nadrejenim. Sama veriga poveljevanja naj bi dobro delovala, vladala pa naj bi tudi stroga vdanost ukazom nadrejenih. Za razliko od vojakov so častniki (predvsem starejši) tisti, ki najbolj trdno verjamejo v koncept nacionalne vojske (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 21), to pa je ključnega pomena za nadaljnji razvoj vojske.

Kljub nedavnim poročilom o zadostni rekrutaciji vojakov, vojski primanjkuje ustreznih kandidatov za podporne službe in predvsem usposobljenih kandidatov za višje voditeljske položaje, torej kvalificiranih bodočih podčastnikov in častnikov (Afghanistan Security 2008, 18). Pomanjkanje je posledica večanja števila pripadnikov, saj vzporedno s tem vojska potrebuje tudi več podčastniškega in častniškega kadra, ki bi vodil vojake. Rešitev so našli v skrajšanem 23 tedenskem tečaju za častnike v Šoli za častnike (Officer Cadet School), ki naj bi poleg 300 častnikov iz NMAA, vsako leto še povečala število usposobljenih častnikov (Chan 2007, 8-9). Častnikom je omogočeno tudi usposabljanje izven Afganistana, predvsem v državah, kot so ZDA in Turčija (ibid., 9).

Težavo predstavlja tudi nesodelovanje med častniki in podčastniki, saj so slednji v vojski popolnoma brez moči in avtoritete, ki jo ohranjajo le častniki. Razlogi za to ležijo v kulturnih, družbenih in predvsem zgodovinskih problemih afganistanske države, saj podčastniki v

prejšnjem režimu niso imeli nobene veljave; moč odločanja je bila v rokah častnikov, kar se dogaja še danes, saj častniki na podčastnike še vedno gledajo skeptično in nezaupljivo (Chan 2007, 11-12). Slab status in nezadostno število podčastnikov je eden od izzivov in hkrati težava, saj podatki kažejo, da je med leti 2007 in 2008 ANA zaposlovala le okoli 50-70% potrebne števila podčastnikov. V temu se zrcali velik problem, saj so ravno podčastniki tista pomembna vez med častniki in vojaki, brez katere vojska v miru in še posebej v vojni ne more učinkovito delovati (Giustozzi 2007, 23).

2.5.5 Oborožitev in oprema

Težko je trditi, da Afganistan pred začetkom reforme varnostnega sektorja ni imel vojaške opreme in orožja, vendar pa je bila večina tega stara in nefunkcionalna. Največji problem sta predstavljali transportni in komunikacijski del; npr. v letalstvu je bilo le nekaj letal in helikopterjev, s tem pa niso mogli zagotavljati letalskega prometa. Veliko držav je tako namesto denarnega vložka za obnovo, prispevalo vojaško opremo (orožje, strelivo, helikopterje, tanke, kamione itd.). Na začetku je glavno vlogo igrala Rusija, ki je prispevala veliko opreme bivšega Varšavskega pakta⁵⁹ (Giustozzi 2003, 27), kasneje pa (kot bomo videli) to vlogo prevzamejo ZDA.

Od leta 2002 do vključno julija 2008 je 46 donatoric prispevalo vojaško opremo v vrednosti 822 milijonov ameriških dolarjev, dodatnih 18 donatoric pa je napovedalo svoj prispevek. Večje dele podarjene opreme predstavljajo: tanki Leopard, helikopterji MI-7 in MI-35, 81 mm minometi in M2 mitraljezi. Kmalu so glavno vlogo prispevanja opreme in orožja, ki ni ustrezalo NATO standardom prevzele ZDA. Med leti 2006 in 2008 so skupaj prispevale 2 milijardi dolarjev, vključno z več sto oklepniki Humvee in 800 drugih oklepnih vozil (Afghanistan Security 2008, 27-29). Katzman (2008, 39) v poročilu navaja, da so Američani poleg Humveejev (teh naj bi bilo 4.000) ANA na novo opremili s puškami M-16, ki so za razliko od sovjetskih s kalibrom 7,62 mm (Kalašnikov AK 47), le-te NATO standard kaliber 5,56 mm. Opremo so prispevale tudi naslednje države donatorice: Albanija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Češka, Črna Gora, Estonija, Finska, Grčija, Hrvaška, Kanada, Latvija, Litva, Madžarska, Nemčija, Pakistan, Poljska, Romunija, Slovenija, Švica, Turčija in Ukrajina.

⁵⁹ CSTC-A, ki je odgovorno tudi za opremljanje vojske, se je na začetku odločilo za sovjetsko oborožitev, predvsem zato, ker so Afganistanci to oborožitev že poznali in so z njo znali delati. Poleg tega pa je kar nekaj koalicijskih partneric, ki so bile del nekdanje SZ ponudilo oborožitev (Sedra 2008, 164).

Odvisnost Afganistana od mednarodnih sil, predvsem od ZDA, pa se bo s spremembo oborožitve iz sovjetskega na ameriški tip, le še poglobila. Odločitev o spremembi je padla predvsem zaradi slabe kakovosti sovjetskega orožja, težavnega zagotavljanja rezervnih in nadomestnih delov, pomanjkanja standardizacije oborožitve in samega stanja, v katerem je orožje, kljub temu, da je obstajala možnost popolnoma nove ruske opreme in oborožitve (Giustozzi 2007, 56-57).

Zaenkrat so v vsakem bataljonu po 3 pehotne čete še vedno opremljene z orožjem nekdanje SZ, in sicer puškami AK 47, težkimi in lažjimi mitraljezi (Daška), ročnimi protioklepnimi orožji (RPG-7), minometi 82 mm in ostrostrelnimi puškami 7,9 mm. V načrtu je torej postopen prehod na NATO standardizirano orožje, kar vključuje tudi ameriški model lahkih in srednje težkih mitraljezov in minomete 81 mm. Vsaka brigada ima artilerijsko baterijo, katere imajo sovjetske havbice D-30, od 132 potrebnih pa jih deluje le 82, zato se bodo tudi te zamenjale. Motorizirani in oklepni bataljoni so trenutno opremljeni z bojnimi vozili pehote in tanki T-62, ki pa so v različnih stanjih uporabe. Osnovno vozilo ANA je lahko taktično vozilo Ford Ranger kamion, ki ga pa počasi zamenjujejo oklepljeni visokomobilni večnamenski Humveeji (M1151/ M1152) (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 20-21).

Vzdrževanje in logistične težave so bile problem afganistanske vojske že v preteklosti, pestijo pa jo še danes. V Afghanistan Security (2008, 27-29) poročilu piše, da obstaja približno 40% primanjkljaja opreme, kljub temu pa je CSTC-A napovedovalo, da bodo vse brigade ANA do konca leta 2008 opremljene s 85% potrebne opreme. Žal temu ni bilo tako, saj ima še vedno le malo vojakov čelade, marsikatera brigada pa sploh nima oklepnih vozil. Jane's Information Group (2009) navaja, da vojski primanjkuje vse vrste opreme, od uniform do vojaške tehnologije, kljub temu, da takšno opremo darujejo druge države. Problem je v pomanjkljivem načrtu, ki zadeva potrebe ANA. Države donatorice preprosto prispevajo tisto kar imajo in ne tisto, kar ANA dejansko potrebuje. Veliko primanjkljaja in presežka je tako pri opremi, ki jo pa ministrstvo ne zna učinkovito distribuirat.

2.5.6 Usposabljanje

Naslednja težava pri vzpostavljanju afganistanske vojske zadeva njeno usposabljanje. Do spomladi 2003 je načrt zelo zaostajal⁶⁰, saj so usposobili le 3.000 mož. Ko so Francozi v začetku 2003 prevzeli usposabljanje častnikov in prenehali z usposabljanjem čet, so te prepustili silam ZDA, ki so tudi sicer odgovorne za osnovno usposabljanje ANA (Giustozzi 2003, 28). Prvo usposabljanje⁶¹ je ameriška vojska začela maja 2002, kasneje pa so začeli razvijati sistem usposabljanja afganistanskih inštruktorjev, namesto neposrednega usposabljanja vojakov (Garb 2005, 176).

Glede 7- 8⁶² tedenskega osnovnega usposabljanja so bili izraženi dvomi, saj naj bi bilo prekratko. Trend v zahodnih državah se namreč nagiba k najmanj enemu letu, preden je vojak pripravljen za boj. Zaradi kratkotrajnosti usposabljanja so nekatere enote tako slabo usposobljene, da se spopadajo z osnovnimi problemi, kot je npr. skupno in enotno korakanje v postroju. Poleg nepismenosti pa so rekruti velikokrat popolnoma brez fizične kondicije. Samo usposabljanje podčastnikov in častnikov je bilo že takoj v zaostanku in se je pričelo šele marca 2003 (Giustozzi 2003, 28).

Giustozzi (2007, 55-56) navaja, da je za slabo disciplino v enotah krivo kratkotrajno usposabljanje, saj se v tako kratkem času ne morejo izuriti. Poleg tega isti avtor poudarja pomen in vlogo vojske; ravno pri urjenju naj bi se pokazala njena pomožna vloga in ne njena glavna vloga v državi, ki jo ohranjajo koalicijske sile. Odvisnost se torej ne kaže le v finančnem smislu, pač pa tudi pri usposabljanju, kjer je ANA odvisna od ETT in OMLT, ki zagotavljajo usposabljanje in predvsem pomoč pri izvajanju vojaških operacij. Ko so afganistanske sile leta 2003 prvič začele izvajati operacije, so jim ob strani stali ravno pripadniki teh tranzitnih skupin, to pa se do danes še ni spremenilo. Velikokrat se zgodi, da so ETT/OMLT tiste, ki dejansko vodijo afganistansko enoto in ne njihovi poveljniki, ki zelo

⁶⁰ Ko so leta 2004 pridobili nekaj več sredstev se je število usposobljenih bataljonov dvignila, in sicer v letu 2002 se je bataljon oblikoval na vsakih 6- 7 tednov, v letu 2004 pa že po en bataljon na 1,7 tedna (Giustozzi 2007, 48).

⁶¹ Na prvo usposabljanje je prišlo 500 kandidatov, vendar jih je skoraj polovica odstopila med urjenjem predvsem zaradi slabe plače in napačnega mišljenja, da se bodo usposabljali v ZDA, kjer se bodo naučili pisati in brati ter govoriti angleško (Global Security 2005a).

⁶² Zaradi visoke stopnje izstopov iz vojske so iz začetnih 10 tednov zmanjšali čas urjenja na 8 tednov, poleg tega pa so zvišali plače vojakov in izboljšali bivalne pogoje (Securing Afghanistan's Future. National Army-Technical Annex 2004, 7-8). Kasneje so zopet podaljšali osnovno usposabljanje na 14 tednov (Giustozzi 2007, 48).

neradi prevzamejo pobudo za vodenje enote. Posledično te bolj zaupajo tujim inštruktorjem, kot pa lastnim poveljnikom.

Čeprav je kasneje število usposobljenih z boljšo rekrutacijo in selekcijo naraslo, pa še vedno obstaja velika razlika med številom usposobljenih enot in njihovo dejansko izurjenostjo. Samo usposabljanje naj bi bilo neučinkovito predvsem zaradi ISAF-ove nezmožnosti zagotavljanja ustrezne podpore, začetne neaktivnosti sil ZDA in pomanjkanja opredelitve jasnih nalog (Giustozzi 2007, 48-49).

Novi rekruti pridejo za 10 do 15 dni v rekrutacijsko poveljstvo ANA (Recruitment Command) za 10-15 dni, kjer so oblikovani v 1.200 številčne bataljone. Nato odidejo v Kabul, kjer pričnejo z usposabljanjem v Centru za usposabljanje (KMTC). V KMTC delujejo afganistanski inštruktorji, katere so usposobili ameriški, ti pa jim še vedno zagotavljajo podporo in pomoč pri usposabljanju novih vojakov (Global Security 2008). Njihovo usposabljanje se začne na individualni ravni, v tečaju Osnovnega vojaškega usposabljanja (Basic Warrior Training- BWT⁶³), ki traja 7 tednov. BWT zagotavlja temeljno vojaško usposabljanje, kjer se vojak kot posameznik seznanja z vojaškim življenjem in vojaškimi veščinami. Sledi nadaljnjo usposabljanje oz. Advanced Combat Training, ki usposobi vojaka za posamezen rod in traja 6 tednov. Proti-uporniška in oz. »notranja narava« nove vojske se kaže tudi v procesu usposabljanja, ki je osredotočeno predvsem na bojne enote pehote. Tako dolgo časa ni vključevalo proti-letalskega usposabljanja, proti-artilerijsko pa je imelo le majhno vlogo. Vendarle pa se počasi uveljavlja tudi usposabljanje za te podporne službe. Po drugi strani je usposabljanje zelo osredotočeno na pomen in načine soočanja oz. sodelovanja s civilnim prebivalstvom (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 17-19, 27). Slednje za usposabljanje sodobne na spoštovanju človekovih pravic temelječe vojske, po mnenju Clarkove (2002, 2) naj bi problem pri usposabljanju in nasploh pri učinkovitosti ter delovanju nove vojske predstavljal ravno nov način oz. taktika bojevanja, ki ga učijo mednarodne sile. Stari afganistanski vojaki so se izkusili predvsem v gverilskem bojevanju⁶⁴ in tako naj bi imeli težave pri izvajanju po zakonu temelječe vojne, ki naj bi spoštovala človekove pravice.

⁶³ Za boljše in hitrejše usposabljanje novih rekrutov so sredi leta 2007 razvili t.i. oddaljen BWT program (Remote BWT) v do sedaj štirih posameznih pokrajinskih centrih po vsej državi. Leta 2008 je bilo preko tega programa usposobljenih okoli 9.000 novih pripadnikov (Davis 2008a).

⁶⁴ Gverilsko vojskovanje je oblika vojskovanja, s katero strateško šibkejša stran prevzame taktično ofenzivo v izbranih oblikah, časih in krajih. Ključno za uspeh gverile pa je element presenečenja (Wilkinson 2000, 10).

Ko se vojaki usposobijo individualno sledi še skupinsko usposabljanje s častniki in podčastniki na ravni voda, čete in tudi bataljona. To je pomembno zato, da enote razvijejo skupno kohezijo, izkušnje in postanejo enotne. Usposabljanja vodijo kanadske oborožene sile, ki na koncu tudi ocenijo enote ali so usposobljene. Urjenje traja 2 tedna, po opravljenem usposabljanju pa njihovo operativno delovanje spremljajo OMLT in ETT, ki jim svetujejo na obveščevalnih in komunikacijskih področjih, na področju ognjene podpore, logistike in taktike (Afghanistan Ministry of Defence 2007).

2.5.7 Usposobljenost in delovanje

Leta 2005 še ni bilo jasne ocene o zmožnostih nove vojske, zato so ameriške sile oblikovale kriterije za ocenitev napredka v opremljanju, popolnjevanju in usposobljenosti ANA. Danes se usposobljenost nove vojske meri s t.i. Lestvico zmogljivosti oz. Capability Milestone (CM). Enota je lahko ocenjena z ocenami od 1-4, kjer 1 pomeni najboljše in 4 najslabše ali bolj natančno:

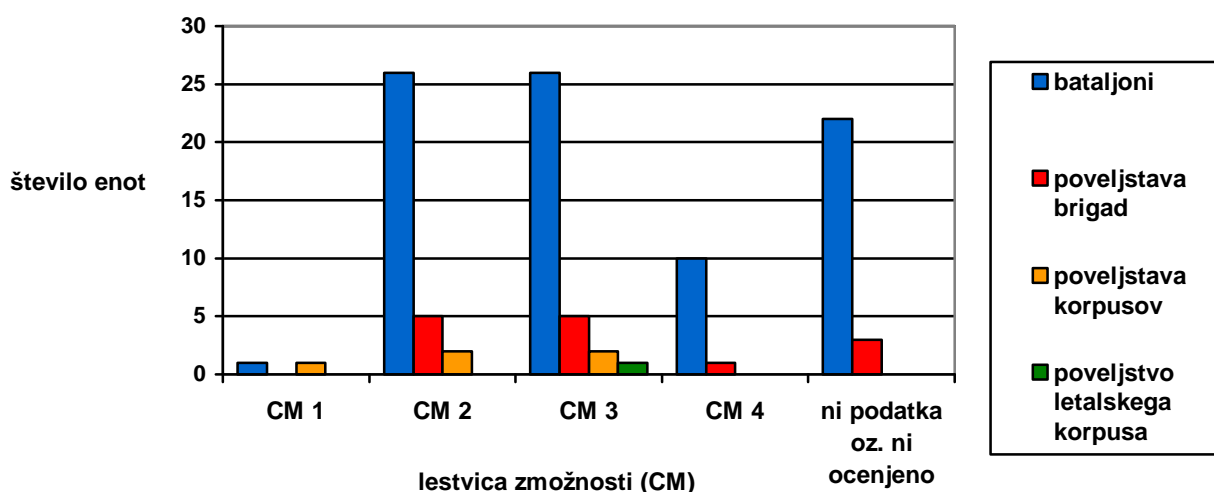
- CM1 je ocena za enoto, ki je zmožna izvajanja samostojnih vojaških operacij. V nekaterih primerih, če so operacije zahtevnejše, pa enota še vedno potrebuje podporo mednarodnih sil;
- CM2 ocenjuje enoto, ki je zmožna izvajanja operacij, vendar ob pomoči oz. podpori mednarodnih sil;
- CM3 pomeni, da je enota le delno zmožna izvajati vojaške operacije in še vedno potrebuje pomoč ter je tako odvisna od mednarodnih sil;
- CM4 pa je ocena za enoto, ki je že oblikovana, vendar še nezmožna izvajanja operacij. Zmožna je opravljanja le dela svojih nalog in še to ob mednarodni podpori (Afghanistan Security 2008, 17).

Aprila 2008 je bilo ocenjenih 105 enot ANA in le en bataljon ter eno poveljstvo korpusa sta bila ocenjena s CM1 (2%), kar pomeni, da le ta 2 lahko delujeta popolnoma samostojno⁶⁵. Ocenjeno CM2 je dobilo 26 bataljonov, 5 brigadnih poveljstev in 2 poveljstva korpusov. Ocenjenih s CM3 je ravno tako 26 bataljonov, 5 brigadnih poveljstev, 2 poveljstva korpusov in 1 poveljstvo letalskega korpusa. Najnižjo oceno CM4 pa je prejelo 10 bataljonov in 1

⁶⁵ NATO v svojem osnutku OMLT (Factsheet OMLT Programme 2008, 1) piše, da je jeseni leta 2008 oceno CM1 dosegalo kar 13 bataljonov in 3 poveljstva korpusov, ti pa še vedno delujejo ob bojni podpori sil ISAF. To pomeni, da so združili CM1 in CM2. Davis (2008a) tudi piše, da enote ANA nočejo biti ocenjene s CM1, saj to za njih pomeni izgubo pomoči in podpore mednarodnih sil.

brigadno poveljstvo. Ostane še 22 bataljonov in 3 brigadna poveljstva, ki pa še niso oblikovane ali pa še niso zmožne ocenitve (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008, 21). V grafikonu 2.2 je predstavljeno stanje usposobljenosti enot in poveljstev ANA marca 2008.

Grafikon 2.2: Število ocenjenih enot in poveljstev ANA po sistemu CM, marec 2008

Vir: prirejeno po Campbell in Shapiro (2009, 12).

Vsakomesečno oblikovanje bataljonov omogoča, da vsaj dva (201. in 203.) od skupaj 5 korpusov popolnita skoraj vse svoje podenote in se aktivno pridružita mednarodnim silam v enem izmed najbolj nestabilnih in nevarnih območij, na jugu in vzhodu Afganistana. Na podlagi izkušenj iz vojaških operacij v sodelovanju z ameriškimi silami, sta 201. in 203. korpus na vzhodu Afganistana prevzela vodenje in sta že zmožna izvajati samostojne operacije na ravni čete⁶⁶. Polovica bataljonov v teh korpusih opravlja in načrtuje redne operacije (ang. steady state operations). Tako so inženirji obeh korpusov, skupaj s pomočjo mednarodnih inženirskih enot, popravljali in zamenjali mostove, s čimer so omogočili hitrejši razvoj v pokrajini. ANA je tudi pričela z odstranjevanjem in uničevanjem eksploziva ter usposabljanjem pripadnikov o improviziranih eksplozivnih sredstvih (Improvised Explosive Devices- IED⁶⁷), s tem so povečali sposobnost delovanja proti najpogostejšemu orožju upornikov in teroristov (Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan

⁶⁶ Kljub temu, da CM ocenjuje le en bataljon in en korpus kot samostojna.

⁶⁷ Spomladi 2008 je nova skupina vojakov ANA pričela z usposabljanjem o proti IED operacijah v Kampu Zafar (Herat), kjer je lociran 207. korpus. Usposabljanje zagotavljajo pripadniki OMLT (inženirji), ki pripadnike vojske učijo kako prepoznati in onеспособiti IED. Isti korpus bo v prihodnosti oblikoval IED enoto, ki bo zmožna v celoti izvajati intervencije (NATO 2008a).

2008, 22). Po vsem tem lahko sklepamo, da samostojnost ANA še ne pomeni njene 100% neodvisnosti, saj še vedno delujejo pod mentorstvom oz. »varstvom« mednarodnih sil.

AVS naj bi najprej prevzele varnost v Kabulu⁶⁸ in to se je zgodilo avgusta 2008, ko je ANA od Italije prevzela vodenje pokrajinskega poveljstva. Vendar pa ANA še vedno ni dovolj močna, da bi sama popolnoma prevzela vso odgovornost nase (Chan 2007, 19). Nardin (2009) je kot udeleženec OMLT misije ocenil, da so vojaki v operacijah delovali zelo motivirano in so bili ponosni na svoje delo. Omenja tudi, da so se občasno obnašali zelo neprofesionalno, predvsem iz vidika varnosti: »če smo se kje ustavili, niso postavili zavarovanja verjetno zato, ker so vedeli, da smo mi zraven in da bomo mi to izvedli« (Nardin 2009).

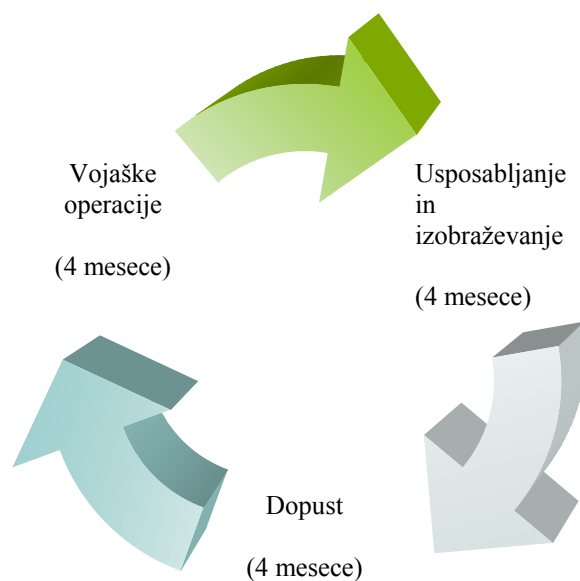
Kljub temu, da je delovanje v COIN operacijah glavna naloga ANA, pa ta počasi razvija tudi sposobnosti delovanja v nevojaških operacijah (Operations Other than War). Eden večjih dosežkov ANA je ta, da so bili njeni pripadniki oktobra 2005 odposlani v Pakistan, kjer so pomagali pri saniranju posledic potresa. Junija 2007 sta ANA in ANP z namenom dostave humanitarne pomoči ljudem, vodili »Operacijo Maiwand« v provinci Ghazni,. Glede na poročilo ministrstva za obrambo junija 2008, naj bi do tedaj ANA prevzela vodenje že 30 pomembnejših operacij in s tem dokazala povečane zmogljivosti, svojo učinkovitost in profesionalizem (Katzman 2008, 33-34).

Nekdanji inštruktor iraških varnostnih sil David H. Petraeus je ob obisku ANA opozoril na potrebo po spremembi poudarka iz kvantitete na kakovost sil; glavna je usposobljenost in ne številčnost sil. Problem je tudi že omenjena velika odvisnost afganistanskih oboroženih sil od mednarodne podpore, predvsem ameriške. Ti jim zagotavljajo logistično in komunikacijsko podporo, kar pa še bolj onemogoča enotam ANA, da bi postale samostojne. Leta 2005 je le 1.300 pripadnikov od skupaj 12.000 načrtovanih, delovalo v logističnih in drugih podpornih enotah, od skupaj 12.000 načrtovanih. Kljub temu, da je ANA v letu 2006 začela razvijati nekatere samostojne logistične dejavnosti, pa je njihovo operativno delovanje še vedno odvisno od pogajanj med afganistansko vlado in mednarodnimi silami (Giustozzi 2007, 56-57).

⁶⁸ Septembra 2008 je nekaj AVS začelo prevzemati odgovornost za varnost v Kabulu od ISAF-a. Žal pa proces poteka počasi, prevzem odgovornosti pa naj bi bil zgolj simboličen, saj tuje oborožene sile še vedno izvajajo nadzor nad območjem in ostale varnostne naloge v glavnem mestu (Jane's Information Group 2009).

Za boljše delovanje vojske sta CSTC-A in afganistansko ministrstvo za obrambo razvila sistem ciklične pripravljenosti (Cyclical Readiness System- CRS). CRS je razdeljen v tri rotacije letno po štiri mesece, kar omogoča enotam, da v enem letu opravijo vojaške operacije, usposabljanje in izobraževanje ter izkoristijo dopust (glej sliko 2.2) (United States Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Forces 2008, 17). Vendar pa glede na vse težave in izzive, s katerimi se sooča nova vojska, ne moremo pričakovati, da bo ta sistem uspeval, poleg tega pa ni nikjer mogoče zaslediti dejanskih rezultatov CRS. Tako je izpolnitev sistema zaenkrat le cilj, ki ga ANA skuša doseči.

Slika 2.2: Sistem ciklične pripravljenosti

Iz navedenega lahko zaključimo, da so enote ANA na bojišču dokaj samostojne, vendar pa jim primanjkuje varna komunikacija, letalska podpora in zdravstvena oskrba⁶⁹. Ker vzpostavljanje ANA v samostojno, profesionalno in učinkovito vojsko ni lahko, se sam datum zaključitve stalno spreminja. Na začetku je bilo predvideno leto 2007, sedaj pa je načrtovano leto 2010 (Post Conflict Reforms 2005). Po razvojnem načrtu in po mnenju nekaterih poveljnikov se to lahko zgodi šele leta 2011, ko bo ANA verjetno imela zadostno lastno

⁶⁹ Kot del podpornih sil se med drugim počasi razvija zdravstvena oskrba, saj trenutne zdravstvene službe ne zadostujejo potrebam vojske, ki potrebuje stalno oskrbo. ANA in ANP zdravstveno osebje naj bi se združilo v skupen sistem zdravstvene nege znotraj ministrstva za zdravstvo (United States Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Forces 2008, 14).

zračno podporo in logistično transportne zmogljivosti, s čimer se bodo mednarodne sile počasi lahko začele umikati iz Afganistana (Katzman 2008, 33-34).

Vendar pa za osamosvojitve ANA ni ključna le njena pripravljenost, opremljenost in številčnost, pač pa tudi samo varnostno stanje in grožnje v državi, katerim se mora nova vojska prilagoditi in se z njimi tudi spopasti. Afghan Web (2008) piše, da so se v preteklih nekaj mesecih napadi Talibanov zopet povečali. Tudi NATO (Progress in Afghanistan 2008, 4) je na srečanju v Bukarešti aprila 2008 poročal, da je 60% afganistanskega ozemlja relativno stabilnega, kar pomeni, da tam ni nič oz. zelo malo varnostnih incidentov. Varnost na tem območju omogoča obnovo in razvoj, vendar pa varnostna situacija na vzhodu in jugu države še vedno ostaja izziv za ISAF in AVS. Poleg tega pa so se napadi, odkar so prisotne AVS, v zadnjih dveh letih še povečali. V prilogi D je prikazana karta Afganistana s številom varnostnih incidentov v letu 2007.

2.6 Afganistanske letalske sile - AAF

Afganistanske letalske sile (Afghanistan Air Force- AAF) so podaljšek starih letalskih sil, ki so obstajale še pred sovjetsko invazijo. Njihov namen je zagotavljanje zračne podpore kopenskimi silam, česar pa zaradi stanja usposobljenosti še nekaj časa ne bodo mogle izvajati. Tako zaenkrat ostajajo predvsem kot podporna (oz. transportna) sila kopenskih operacij in ne kot bojno orientirana letalska sila (Katzman 2008, 35).

AAF so se že v začetku soočale s neugodnimi pogoji in so zato v dokaj slabem stanju. Trpele so pomanjkanje bojnih letal, posedovali pa so le nekaj helikopterjev. Njihove transportne zmogljivosti so bile zelo skromne, usposabljali so le nekaj vzdrževalcev. AAF se še vedno zanašajo na pilote⁷⁰, ki so bili izurjeni v obdobju komunizma. V letu 2004 jih je bilo okrog 450, vendar imajo premalo ur letenja (Securing Afghanistan's Future. National Army-Technical Annex 2004, 6). Čeprav so ZDA izrazile namero po ponovni izgradnji celotne strukture letalskih sil, pa te vse do leta 2005 niso prejele nobene materialne pomoči. Vse zračne operacije so izvedle letalske sile ZDA in druga zavezniška letala. (Global Security 2005b).

⁷⁰ Ravno tako kot v kopenski vojski imajo tudi letalske sile težave z zaposlenim osebjem, vendar ti niso tako veliki. Največji problem je starost pilotov, ti so v povprečju stari kar 44,7 let (Sappenfield 2008).

Najvišja enota letalskih sil je nacionalni letalski korpus (Afghanistan National Air Corps-ANAC), ki je lociran na 6 letališčih. Največje letališče je mednarodno letališče v Kabulu, ki se uporablja za načeloma civilne, vendar pa vseeno predvsem tudi za vojaške namene. Skupno letalstvo (Joint Aviation Facility) opravlja vzdrževanje operacij, načrtovanje poletov in usposabljanje. Druga operativna letališča so še: letalska baza Bagram, ki je največja izrecno vojaška baza v državi in se trenutno uporablja kot center za ameriška in zavezniška tovorna letala, helikopterje in podporne polete; civilno vojaška letališča v Kandaharju, Mazar-e-Sharifu in Heratu; letalska baza v Shindantu kot druga največja vojaška baza, ki pa je še v fazi gradnje. Številčno stanje v ANAC je od leta 2004 do januarja 2008 naraslo na 1.950 pripadnikov⁷¹, vključno s 180 piloti, od katerih jih 50 izvaja redne polete (Radin 2008a, 1).

Tudi AAF imajo večletni razvojni načrt⁷², ki predvideva osredotočenost sil na razvoj letalskih transportnih zmogljivosti. Ta vključuje razvoj medicinske zračne evakuacije (Medical Evacuation- MEDIVAC) z uporabo helikopterjev, ki bodo zagotavljali polete iz Kabula in Kandaharja. Kasneje tudi razvoj transportne zmogljivosti z uporabo letal C-27, šele nato pa sledi razvoj zmožnosti podpore, predvsem obveščevalne, nadzorne in izvidniške. Vse to naj bi AAF dosegle do leta 2015, do takrat pa naj bi se povečalo tudi število pripadnikov na 7.400 (Radin 2008b). Zaenkrat sta največja problema letalstva nezadostna usposobljenost in pomanjkanje znanja angleščine, kar otežuje napredek letalskih sil proti večji operativni pripravljenosti in učinkovitosti. V tej smeri za pripadnike AAF omogočajo izobraževanje in izpopolnjevanje znanja angleškega jezika v ZDA (Davis 2008b).

Trenutna oprema ANAC je 40 helikopterjev (26 MI-17, 2 MI-17 VIP transport in 12 MI-35) in 8 transportnih letal (Antonov: 6 AN-32 in 2 AN-26) (Radin 2008a, 1). Sappenfield (2008) navaja, da bo ANAC do leta 2015 skupaj imel od 60-120 helikopterjev in 60 letal. Kljub trenutnemu počasnemu razvoju pa je jasno, da bosta pomembnost in vloga AAF le še naraščali, saj so za bojevanje v vojni, kot je v Afganistanu, letalske sile zelo pomembne. Kot omenja poveljnik CSTC-A general Walter Givhan »(Afganistan) je velika država z grobim terenom in slabo vzdrževanimi cestami«, kar pomeni, da je najhitrejši, najlažji in

⁷¹ Kot letalske kontrolorje naj bi AAF zaposlovale tudi ženske (Clark 2002, 3).

⁷² Med leti 2009- 2011 naj bi AAF pridobile še 20 C-27 transportnih letal in izurile 48 pilotov letno. Med leti 2011- 2012 naj bi se število osebja povečalo na 4.500, tedaj pa naj bi ANAC že imel popoln nadzor nad skoraj vsemi letališči. Do leta 2012 bodo ZDA prispevale še dodatnih 112 plovil, med katerimi bodo predvsem izvidniška letala, transportni in jurišni helikopterji in lahka bojna letala, vendar ne reaktivci. Med 2013- 2015 bodo AAF dosegle še več letalskih zmogljivosti, predvsem v smislu ofenzivne, obveščevalne, nadzorne in izvidniške zmogljivosti (Radin 2008a, 1).

najučinkovitejši transport po zraku. ANAC je v letu 2008 opravljala že 90% vseh podpornih (ne bojnih) poletov za ANA, kar je velik napredek, saj so še v začetku istega leta te polete opravljale NATO sile.

2.7 Prihodnost afganistanskih oboroženih sil

Predstavljenih je bilo kar nekaj ocen in poročil o samem stanju usposobljenosti ANA, vendar to še ne pomeni, da so ti podatki točni in resnični. Giustozzi (2008) trdi, da se pravo testiranje ANA in ministrstva, ter njuno sposobnost načrtovanja in izvajanja kompleksnih operacij še ni opravilo. Izjeme so le nekatere samostojne enote ANA, ki izvajajo operacije, vendar še vedno ob podpori tujih sil in stalni prisotnosti inštruktorjev mednarodnih sil. Dejstvo, da se takšen celovit test po šestih letih mednarodnega mentorstva še ni opravil, priča o relativnem pomanjkanju zaupanja v zmožnosti ANA in strahu pred političnimi in varnostnimi posledicami v primeru njenega neuspeha. V nasprotju pa bi uspešno opravljen test, poleg usposobljenosti ANA, pomenil tudi njeno verodostojnost in posledično legitimost vlade.

Končen uspeh ANA bo pokazala t.i. strategija »afganizacije« (ang. Afghanistanization), kjer termin enkrat uporabljajo ISAF sile kot indikator za umik lastnih sil, drugič pa predvsem sile ZDA, kot pomen za prenos teže bojevanja iz »pleč« mednarodnih sil na afganistanske. Sama »afganizacija« vojske še ni popolna, saj ima le-ta še kar nekaj pomanjkljivosti. Glavna težava je prevelika odvisnost od tujih oboroženih sil in nezmožnost lastne bojne letalske podpore, za katero nima izučenega osebja. Navkljub porastu napadov upornikov od leta 2005, pa sile niso napredovale. Urijo se ameriške pehotne taktike, njihova glavna naloga pa je, da prisilijo upornike k razkritju te pa potem uničijo tuje letalske sile z letalskim napadom. To pomeni, da je ANA usposobljena le delno oz. le za polovico napada in vprašanje kako bodo te enote zmožne nadzorovati bojišče brez lastne letalske in logistične podpore (Giustozzi 2008).

Strokovnjaki se tudi sprašujejo, kako bo etnična raznolikost v vojski vplivala na njeno delovanje po umiku mednarodnih sil. Giustozzi (2008) meni, da v dolgoročnem smislu to pomeni tveganje etničnih napetosti znotraj ANA, saj še vedno večina bataljonov predstavlja le eno etnično skupino. Dolgoročno gledano vojska, katere število naj bi se v prihodnje še povečalo, ne bo mogla delovati v oslABLJENI državi, ki nima dovolj lastnih sredstev in je zato odvisna od mednarodne pomoči. ANA bo potrebno zmanjšati na primerno število in s tem zagotoviti njeno učinkovitost.

Udeleženec OMLT misije v letu 2007, podčastnik Nardin (2009) navaja, da se ANA ne bo nikoli popolnoma osamosvojila. Po njegovem mnenju so glavni problem nove vojske predvsem ZDA, saj jim te »pustijo preveč odprte roke, v smislu, da jim vse dajo, od infrastrukture, oborožitve, kompletno jih logistično oskrbujejo, od a do ž/.../in dokler jim bodo Američani vse to dajali, se ANA ne bo spremenila. Tudi zato, ker jim je v interesu, da jih nekdo ves čas financira in opremlja«. Poleg tega Afganistan »ne more sam vzdrževati vojske, saj nima razvitega gospodarstva, ki bi financiralo tako veliko vojsko« (ibid.).

3 PRISPEVEK REPUBLIKE SLOVENIJE

Slovenija kot polnopravna članica zveze NATO prispeva svoje oborožene sile v ISAF in med njimi so tudi pripadniki, ki pomagajo usposablјati nove afganistanske oborožene sile. Vlada Republike Slovenije je na 74. redni seji, 18. maja 2006, sprejela predlog o napotitvi pripadnikov SV v OMLT, in sicer sprva le do 5 pripadnikov z možnostjo rotacije (Predalič 2006). Slovenski inštruktorji so od leta 2006 nameščeni v bazi Stone, ki je oddaljena približno deset kilometrov južno od baze Arena v Heratu. Število pripadnikov SV v OMLT se je sčasoma povečalo na 7, ti pa skupaj z ostalimi pripadniki koalicijskih sil opravljajo svoje delo. Slovenski pripadniki delujejo skupaj (v skupini) s pripadniki ameriške vojske, kjer urijo afganistanske vojake. Njihovo delovanje je osredotočeno predvsem na izvidniško, artilerijsko, inženirsko in poveljniško-logistično četo. Pripadniki SV sodelujejo tudi pri usposabljanju na področjih oborožitve, orientacije, taktike zvez in vzdrževanja motornih vozil (Zorman 2007, 19).

Tako je leta 2007 kot del OMLT, pripadnik SV v 207. korpusu (4-2 bataljonu) opravljal delo mentorja poveljnika izvidniške čete. To je pomenilo, da je izvajal »razne tečaje ter svetoval poveljniku čete pri sprejemanju odločitev«. Pri svojem delu so sodelovali z ameriškimi ETT, ki so bili njihovi nadrejeni. Sodelovanje je rezultiralo v tedenskih sestankih in skupnih misijah zunaj baze. ETT so bili mentorji poveljstvu bataljona, slovenski OMLT pa so pokrivali čete. »Skupaj (so) usklajevali tekoče probleme in rešitve, predvsem vprašanja logistike in usposabljanje« (Nardin 2009).

Republika Slovenija je prispevala tudi nekaj vojaške opreme in orožja, ki bi ga drugače uničili, za ANA pa je to predstavljalo hitrejšo obnovo. Do junija 2006 je tako donirala več 900 kosov pušk M70 (AK- 47) s strelivom in okoli 90 minometov, kalibra 82 mm in 60 mm

ter 26 kosov ročnih protioklepnih raketometov (RPG- 7) s 138 kosi streliva (minami) (Sedra 2008, 165). Po drugih podatkih naj bi leta 2006 Slovenija v Afganistan poslala več 10.000 kosov pušk in 2 milijona streliva, leta 2007 pa še 60 minometov in 178.500 kosov minsko eksplozivnih sredstev. Žal pa poročajo, da je veliko orožja, ki ga države prispevajo, pogrešanega. Obstaja velika verjetnost, da je bilo le-to ukradeno ali pa celo prodano Talibanom (Cerar 2009).

4 SKLEP

Po padcu talibanskega režima leta 2001 je v Afganistanu nastal varnostni vakuum, kar poleg neobstoja varnosti pomeni, da ni bilo uradno priznane oborožene sile, ki bi vzpostavljala mir. Ne le Afganistan tudi mednarodne sile na to niso bile najboljše pripravljene, saj so novo afganistansko vojsko začele vzpostavljati šele leta 2002. ANA se je oblikovala popolnoma od začetka, pred njo pa so afganistanske vojaške sile kot skupek različnih milic iz vse države, neuspešno skušale vzdrževati mir. Nastajanje ANA je potekalo počasi in danes, po sedmih letih, le-ta še vedno ni dovolj usposobljena, da bi sama prevzela odgovornost za varnost. Spoznanje, da zmaga v Afganistanu tako nad terorizmom, kot tudi posredno zmaga z oblikovanjem učinkovitega varnostnega sektorja, ne bo lahka in hitra, je bistveno za razumevanje potrebe po podaljšanju mandatov misij in po velikih finančnih vložkih, predvsem drugih držav. Vendar pa večanje števila tujih sil in podaljševanje misij dolgoročno ne pomeni učinkovitega napredka za ANA. Problem je predvsem prevelik pokroviteljski odnos ZDA do Afganistana, ki je pretirano osredotočen le na prispevanje financ in manj na gradnjo gospodarstva, ki bi omogočilo napredek in obnovo. Tako je jasno, da zgolj usposobljena vojska - brez razvitega gospodarstva, učinkovite vlade in nenazadnje tudi drugih institucij varnostnega sektorja, kot sta policija in sodstvo - ne more zagotavljati miru in varnosti v državi. Slednjo še naprej ogrožajo Talibani in uporniki, katerim pa nove afganistanske varnostne sile, kljub pomoči mednarodnih sil, žal niso kos. Ker vlada in mednarodni sodelavci ne morejo zagotavljati varnosti državljanom, se slednji zatekajo k drugim virom zaščite, kar pa le še bolj povečuje afganistansko varnostno problematiko. Postkonfliktna obnova tako ne more potekati nemoteno in uspešno, saj je stalno pod pritiskom. Na podlagi povedanega lahko v celoti potrdim prvo in drugo hipotezo. Afganistan je pri postkonfliktni obnovi še naprej odvisen od mednarodnih sil, na samo obnovo pa vplivajo varnostne razmere, ki pa žal niso najbolj ugodne.

Glavne ovire pri razvoju regularnih oboroženih sil so tudi njihova etnična raznolikost, plemensko usmerjena kultura, korupcija, težave s pridobivanjem in ohranjanjem kadra, pomanjkanje materialnih in denarnih sredstev, nejasna razmejitev pristojnosti itd. Zato se je potrebno soočiti z realnim stanjem sil, predvsem z njihovo pripravljenostjo in z njimi povezanimi problemi, ki se ne bodo rešili kar sami od sebe. Tega pa se morajo zavedati tudi in predvsem Afganistanci, saj je njihova volja ključna za osamosvojitve sil. Na podlagi

navedenega lahko v celoti potrdim tretjo hipotezo, saj so ravno volja Afganistancev po oblikovanju učinkovite vojske, želja in trud po varnosti, bistveni pri razvoju sil.

Obnova Afganistana bo še dolga, česar se morajo mednarodne sile zavedati in na kar se morajo tudi dobro pripraviti. Vsekakor ne bi bilo priporočljivo siliti afganistanske varnostne sile v naloge, ki jih še niso sposobne opraviti. Prenizka stopnja usposobljenosti vojske in prehiter umik mednarodnih sil, bi skoraj verjetno povzročila nove spopade znotraj države in ponoven prevzem oblasti s strani Talibanov, s čimer lahko v celoti potrdim četrto hipotezo. Afganistan pa bi bil zopet na začetku.

Oblikovanje in vzdrževanje učinkovite vojske tako ni le ključnega pomena za varnost in stabilnost v Afganistanu, pač pa tudi za varnost v celotni regiji in s tem prispeva k učinkovitemu bojevanju proti terorizmu zunaj meja, v južni in centralni Aziji. Poleg pomena uspešne vlade in gospodarstva, je za nastanek odličnih vojaških sil potreben čas in posledično, v primeru Afganistana, predvsem potrpljenje.

5 LITERATURA

1. 24 ur. com. 2002. *Konferenca za mir v Afganistanu*. Dostopno prek: http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2017830 (12. december 2008).
2. *Afghanistan Briefing, Helping secure Afghanistan's future 2008*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/ebookshop/briefing/afghanistan/afghanistan2008-e.pdf> (4. december 2008).
3. Afghanistan Ministry of Defence. 2007. *Afghanistan National Army*. Dostopno prek: <http://www.mod.gov.af/> (24. november 2008).
4. *Afghanistan Security 2008*. Further Congressional Action May Be Needed to Ensure Completion of a Detailed Plan to Develop and Sustain Capable Afghan National Security Forces, Report to Congressional Committees, GAO-08-661. Washington: United States Government Accountability Office, 18. junij. Dostopno prek: <http://www.gao.gov/new.items/d08661.pdf> (4. december 2008).
5. Afghan Web. 2008. *A more effective Afghan Army*. Dostopno prek: <http://www.afghan-web.com/military/effectiveafghanarmy.html> (11. december 2008).
6. Barker, Paul in Pete O'Brien. 2003. Old Questions Needing New Answers: A Fresh Look at Security Needs in Afghanistan. V *Brief 28. Confronting Afghanistan's security Dilemma. Reforming the Security Sector*, ur. Mark Sedra, 17-23. Dostopno prek: <http://www.bicc.de/publications/briefs/brief28/brief28.pdf> (20. december 2008).
7. Baylis, John in Steve Smith, ur. 2005. *The Globalization of World Politics, An introduction to international relations*. New York: Oxford University Press Inc.
8. Brinc, Darija, Tamara Derman Zadavec, Branimir Furlan in Tadeja Hafner. 2006. *Angleško slovenski vojaško terminološki slovar*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, MORS.

9. Byman, Daniel. 2005. *Dadly Connections*. New York: Cambridge University Press.
10. Byrom, Jonathan. 2008. Training the new Afghan tank force. V *Military Advising and Assistance, From mercenaries to privatization, 1815-2007*, ur. Donald Stoker, 192-209. New York: Routledge.
11. Campbell, H. Jason in Jeremy Shapiro. 2009. *Afghanistan Index, Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post 9/11 Afghanistan*. Dostopno prek: <http://www.brookings.edu/foreign-policy/~media/Files/Programs/FP/afghanistan%20index/index.pdf> (24. januar 2009).
12. Carp, Mihai. 2006. *Izgradnja stabilnosti v Afganistanu*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/slovene/art2.html> (24. november 2008).
13. Cerar, Gregor. 2009. Slovensko orožje v talibanskih rokah?. *Indirekt*, 13. februar. Dostopno prek: http://www.indirekt.si/novice/slovenija/slovensko_orozje_v_talibanskih_rokah/123422 (25. februar 2009).
14. CIA World Factbook. 2008. *Afghanistan*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> (5. januar 2009).
15. Clark, Emily. 2002. *Afghanistan's Army: The Ambiguities of National Defense*. Dostopno prek: <http://www.cdi.org/terrorism/afghan-army-pr.cfm> (24. november 2008).
16. CSTC-A Mission. 2007. *CSTC-A Fact Sheet*. CSTC-A Public Affairs. Dostopno prek: <http://www.cstc-a.com/mission/CSTC-AFactSheet.html> (10. februar 2009).
17. Davis, Anthony. 2008a. Home-grown army: Afghan National Army. *Jane's Defence Weekly*, 12. december. Dostopno prek: http://www4.janes.com/subscribe/jdw/doc_view.jsp?K2DocKey=/content1/janesdata/mags/jdw/history/jdw2009/jdw38577.htm@current&Prod_Name=JDW&QueryText=afghan+national+army (28. januar 2009).

18. --- 2008b. Air corps in the ascent: Afghan National Army Air Corps. *Jane's Defence Weekly*, 18. december. Dostopno prek: http://www4.janes.com/subscribe/jdw/doc_view.jsp?K2DocKey=/content1/janesdata/mags/jdw/history/jdw2009/jdw38617.htm@current&Prod_Name=JDW&QueryText=afghan+national+army (28. januar 2009).
19. *Dictionary of Military terms*. 2004. London: A&C Black.
20. *Factsheet OMLT Programme, October 2008*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/isaf/topics/factsheets/omlt-factsheet.pdf> (13. januar 2009).
21. Fouda, Yosri in Nick Fielding. 2003. *Masterminds of Terror: The Truth behind the most devastating Attack the World has ever seen*. Edinbrugh, London: Mainstream Publishing.
22. Furman, Marjetka. 2005. *Postkonfliktna obnova Afganistana*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Garamore, Jim. 2004. *Afghan National Army Brings Security, Sets Example*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2004/08/mil-040813-afps02.htm> (24. november 2008).
24. Garb, Maja. 2002. *Demobilizacija in reintegracija vojaškega osebja v razmerah sodobne družbene tranzicije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. --- 2005. Vojska in policija Afganistana v procesu postkonfliktne obnove. V *Vključevanje civilnih zmogljivosti v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 171-184. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.
26. --- 2007. Postkonfliktna družbena obnova- koncept, vrste in ključne težave. V *Civilne razsežnosti operacij v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 7-24. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.

27. Giustozzi, Antonio. 2003. Military Reform in Afghanistan. V *Brief 28, Confronting Afghanistan's Security Dilemma: Reforming the Security Sector*, ur. Mark Sedra, 23-31. Bonn: Bonn International Center for Conversion. Dostopno prek: <http://www.bicc.de/publications/briefs/brief28/content.php> (12. december 2008).
28. --- 2007. Auxiliary Force or National Army? Afghanistan's ANA and the Counter-Insurgency Effort, 2002-2006. *Small Wars and Insurgencies* 18(1): 45-67.
29. --- 2008. Afghan army far from fighting fit. *South Asia, Asia Times Online*, 9. maj. Dostopno prek: http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/JE09Df01.html (22. januar 2009).
30. Global Security. 2005a. *Afghanistan- Army*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/afghanistan/army.htm> (1. december 2008).
31. --- 2005b. *Afghanistan- Air Force*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/afghanistan/airforce.htm> (13. januar 2008).
32. --- 2008. *Joint Task Force Phoenix*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/agency/dod/cjtf-phoenix.htm> (19. december 2008).
33. Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana: Knjižna zbirka, Varnostne študije, Fakulteta za družbene vede.
34. *International Military and Defense Enycklopedia*. 1993. Washington: Brassey's.
35. Jalali, Ali.A. 2002. *Rebuildnig Afghanistan's National Army*. Dostopno prek: <http://stinet.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA408229&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf> (12. januar 2009).
36. Jane's Information Group. 2009. *Jane's World Armies, Afghanistan*. Dostopno prek: http://www4.janes.com/subscribe/jwar/doc_view.jsp?K2DocKey=/content1/janesdata/binder/jwar/jwara100.htm@current&Prod_Name=JWAR&QueryText=%3CAND%3E%28%3COR%3E%28%28%5B80%5Dafghanistan+%3CIN%3E+

body%29%2C+%28%5B100%5D+%28%5B100%5Dafghanistan+%3CIN%3E+title
%29+%3CAND%3E+%28%5B100%5Dafghanistan+%3CIN%3E+body%29%29%29
%29#toclink-j1501116429838582 (28. januar 2009).

37. Katzman, Kenneth. 2008. *Afghanistan: Post –War Governance, Security, and U.S. Policy*. Washington: CRS Report for Congress. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/110749.pdf> (19. december 2008).
38. Mikelj, Jure. 2009. Poveljnikova strateška ocena, Operacija kriznega odzivanja v Afganistanu. *Revija Obramba* 41(januar): 20-23.
39. Nardin, Matjaž. 2009. Intervju z avtorjem. *Kropa*, 23. februar.
40. Natek, Karel in Marjeta Natek. 1999. *Države sveta 2000*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
41. NATO. 2008a. *ISAF teaches ANA counter IED operations*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/isaf/docu/pressreleases/2008/04-april/pr080420-153.html> (13. januar 2009).
42. --- 2008b. *ISAF Command Structure*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/ISAF/structure/comstruc/index.html> (13. januar 2009).
43. *NATO in Afghanistan, Operational Mentor and Liaison Team Programme 2007*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/issues/afghanistan/factsheets/omlt.html> (9. januar 2009).
44. Neumann, Ronald. 2008. Afghans, Report for Duty. *New York Times*, 14. januar. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2008/01/14/opinion/14neumann.html?_r=2&ei=5090&en=463f6b32db5d3ee7&ex=1358053200&partner=rssuserland&emc=rss&pagewanted=print&oref=slogin (10. februar 2009).

45. O'Hanlon, E. Michael. 2008. How to Win in Afghanistan. *The Wall Street Journal*, 14. november. Dostopno prek: http://www.brookings.edu/opinions/2008/1114_afghanistan_ohanlon.aspx (24. januar 2009).
46. Pape, Robert A. 2005. *Dying to Win*. New York: The Random House Publishing Group.
47. Pipenbaher, Bojan. 2005. Vključevanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov v operacije v podporo miru. V *Vključevanje civilnih zmogljivosti v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 171-184. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.
48. Post Conflict Reforms. 2005. *Afghan National Army*. Dostopno prek: <http://www.ddrafg.com/ANA.htm> (18. december 2008).
49. Predalič, Božo. 2006. *Sklep*. Dostopno prek: [http://193.2.236.95/dato3.nsf/OC/0605200706361/\\$file/74v1_38.rtf](http://193.2.236.95/dato3.nsf/OC/0605200706361/$file/74v1_38.rtf) (12. december 2008).
50. *Progress in Afghanistan 2008*. Dostopno prek: http://www.nato.int/ISAF/docu/epub/pdf/progress_afghanistan.pdf (9. januar 2009).
51. Radin, CJ. 2008a. Afghan National Air Corps (ANAC), Afghan National Security Forces Order of Battle. *The Long War Journal*. Dostopno prek: <http://www.longwarjournal.org/multimedia/ANSF%20OOBpage5%20ANAC%20%282008.06.08%20cjr%29.pdf> (10. december 2008).
52. --- 2008b. Afghan National Army-ANA, Afghan National Security Forces Order of Battle. *The Long War Journal*. Dostopno prek: <http://www.longwarjournal.org/multimedia/ANSF%20OOBpage4%20-%20ANA%20%282008.06.08%20cjr%29.pdf> (10. december 2008).
53. Raščan, Stanislav. 2005. *Spremembe varnostne politike ZDA po 11. septembru 2001*. Ljubljana: FDV.

54. *Rebuilding Afghanistan, Peace and Stability 2002*. Dostopno prek: http://www.unama-afg.org/docs/_nonUN%20Docs/_Internation-Conferences&Forums/Bonn-Talks/decreed%20on%20army.pdf (24. november 2008).
55. *Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan 2008*. Report to Congress in accordance with the 2008 National Defense Authorization Act, Section 1230, Public Law 110-181. Dostopno prek: http://www.defenselink.mil/pubs/Report_on_Progress_toward_Security_and_Stability_in_Afghanistan_1230.pdf (18. december 2008).
56. Rotberg, I. Robert. 2003. *Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators*. Dostopno prek: http://www.brookings.edu/press/books/chapter_1/statefailureandstateweaknessinatimeoferror.pdf (5. januar 2009).
57. Sappenfield, Mark. 2008. *The U.S. is helping rebuilt an air force that is badly needed in the vest country*. Dostopno prek: <http://www.csmonitor.com/2008/1119/p06s01-wosc.html> (4. december 2008).
58. *Securing Afghanistan's Future: Accomplishments and Strategic Path Forward 2004*. Dostopno prek: <http://www.adb.org/Documents/Reports/Afghanistan/securing-afghanistan-future-final.pdf> (4. december 2008).
59. *Securing Afghanistan Future-DRAFT 2004, Deaft Technical Annexes-National Army. Accomplishments and Strategic Path Forward- Pillar 3*. Dostopno prek: <http://www.adb.org/Documents/Reports/Afghanistan/securing-afghanistan-future-final.pdf> (12. december 2008).
60. Sedra, Mark, ur. 2003. *Brief 28. Confronting Afghanistan's security Dilemma. Reforming the Security Sector*. Dostopno prek: <http://www.bicc.de/publications/briefs/brief28/brief28.pdf> (20. december 2008).
61. --- 2005. *The Search for Security: Security Sector Reform in Post-Taliban Afghanistan*. Dostopno prek: http://geo.international.gc.ca/cip-pic/current_discussions/EnglishFinal2005_Cadieux_LegerSSRAfghanistan-WEB2.pdf (12. december 2008).

62. --- 2008. Small arms and security sector reform. V *Afghanistan, Arms and Conflict; Armed groups, disarmament and security in a post-war society*, ur. Michael Bhatia in Mark Sedra, 158-179. New York: Contemporary Security Studies, Routledge.
63. Suhrke, Astri. 2006. *The Limits of Statebuilding: The Role of International Assistance in Afghanistan*. San Diego: International Studies Association. Dostopno prek: [http://www.cmi.no/afghanistan/doc/ISA paper March 19 2006 final.doc](http://www.cmi.no/afghanistan/doc/ISA_paper_March_19_2006_final.doc) (31. december 2008).
64. *Summary of Afghan National Army 2007*. Dostopno prek: http://www.unamagroups.org/ANA_Summary_Web.pdf (22. januar 2009).
65. *The Afghanistan Compact 2006*. Dostopno prek: http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf (4. december 2008).
66. The Found for Peace. 2009. *Failed states index*. Dostopno prek: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=140 (5. januar 2009).
67. Tyson, Ann Scott. 2008. 3.300 More U.S. Troops Sought to Train Afghans. *Washington Post*, 13. november. Dostopno prek: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/11/12/AR2008111202681.html?wprss=rss_world%2Fasia (19. december 2008).
68. Unger, Marko, Radovan Lukman, Anže Rode in Iztok Beslič. 2004. *Taktika (skripta)*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Slovenska vojska, Center vojaških šol.
69. United Nations Development Programme. 2003. *Security Sector Reform and Transitional Justice: A Crisis Post-Conflict Programmatic Approach*. Dostopno prek: <http://www.undp.org/> (5. januar 2009).
70. *United States Plan for Sustaining the Afghanistan National Security Forces 2008*. Report to Congress in accordance with the 2008 Natinal Defense Authorization Act, Section 1231, Public Law 110-181. Dostopno prek: <http://>

www.globalsecurity.org/military/library/report/2008/ansf-sustaining-pla_0806.htm (1. december 2008).

71. U.S. Department of State. 2005. *The Marshall Plan (1947)*. Dostopno prek: <http://www.america.gov/st/washfile-english/2005/April/200504291439291CJsamohT0.6520502.html> (20. december 2008).
72. Vegič, Vinko. 2005. Vloga NATA v mirovnih operacijah. V *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelušič, 79-96. Ljubljana: Knjižna zbirka, Varnostne študije, Fakulteta za družbene vede.
73. *Vojna enciklopedija (5)*. 1973. Beograd: Redakcija Vojne enciklopedije.
74. *Vojna enciklopedija (6)*. 1974. Beograd: Redakcija Vojne enciklopedije.
75. Vuk, Pavel. 2004. Afganistan, Onstran dosega javnih občil in javnosti razvitega sveta. *Slovenska vojska* XII(12): 1-8.
76. Wilkinson, Paul. 2000. *Terrorism versus democracy: the liberal state response*. London: Frank Cass.
77. Woolley, Monty. 2007. Building the Afghan Security Forces. *The ARRC Journal*. Dostopno prek: http://www.rrc.nato.int/journal/pdf_publications/spring_2007.pdf (9. januar 2009).
78. Zorman, Nataša. 2007. Slovenski vojaki v operaciji ISAFa. *Slovenska vojska* XV(19): 18-19.
79. Žabkar, Anton. 2003. *Marsova dediščina, Temelji vojaški ved*. 1.knjiga. Ljubljana: FDV.

PRILOGE

Priloga A: Karta Afganistana

Vir: CIA World Factbook (2008).

Priloga B: Kronologija obnove varnostnega sektorja

Datum/leto	Dogodek
7. oktober 2001	Napad ZDA na Afganistan
December 2001	Ustanovitev misije ISAF pod OZN
5. december 2001	Podpis Bonskega mirovnega sporazuma
9. december 2001	Padec talibanskega režima
2002	Ustanovitev misije OZN UNAMA
2. december 2002	Mendarodna konferenca za mir in stabilnost v Afganistanu in predstavitev načrta vzpostavitve nove vojske (ANA)
April 2002	Sprejet načrt obnove celotnega varnostnega sektorja v Ženevi
11. avgust 2003	Prenos misije ISAF iz OZN na NATO
2004	Oblikovanje AGF
2005	Ukinitvev AMF
Junij 2005	Začetek programa DIAG
2006	NATO-Afganistan program sodelovanja
Januar- februar 2006	Konferenca v Londonu s sprejetjem načrta <i>Afghanistan Compact</i>
Do 30. junij 2006	Konec programa DDR
5. oktober 2006	ISAF prevzame poveljstvo mednarodnih oboroženih sil na vzhodu Afganistana
Avgust 2008	Prevzem odgovornosti AVS v Kabulu
22. september 2008	Podaljšanje mandata misije ISAF za 12 mesecev

Priloga C: 1-25 letna plačilna lestvica

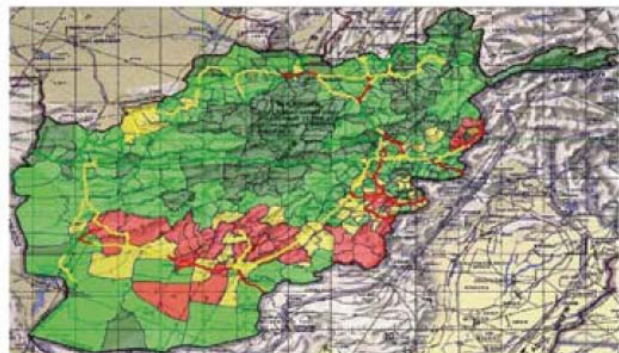
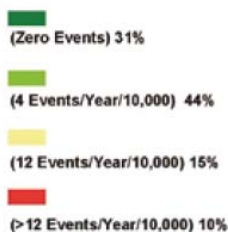
RANK	GRADE	<1 to 3	>3	>6	>9	>12	>15	>18	>21	>24
GEN	O-10	\$880	\$925	\$940	\$955	\$970	\$985	\$1,000	\$1,015	\$1,030
LTG	O-9	\$780	\$825	\$840	\$855	\$870	\$885	\$900	\$915	\$930
MG	O-8	\$680	\$735	\$750	\$765	\$780	\$795	\$810	\$825	\$840
BG	O-7	\$580	\$635	\$650	\$665	\$680	\$695	\$710	\$725	\$740
COL	O-6	\$430	\$465	\$480	\$495	\$510	\$525	\$540	\$555	\$570
LTC	O-5	\$380	\$415	\$430	\$445	\$460	\$475	\$490	\$505	\$520
MAJ	O-4	\$330	\$365	\$380	\$395	\$410	\$425	\$440	\$455	\$470
CPT	O-3	\$250	\$285	\$300	\$315	\$330	\$345	\$360		
1LT	O-2	\$210	\$245	\$260	\$275	\$290	\$305			
2LT	O-1	\$190	\$225	\$240	\$255	\$270				
SGM	E-9	\$210	\$245	\$260	\$275	\$290	\$305	\$320	\$335	\$350
MSG	E-8	\$170	\$205	\$220	\$235	\$250	\$265	\$280	\$295	\$310
SFC	E-7	\$145	\$180	\$195	\$210	\$225	\$240	\$255	\$270	\$285
SSG	E-6	\$130	\$165	\$180	\$195	\$210	\$225	\$240		
SGT	E-5	\$115	\$150	\$165	\$180	\$195	\$210			
SDR	E-4	\$100	\$135	\$150	\$165	\$180				

Vir: Report on Progress toward Security and Stability in Afghanistan (2008, 20).

Priloga D: Karta Afganistana s prikazom varnostnih incidentov v letu 2007

Security incidents across Afghanistan - 2007

Districts

- More than 75% of AFG experienced less than 1 security incident per quarter per 10,000 people, supporting the assessment that the insurgency is not expanding across AFG.
- 70% of the events occurred in 10% of the districts.
- The population of these districts is less than 6% of the population of AFG.
- The increased number of security incidents in 2007 is attributed by ISAF Commanders to increased ISAF, ANSF & Coalition Forces presence & operational tempo.

N.B: A Security Incident is any event that can have either a negative or positive effect on the security of a region. Normally this divided into two broad categories of ISAF/ANSF initiated events and Opposing Militant Force initiated events. This includes the discovery, turn-in, and unexplained detonation of ordnance.

Vir: Progress in Afghanistan (2008, 9).

Priloga E: Intervju s pripadnikom Slovenske vojske

Intervju s pripadnikom SV, bataljonskim podčastnikom Nardin Matjažem, v Kropi, 23. februarja 2009.

1. Vprašanje: Kdaj ste se udeležili OMLT misije, koliko časa je trajala? Ali se vam zdi ta čas dovolj za vzpostavitev zaupanja med Vašo OMLT in ANA?

Odgovor: Misije sem se udeležil leta 2007, trajala pa je skoraj 9 mesecev. Ta čas se mi zdi zadosten, je pa odvisno tudi od enote v kateri deluješ. Nikakor pa jim ne moreš zaupati 100%.

2. Vprašanje: V kateri enoti (formaciji) ste delovali in kaj je bila vaša naloga? Ali je bilo vaše delo kdaj nevarno?

Odgovor: Deloval sem v 207. korpusu, 4-2 bataljonu, v izvidniški četi, ki je lociran 10 km južno od Herata. Moja naloga je bila mentorstvo poveljniku čete pri usposabljanju vojakov. Izvajal sem razne tečaje ter svetoval poveljniku čete pri sprejemanju odločitev, ko smo delovali izven vojašnice na različnih nalogah. Moje delo je bilo velikokrat nevarno, predvsem ko smo se vozili v konvoju na razne naloge izven vojašnice. Potem raketiranje baze v nočnem času in grožnja samomorilcev. Vendar smo pač imeli srečo.

3. Vprašanje: Ali ste sodelovali z ameriškimi ETT in kako?

Odgovor: Da, ETT so bili v bistvu naši nadrejeni, poveljnik major je bil vodja inštruktorjev ETT in OMLT, ki smo bili pod njihovim poveljstvom, saj je bila baza (Stone) ameriška. Zraven so bili tudi Italijani in Španci. Sodelovali smo tako, da smo imeli dvakrat tedensko skupaj sestanke in po potrebi pred izhodom na nalogo izven baze. ETT so bili mentorji poveljstvu bataljona (od poveljnika bataljona do vseh sektorjev), mi pa smo pokrivali čete, ki so spadale pod ta bataljon. Potem smo skupaj usklajevali tekoče probleme in rešitve, predvsem vprašanja logistike in usposabljanja.

4. Vprašanje: Kakšni vojaki so bili v vaši enoti (njihova fizična pripravljenost, izobrazba, status, pismenost itd.) oz. katere skupne značilnosti le teh ste opazili?

Odgovor: Fizično so bili povprečno pripravljeni, čeprav moram poudariti, da so zelo leni in ne skrbijo za svojo fizično pripravljenost, vsak trenutek izkoristijo za počitek in ležanje na

postelji. Večinoma so bili neizobraženi in seveda posledično nepismeni, tako da je bilo usposabljanje (npr. tečajji), ki smo ga izvajali, za vse zelo naporno. Problem je bil že pri razlagi čisto osnovnega. Naj povem, da večina od njih sploh ne ve, da je Zemlja okrogla, pač pa imajo predstavo, da je ploska. Potem ne znajo šteti, kar pomni, da se pojavi problem pri deljenju plače, kjer jih visoki častniki, ki delijo plačo ogoljufajo. Zato je bila naša prisotnost vedno potrebna, saj je prihajalo tudi do pretefov. Vsi vojaki so zelo revni in ne kažejo nobenih visokih ambicij po materialnih dobrinah, hitro se zadovoljijo z majhnim. Prihajajo iz podeželja in imajo navado, da ves čas nekaj prosijo oz. »žičajo« za nadstandardno vojaško opremo. Predvsem zaradi tega ker je oprema ponošena, Američani pa so jim dali le en komplet, nove ne dobijo, saj jo takoj dajo domačim. Poleg tega radi kradejo bencin na način, da natočijo gorivo v avto in se odpeljejo domov, ga izpraznijo in potem pridejo nazaj s praznim rezervoarjem. Pred kratkim so uvedli nadzor na bencinski črpalki v bazi. Do kraj pa drugače ne prihaja dosti, saj se bojijo zapora, ki se nahaja v bazi. V primeru kraje ali npr. vojaške prometne nesreče, se znotraj baze oblikuje komisija iz visokih častnikov, ki odloča o usodi posameznika. Je pa dejstvo, da vsi vozijo brez vozniških izpitov, kar pomeni, da njihov pravni sistem še ni vzpostavljen.

Drugače so vojaki zelo prijazni, če se z njimi vsaj malo pogovarjaš/.../dobi se tudi kakšna »ženitvena ponudba«, opazil sem, da se držijo za roke, kar je za njih nekaj popolnoma normalnega, za nas pa šok. To je predvsem posledica izolacije pred zunanjim svetom.

5. Vprašanje: Poznate problem AWOL, kako ste se s tem soočali?

Odgovor: Dnevno smo s poveljnikom čete pregledovali spiske in ugotavljali prisotnost vojakov in velikokrat smo ugotovili, da so vojaki neupravičeno odsotni ali pa so tisti, ki so bili upravičeno na dopustu, samovoljno podaljševali le tega. Seveda, ko pa je bil plačilni dan, si videl vse vojake, še kakšnega več, saj so zelo radi jemali denar za tistega, ki ga ni bilo več v enoti, vendar so to končno začeli nadzorovati. Enota je bila tako v svojih najboljših časih popolnjena do 70%.

6. Vprašanje: Ali poznate kak primer napada pripadnikov ANA na vaše oz. tuje oborožene sile ali civiliste? Ali se strinjate, da se temu posveča premalo pozornosti?

Odgovor: Poznam primer, prvi dan ko smo prišli v bazo v Heratu, je vojak ANA streljal na pripadnike ameriške vojske in ANA, kjer jih je 12 ranil in nekaj od njih celo ubil. To se ne dogaja pogosto, ampak se vseeno, zato smo imeli tudi poostrene varnostne ukrepe. Vsak

premik v bazo, kjer je bila nastanjena ANA (ANA je bila strogo fizično ločena od mednarodnih sil, tako sta bile dve bazi v eni) je bil v dvojicah, s seboj pa smo morali imeti radijsko postajo, prvo pomoč in oborožitev. Ne strinjam se, da se temu posveča premalo pozornosti, saj ves čas delujejo obveščevalne dejavnosti na tem področju.

7. Vprašanje: Kako so vojaki delovali v operacijah in kako ocenjujete njihovo operativno pripravljenost in usposobljenost?

Odgovor: V operacijah so delovali zelo motivirano in bili so ponosni na delo, ki ga opravljajo. Občasno pa so se obnašali tudi zelo neprofesionalno, z vidika varnosti. Če smo se kje ustavili niso postavili zavarovanja, verjetno zato, ker so vedeli, da smo mi zraven in da bomo mi to izvedli. Izvidniško četo lahko ocenim kot dobro pripravljeno, dočim ostale enote, kot so inženirska, artilerijska in poveljniško-logistična četa še zdaleč niso tako usposobljene, da bi lahko same izvajale naloge izven baze.

8. Vprašanje: Ali ste se v času misije srečali s kakšnim primerom korupcije?

Odgovor: Neposredno ne, sem pa slišal za primere. Korupcija je v vojski zelo velik problem, kar negativno vpliva na pripravljenost enote in doseganje ciljev.

9. Vprašanje: Ali v ANA še obstaja fizično kaznovanje vojakov, kot je bilo v preteklosti?

Odgovor: Načeloma fizičnega kaznovanja nisem opazil, sem pa zasledil močno verbalno komunikacijo častnikov nad vojaki. Če so bili odsotni od pouka, je častnik popolnoma »znorel« in jih je »nadrl kot živali«.

10. Vprašanje: ANA je etnično neuravnotežena, ali ste to opazili?

Odgovor: Tudi malo ne.

11. Vprašanje: Ali se strinjate s tem, da naj bi Paštuni hitreje odstopali iz vojske in kateri dejavniki so po vašem mnenju tisti, ki na to vplivajo?

Odgovor: O tem nismo imeli podatkov, mi smo nadzorovali le številčno stanje. Težko bi rekel, kaj vpliva na odstop, saj imajo v vojski hrano, nastanitev; da odidejo verjetno vplivajo pritiski upornikov na njihove družine.

12. Vprašanje: Kakšna je po Vašem mnenju vloga podčastnikov v ANA?

Odgovor: Tam, kjer sem jaz deloval, je častnik dal nalogo, potem pa so podčastniki izvajali usposabljanje. Podčastniki imajo avtoriteto in zaupanje častnikov ter vojakov.

13. Vprašanje: Kakšen odnos ima ANA in ANP?

Odgovor: Sodelovanja med njima nisem opazil, imam pa občutek, da ima vojska veliko večjo moč kot policija. Odnosi so korektni in prijateljski, vojska ima predvsem avtoriteto nad policijo.

14. Vprašanje: Kateri so po vašem mnenju glavni problemi s katerimi se srečuje ANA?

Odgovor: To jih je kar nekaj. Mislim, da so glavni problem Američani, ker jim pustijo preveč odprte roke, v smislu, da jim vse dajo, od infrastrukture, oborožitve, jih kompletno logistično oskrbujejo, od a do ž/.../in dokler jim bodo Američani vse to dajali, se ANA ne bo spremenila. Tudi zato, ker jim je v interesu, da jih nekdo ves čas financira in opremlja. Afganistan ne more sam vzdrževati vojske, saj nima razvitega gospodarstva, ki bi financiralo tako veliko vojsko.

15. Vprašanje: Kdaj menite, da se bo ANA dokončno osamosvojila in s tem omogočila umik tujih oboroženih sil?

Odgovor: (Smeh) Nikoli.

16. Vprašanje: Ali menite, da je vloga SV pri vzpostavljanju ANA dovolj velika in učinkovita?

Odgovor: Prisotnost SV s svojimi inštruktorji je primerna in prispeva k stabilnosti v Afganistanu. Enoto SV ne bi bilo potrebno povečati, saj se potem pojavijo problemi z zagotavljanjem kadra za te skupine.

17. Vprašanje: Še kakšna dodatna misel ali izkušnja?

Odgovor: Menim, da je misija OMLT edina od vseh, v katerih se SV udeležuje, ki ima zelo velik pomen.